

Masteroppgave

Politikernes forhold til Knutepunkt Sørlandet

Hvordan oppfattes representantskapet av de kommunestyrerepresentantene som ikke selv er representert her

Av

Ulf Kerlefsen

Masteroppgaven er gjennomført som et ledd i utdanningen ved Universitetet i Agder og er godkjent som sådan. Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet inntår for de metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.

Veileder: Professor Dag Ingvar Jacobsen

Institutt for økonomi og samfunnsvitenskap

Universitet i Agder, Kristiansand

Våren 2009

Forord.

Denne masteroppgaven utgjør avslutningen i studiet av offentlig politikk og ledelse. Dermed er fem år studier ved Universitetet i Agder tilbakelagt. Noe som både har vært en spennende, men også til tider krevende affære.

Selve arbeidet med oppgaven har både vært utfordrende og interessant på en og samme tid. Underveis i denne prosessen har jeg stadig tilegnet meg nye erfaringer hvor forholdet mellom teori og praksis er blitt utprøvd. I sin tur har dette ført til ny kunnskap angående kommunale beslutningsprosedyrene knyttet til det interkommunale samarbeidet. Derfor skal det bli interessant å følge denne utviklingen i tiden fremover.

Men for å ha komme dit jeg står i dag, skylder jeg å takke noen. Først og fremst vil jeg takke min kone. Da spesielt for tålmodigheten hun har utvist, men også for måten hun har bistått meg disse årene. Dernest vil jeg også sende en stor takk til mine tre barn. Som far har jeg ikke alltid vært til stede på en måte som de fortjener. I den anledning har de laget en liste over ulike ting de ønsker utført. I så måte gjenspeiler listen deres tålmodighet. Den er blitt relativt lang.

Når det gjelder oppgavens mer praktiske side, vil jeg rette en stor takk til professor Dag Ingvar Jacobsen ved Universitetet i Agder. Veiledningene har både vært motiverende, ryddige og særdeles konstruktive. Men også dagelig leder av Knutepunkt Sørlandet, Kjell A. Kristiansen skal ha en stor takk. I en eller travel hverdag hadde han alltid tid til å svare på spørsmål. Andre navn jeg spesielt vil nevne er Helge Røed ved Agderforskning og Jan Oddvar Skisland, tidligere ordfører i Kristiansand. Kunnskapen de har tilført denne oppgaven har etter min oppfatning vært uvurderlige. Til slutt vil jeg også takke samtlige av mine respondenter som tok seg tid til å svare på alle mine spørsmål.

Kristiansand 26. mai 2009.

Sammendrag.

Knutepunkt Sørlandet er et interkommunalt samarbeidsorgan bestående av syv omkringliggende kommuner. Disse er også de formelle eierne av knutepunktet. I 2008 ble representantskapet etablert. For øvrig det øverste politiske organ i knutepunktet. Her sitter 43 representanter fordelt mellom samtlige kommuner. Samtidig som representantskapet ikke er et beslutningsorgan, er de avhengige av de enkelte kommunestyrer for å få gjennomslag for sin politikk. Kommunene sitter dermed med det siste og avgjørende ordet. Samtidig er det påvist at representantskapet er et organ av stor politisk betydning. Slik innflytelse kan påvirke de kommunale beslutningsprosedyrer.

Hensikten med denne oppgaven er å undersøke hvordan representantskapet oppfattes av de kommunestyrerepresentantene som selv ikke er representert her. Resultatet som fremkommer av denne studien er nokså klart. Flertallet av representantene oppfatter Knutepunkt Sørlandet som et konstruktivt samarbeidsorgan. Bedre i stand til å imøtekomme de sammensatte utfordringene kommunesektoren står overfor. Den politiske sammensetningen i representantskapet er en medvirkende årsak til dette. Imidlertid vil et stadig høyere krav om effektivitet, medføre press mot de demokratiske styringsprinsippene. At de mindre partiene er utelatt fra denne samarbeidskonsultasjonen, underbygger til dels dette.

Samtidig er det viktig å understreke følgende. Innledningsvis ble det nevnt at det er kommunestyrene som til enhver tid må beslutte knutepunktets politikk. Så lenge situasjonen fremstår slik, er den trygt forankret gjennom en stor demokratisk prosess. At representantene dermed fremstår såpass åpne overfor knutepunktet, kan handle om det faktum at beslutningsmyndigheten fortsatt ligger i kommunestyret.

Innholdsfortegnelse.

1.0 INNLEDNING	7
2.0 TEORIDELLEN	
2.1 Governance perspektivet	9
2.2 Nettverksperspektiv	10
2.3 Interkommunalt samarbeid	13
2.4 Politiske konsekvenser	17
2.5 Demokratiteori	20
2.6 Eliteteorier	25
2.7 Demokratiperspektivet	29
3.0 KNOTEPUNKT SØRLANDET	
3.1 Innledning	32
3.2 Knutepunkt Sørlandet	32
3.3 Den nye styringsmodellen	39
4.0 METODE	
4.1 Innledning	46
4.2 Metodevalg	46
4.3 Kvalitativmetode	48
4.4 Undersøkellesdesign	49
4.5 Reliabilitet	50
4.6 Validitet	51
4.7 Utvalgelse av respondenter	52
4.8 Gjennomgang av intervjuprosessen	53
4.9 Konkretiseringer	55

5.0 ANALYSEN

5.1	Innledning	56
5.2	Knutepunkt Sørlandet	57
5.3	Innflytelse	61
5.4	Demokratiperspektivet	68
5.5	Representantskapet	71
5.6	Hensynet til de mindre partiene	76
5.7	Informasjonstilgangen	81

6.0 AVSLUTNING

6.1	Innledning	85
6.2	Forholdet til demokratiet	90
6.3	Forholdet mellomstore og små partier	93
6.4	Øvrige funn	95
6.5	Avslutningsvis	98
6.6	Veien videre	99

7.0 KILDELISTE 100

8.0 VEDLEGG

1. Intervjuguiden.
2. Lov om Interkommunale selskaper.
3. Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven).
4. Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven).
5. Vedtekter Knutepunkt Sørlandet.
6. Reglement for formannskapet Kristiansand.
7. Reglement for formannskapet Søgne.

1.0 Innledning.

Dagens samfunn er både mer kompleks og sammensatt enn noen gang tidligere. Noe som også vedrører den offentlige sektor. I tilknytning til denne oppgaven, skal vi se på kommunesektoren spesielt. På bakgrunn av denne situasjonen, utvikles det flere former for politiske styringsverktøyer. Eksempler på dette er interkommunalt samarbeid, partnerskap, uformelle samtaler, privatisering og konkurranseutsetting av kontrakter. Av hensiktsmessige grunner skal jeg ikke gå nærmere inn på alle disse, da det ville vært for omfattende. Med utgangspunkt i problemstillingen avgrenser jeg denne oppgaven til kun å gjelde interkommunalt samarbeid.

Spørsmålet videre er hvordan forholdet mellom det interkommunale samarbeidet og dens oppdragsgiver som er kommunene, forholder seg. Et sentralt anliggende i den sammenheng er forholdet til de tradisjonelle demokratiske styringsverdier. For å undersøke dette nærmere har jeg tatt utgangspunkt i Knutepunkt Sørlandet. Dette interkommunale organet er definert som et av totalt 69 regionråd (NIVI rapport, 2007:2). Bestående av syv medlemskommuner, fordelt over to fylker. Aust og Vest-Agder. Representantskapet er øverste politiske organ og et sentralt element i tilknytning til oppgaven.

Problemstillingen i seg selv krever en avgrensning. Noe som blant annet medfører at jeg tar utgangspunkt i kun to kommuner, henholdsvis Kristiansand og Søgne. Som en nærliggende konsekvens ut fra problemstillingen, er det kun representanter som ikke er representert i representantskapet som er aktuelle i denne sammenheng. Hvilke kriterier jeg legger til grunn for den videre utvelgelse, er noe jeg skal komme tilbake til senere. Mer presist lyder problemstillingen som følger;

”Hvordan oppfattes representantskapet av de kommunestyrerepresentantene som selv ikke er representert her”.

Det sentrale, ut fra problemstillingen, er hvilke faktorer som er medvirkende til deres oppfatninger. Ifølge overnevnte undersøkelser er det grunn til å tro at samarbeidet kan medføre at de demokratiske styringsidealer blir svekket. Kommunene på sin side er i likhet

med fylke og Staten, dypt forankret i de tradisjonelle demokratiske verdier. Hvordan representantene i dette utvalget oppfatter denne situasjonen gjenstår å se.

Nå viser det seg at det interkommunale samarbeidet også medfører brytninger. Flere undersøkelser utført av blant annet (ECONRap. 2006-057), (NIVI rapport 2007:2) og (Telemarksforskning A/S) viser at det er økonomiske fordeler ved et slikt samarbeid. Samtidig som det også understrekes et demokratisk underskudd. Hva angår det demokratiske aspektet, vil det bli spesielt vektlagt i denne oppgaven

Samtidig er det viktig å gå inn og definere representantskapet. Dette for å vite hva representantene i de enkelte kommunestyrene har å forholde seg til. En nærmere kartlegging vil kunne fortelle oss om egenskapene til dette forumet og eventuelle kontraster overfor kommunestyrene. En nærmere definering av politikerne, hvor det gjenspeiler seg et skille mellom det kommunale og det interkommunale, vil kunne ha avgjørende betydning i forholdet rundt problemstillingen.

I tillegg til det overordnede fokuset, vil undersøkelsen i tillegg være med å belyse forholdene rundt det interkommunale samarbeidet. Dette fremkommer mer som en nødvendig konsekvens, da dette bildet både er sammensatt og komplekst. Det vil i derfor bli trukket frem flere forhold som vil være interessante i den sammenheng. I den forbindelse vil det ved ulike anledninger bli brukt ordet; Verdi. Dette er ment som en betegnelse på to begreper. Enten effektivitet eller demokratibegrepet. Et forhold som for øvrig vil bli mer omtalt mot slutten av oppgaven.

2.0 TEORIEN

2.1 Governance perspektivet.

Tidlig på 70 tallet opplevde hele den vestlige verden en svikt i det politiske styringssystemet. En økende kompleksitet i samfunnet medførte nye utfordringer som det eksisterende styringssystemet ikke klarte å fange opp. Dermed startet utviklingen av et nytt styringsverktøy. Som en følge av dette fremstår dagens politiske styringssystem mer i tråd med nettverkslignende virksomhet. (Nielsen og Pedersen: 1989, Marsh og Rhodes: 1992, i Sørensen 2003:12). Utviklingen av nye styringselementer ble snart til styringsmodeller. Ikke bare fremkom disse som et resultat av den utfordringen en stod overfor, men vel så mye som en nødvendig konsekvens av å opprettholde den politiske styringsevne. (Kooiman: 2000, Jessop: 1998, Rhodes: 1997).

Men dermed meldte også behovet seg for teorier som kunne gå inn og forklare de ulike prosessene i dette nye styringssystemet (Nielsen og Pedersen 1989, Marsh og Rhodes 1992, i Sørensen 2003:12). Et samlebegrep for disse teoriene går under navnet; Governance. Felles for dem alle er at de gjenspeiler den samfunnsmessige utviklingen. Den forandringen som utviklingen medførte innen det politiske styringssystemet, er et felles utgangspunkt for samtlige governance teorier. (Kooiman:2003, Hirst 1994, i pierre2000:13, Rhodes 1997: Kichert, Klijn og Koppenjan: 1997, Jessop: 1998, Pierre: 2000 i Sørensen 2003:11)

Prosessene rundt governance inntreden må ses på som et komplimenterende styringselement. Government har i større grad fokuset rettet mot den formelle styringsbeskrivelsen, mens governance derimot, har fokuset rettet mot det som faktisk utspiller seg gjennom arbeidsmåte og adferd. Måten de utfyller hverandre på fører til et bredere spekter av styringsverktøy. (Sørensen & Torfing: 2005).

Av betydning for selve styringssystemet vil den økende kompleksiteten i samfunnet nødvendiggjøre bruken av denne type teorier. Å skulle opprettholde den politiske styringsevnen forutsetter et styringssystem som er i stand til å imøtekomme de utfordringer dette medfører (Kooiman:2000, Jessop:1998, Rhodes:1997). Som en konsekvens av dette arbeidet er offentlige organisasjoner i ferd med å endre seg. De gjennomgår med andre ord en grunnleggende forandring mer tilpasset utviklingen som helhet (Rhodes:1997)

Så langt om denne utviklingen. Et naturlig spørsmål videre er hva begrepet governance innebærer. Anne lise Kjær viser til en interessant litteratur *på dette området* i så måte. Med bakgrunn i det interkommunale samarbeidet, mener jeg følgende definisjon kan være beskrivende;

”Governance refers to self – organizing, inter organizational networks characterized by interdependence, resource – exchange, rules of the game, and significant autonomy from the state” (Rhodes 1997a:15, Kjær 2004: 3)

Hun viser videre til betydningen av governance teorier. Blant annet setter hun fokus på de ulike aktørene med makt og innflytelse innenfor det politiske systemet. Hun sier dette nettverks lignende systemet både er egnet til å skulle forklare og nyansere disse prosessene. Videre sier hun at denne type samfunnskoordinering i større grad har overtatt for den mer tradisjonelle styringen gjennom hierarki (Kjær 2004:162). En naturlig konsekvens blir at offentlige aktører inntar nye roller. Disse gjenspeiles seg som initiativtakere samt deltakere og koordinatore av nettverk”. (<http://governance.nibr.no/>)

Resultatet av en flatere politiske struktur gjenspeiler den generelle samfunnsutviklingen. Mens folk tidligere oppfattet seg som borgere av et lokalt politisk samfunn, vil de fleste i dag oppfatte seg mer som brukere av kommunale tjenester (Baldersheim & Rose: 2005). Dermed vil nok mange hevde at begrepet governance innebærer en forestilling om avbyråkratisering. Det vil si at en ikke lenger tar det for gitt at kommunen til enhver tid skal være den dominerende og autonome aktøren i de lokale prosessene. Som følge av dette blir kommunen å anse som en av flere aktører som inngår i et større lokalt nettverk. (Christensen m/fl: 2002).

2.2 nettverksperspektiv

Jeg har tidligere nevnt betydningen av hvordan government og governance utfyller hverandre. Et slikt syn understrekes av flere. Blant annet hevder (Meehan:2003) at det er store forskjeller mellom government og governance, men at governance ikke er ment å erstatte den tidligere tradisjonelle styringsformen government. Derimot vil governance være bedre tilpasset for å imøtekomme nye utfordringer som følge av den generelle samfunnsutviklingen. Gjennom økt

fokus på partnerskap, nettverk og samarbeid på det lokale plan, er den mer ment å supplere den tradisjonelle styringsformen.

Det hersker liten tvil om at nettopp dette er noe av kjernen ved det interkommunale samarbeidet. Løse morgendagens utfordringer. Ved å stå sammen, som tilfelle er med både Knutepunkt Sørlandet og 68 andre regionråd, er en bedre tilpasset denne oppgaven. Samtidig forutsetter dette engasjerte aktører som representerer utover en institusjon eller kommune og med en faglig styrke (Rhodes: 2007). Et slikt perspektiv forutsetter mer fleksible horisontale styringslinjer som i sin tur åpner for en mer formell nettverkstruktur.

Knutepunkt Sørlandet er i egenskap av sin posisjon, nettopp et svar på vår tids utfordringer. Betydning understrekes blant annet gjennom deres visjoner for utviklingen videre. Nedfelt i deres retningslinjer står følgende å lese;

”Ved omorganisering og effektiviseringstiltak og ved nye tiltak skal interkommunalt samarbeid vurderes. Samarbeidsløsninger skal etterstrebes”

<http://www.knutepunktsorlandet.no/artikkel.aspx?-aid=868back=1&mid1=30>. s.1

For øvrig er nettverksstyring et sentralt tema i denne oppgaven. Dette krever en nærmere nyansering av begrepet, noe jeg skal gjøre i fortsettelsen. I den anledning vil jeg starte ut med en definisjon med følgende beskrivelse av situasjonen;

”(.....), Governance refers to self – organizing, interorganizational networks characterized by interdependence, resource exchange, rules of the game and significant autonomy from the state” (Rhodes 1997: 15)

Det som dette utsagnet viser er at nettverket bygger på en gjensidig avhengighet mellom organisasjonene. Denne samhandlingen foregår på tvers av tradisjonelle skiller, mellom det offentlige, private og den frivillige sektor. Bakgrunnen for samarbeidet bunner i behovet etter ressurser og nødvendigheten av å enes om tiltak. Når det gjelder autonomien som preger nettverkene, fører den til et mer ambivalent forhold til velgerne (Fimreite & Medalen: 2005).

Når det gjelder overgangen til en nettversstruktur skjer denne blant annet gjennom bytterelasjoner. Noe som bygger på både tillit og en forventet adferd mellom aktørene.

(Fimreite & Medalen: 2005). Omfanget av denne type relasjoner, medvirker til at betydningen av nettverksstruktur når nye dimensjoner. Flere teoretikere bygger opp under dette utsagnet. Blant annet hevder Rhodes (1997) at nettverksperspektivet – governance, oftere fremstilles som et alternativ til den tradisjonelle government styringen (Fimreite & Medalen: 2005).

Kontrasten mellom disse styringsbegrepene gjenspeiles i nyere studier av det offentlige. Tidligere var gjerne fokuset rettet mot det formelle hierarkiske og byråkratiske systemet. I dag er fokuset til dels skiftet. En anser det som like viktig å studere de inngående prosesser og relasjoner (Sørensen & Torfing: 2005, Fimreite & Medalen 2005:12). Noe som vil være bekreftende overfor denne type utsagn er medias fokus på det offentlige. Oftere ser en at søkelyset rettes mot de inngående prosesser og aktørenes rolle i henhold til dette. På grunn av de mer kompliserte styringsprosesser er media ofte tvunget til å gå mer i dybden av de ulike saker. Ikke sjeldent blir det avdekt forhold som setter et kritisk søkelys på nettverkssamarbeidet og den enkelte aktørs innhabilitet. Dette gjenspeiler situasjonen mer som helhet og viser en side av demokratiet som ikke alltid tåler dagens lys.

(Fimreite & Medalen: 2005: 14) presiserer da også dette i boken sin. Nettverksstyring, sier de, fordrer mer kompliserte beslutningsprosesser og utfordrer samtidig de mer tradisjonelle teoriene rundt begrepet demokrati. I en slik situasjon står de demokratiske idealprosesser under press fra interesser som representerer verdier som ikke er så lett forenlig med dem en finner i demokratiet. For øvrig er dette noe jeg kommer tilbake til senere i oppgaven.

En tiltakende bruk av nettverksmekanismer fører til nye utfordringer også når det gjelder innbyggerne. Ikke minst i tilknytning til ambisjoner og forventet medvirkning til samfunnsutviklingen. Skal en ha påvirkningsmuligheter må en helst være i besittelse av kunnskap og eller ressurser. I motsatt fall risikerer en å bli oversett, som et resultat av å stå utenfor den gjeldende nettverksstrukturen (Fimreite & Medalen: 2005). Men situasjonen rundt en slik struktur er ikke nødvendigvis bare negativt. Hva angår kommunen, vil de gjennom et slik nettverk bli tilført ny kompetanse og sårt tiltrengte ressurser. Dette er illustrerende for de udekte behovene som eksisterer hos alle landets kommuner, om enn i ulik grad.

I første omgang kan dette brukes som en forklaring til det interkommunale samarbeidet. Knutepunkt Sørlandet er et resultat av vår tids utvikling. Som styringsredskap er det ment å være et bedre alternativ til å løse kommende oppgaver. Bruk av nettverk, partnerskap og

samarbeid på tvers av tradisjonelle skiller er også karakteristisk for deres virke. Men det som i neste omgang gjør situasjonen mer komplisert, er tilnærmingen til de demokratiske styringsprinsipper. Om nettverksstrukturen underkjenner deler av de demokratiske verdier, er dette å anse som et grunnleggende problem for den enkelte kommune. Dermed er vi ved sentralt dilemma ved denne type samarbeid. Nemlig spenningsforholdet mellom effektivitet som bedre samsvarer med folkets forventninger, og motsatt et styringssystem som bygger på grunnleggende og ufravikelige demokratiske verdier. Dette er for øvrig noe jeg skal komme tilbake til senere i oppgaven.

2.3 Interkommunalt samarbeid

Prosessene rundt det interkommunalt samarbeidet har mange likhetstrekk med det en finner i EU organisasjonen. Både kommunen og det enkelte medlemsland er å regne som autonome aktører. Det vil si at på enkelte områder har EUs medlemsland overgitt suverenitet til fellesskapet. I tillegg er representasjonen fra de enkelte land vektet ut fra antall innbyggere, noe vi også finner tilsvarende ved representantskapet i Knutepunkt Sørlandet. Men også når det gjelder rammene rundt regionrådene er det mange paralleller å spore. Begge organisasjoner er opprettet for å utvikle samarbeid på tvers av de tradisjonelle skillene.

Interkommunalt samarbeid består for øvrig av flere typer samarbeidsformer. Dette skjer blant annet gjennom, partnerskap, uformelle samtaler, privatisering og konkurranseutsetting av kontrakter. Som tidligere nevnt, skal jeg av hensiktsmessige årsaker ikke utrede disse formene noe videre, da det er Knutepunkt Sørlandet og det interkommunal samarbeidet som er utgangspunktet for denne oppgaven. Denne formen for samarbeid er da også den mest utbredte (NOU, 1995:17).

Når det er sagt vil jeg gjerne utdype nettopp denne type samarbeid litt nærmere. Blant annet er omfanget av interkommunalt samarbeid generelt avhengig av to forhold. Behovet og mulighetene for samarbeid (NOU 1992; 310). Men det omfatter mer. (Hagen & Sørensen: 2006:110) sier dette er å betegne som en samhandling mellom kommuner. Ut fra dette definerer de det interkommunale samarbeidet ved at flere kommuner går sammen om å opprette et formelt samarbeid med det formål å realisere selve tjenesteproduksjonen.

Også Jeppesen og Røed ved Agder Forskning viser til en lignende beskrivelse. Gjennom rapporten (Østre Agder 2015) viser de til følgende;

”Interkommunalt samarbeid innebærer at to eller flere kommuner går sammen om å løse en konkret oppgave eller for å forsøke å realisere felles interesser og målsetninger” (Prosjektrapport). Nr. 25/2008:5)

De sier videre at omfanget av samarbeidet vil variere, alt fra samarbeid rundt enkeltsaker, til et mer formelt samarbeid hvor en løser større oppgaver i fellesskap.

Når det gjelder formaliseringen av samarbeidet mellom kommunene, er det av avgjørende betydning hvordan en integrerer og organiserer den politiske og administrative delen. Et mer formalisert samarbeid krever også et mer formelt apparat bak. I så måte er Knutepunkt Sørlandet pr definisjon et regionråd (NIVI rapport 2007:2). Da temaet for denne oppgaven er interkommunalt samarbeid mener jeg det viktig å utrede dette litt nærmere. Også av hensyn til problemstillingen er det viktig å vite hva slags rammer en opererer innenfor.

For å øve forståelse av hva regionråd innbefatter vil det være på plass med en nærmere definisjon av interkommunalt samarbeid.

”Samarbeidsorganet må være ett politisk samarbeidsorgan mellom kommuner der minst ordførerne deltar med stemmerett i det politiske styringsorganet. Samarbeidsorganet må være formalisert med egne vedtekter eller skriftlig samarbeidsavtale. Samarbeidsorganet må ha mange type saker som arbeidsfelt dvs. ikke være et sektororgan. Samarbeidsorganet må være i operativ funksjon dvs. avholdt møter eller behandlet saker i løpet av det siste året” (NIVI rapport 2007:2 s.8)

Om en setter dette i perspektiv, viser det seg at hele 417 av landets kommuner faller inn under denne ordningen. Dermed er det kun 14 kommuner som ikke innbefattes. En undersøkelse som bekrefter denne tendensen, ble utført av Telemarksforskning – Bø. Mens antallet regionråd i år 2000 var 52, viste en tilsvarende studie, syv år senere, 69 regionråd. Altså en økning på 32 prosent (NIVI rapport 2007:2).

Med bakgrunn i disse studiene er det rimelig å anta at kommune Norge tenderer mot større enheter, samtidig som en i større grad enn tidligere, opererer på tvers av tradisjonelle kommunegrenser.

En interessant undersøkelse, foretatt av (NIVI), viser til den politiske organiseringen av regionrådene. Rapporten forteller at hele 65 prosent av regionrådene kun har et politisk organ. Med andre ord er det kun en tredjedel av rådene som har to politiske organer. (NIVI rapport 2007:2 s.31). Om en setter dette i perspektiv, viser dets seg at knutepunktet har to politiske organer med et representantskap som i norsk målestokk er spesielt godt representert.

For å utdype dette perspektivet ytterligere viser jeg igjen til en undersøkelse foretatt Telemarksforskning – Bø. De har i den anledning utført en studie av samarbeidsrådet for Nedre Romerike (SNR). Uten å skulle gå så mye dypere i denne studien vil jeg kun vise til sammensetningen i dette regionrådet som består av følgende organer; Ordførermøtet, Rådmannskollegiet, Arbeidsutvalget, Rådet og Års konferansen. (Arbeidsrapport nr 17 2008:20). Førstnevnte består av samtlige ordførere i tillegg til fylkeskommunen. Rådmannskollegiet er et saksforberedende forum og er representert ved de kommunale administrasjonene. Arbeidsutvalget består av de to lederne i rådet og rådmannskollegiet, mens Rådsmøtet er representert ved kommunenes ordførere og rådmenn i tillegg til en representant fra opposisjonen fra hver av kommunene. Til slutt har vi Års konferansen. Her er Rådet representert sammen med hver av kommunenes formannskap. Fylkeskommunen stiller her med samme representasjon. (Arbeidsrapport nr 17 2008:21).

Dette viser at det eksisterer kontraster innen interkommunale samarbeider. Hva angår (SNR), fremstår de med en relativ liten politisk deltakelse, men hvor samtlige ordførerne er godt representert sammen med rådemennene. En registrerer i tillegg formannskapets betydning ved årskonferansen. Til sammenlikning fremstår som nevnt Knutepunkt Sørlandet med en bred politisk deltakelse gjennom representantskapet.

Men et nærliggende og vel så interessant spørsmål, er hvordan en evner og opprettholde de demokratiske forutsetningene som nettopp ligger til grunn for det kommunale forvaltningsnivået. Ikke minst gjelder dette for prinsippet om nærhet mellom folket og de styrende. Mange hevder at nettopp lokalpolitikkerne er de som har best forutsetninger for å vite hvilke behov som eksisterer blant befolkningen. I tillegg gjenspeiler den kommunale

valgstrukturen et mer gjennomskiktig system hvor den enkelte politiker vil bli stilt til ansvar for sine handlinger.

Spørsmålet er om en klarer å opprettholde slike ordninger, i en tid da det interkommunale samarbeidet stadig omfatter en større del av den kommunale forvaltningen. Samtidig vil mange hevde at en gjennom interkommunalt samarbeid distanserer seg fra folket. Presisert ved at valg av representanter til interkommunale forum skjer utenfor deres kontroll. Det er kun gjennom stemmeseddelen folket kan øve sin innflytelse over politikken. Ved å frata dem denne muligheten kan en risikere å miste noe av det lokale engasjementet som kommuneforvaltningen tross alt utgår fra.

På den andre siden vil det være interessant å vite hvordan de ulike regionrådene selv oppfatter situasjonen rundt denne samarbeidsformen. Som følge av samfunnsutviklingen generelt endrer kravene til kommunene seg. Innbyggerne oppfatter seg selv i større grad som kunder av kommunens tjenestetilbud (Christiansen: 2006). Spørsmålet er hvordan et interkommunalt samarbeid kan fremstå som svaret på de utfordringene kommunene står ovenfor, og hvordan opplever de selv at samarbeidet svarer til deres forventninger.

I den anledning er det foretatt flere undersøkelser som retter fokus mot nettopp slike spørsmål. ECON - Analyse utførte på oppdrag fra Kommunenes Sentralforbund, en undersøkelse som bla rettet søkelyset mot slike problemstillinger. Utgangspunktet var tre interkommunale foretak; Midtre Namdal Regionråd, Knutepunkt Sørlandet og Midt – Telemarksrådet. Blant annet ble det satt fokus på hva de selv oppfattet som bra og mindre bra ved dette samarbeidet.

Rapporten viste at en verdsatte et høyere tjenestetilbud og en større grad av effektivisering. Mer spesielt rettet dette seg inn mot et høyere kompetansenivå, men også at en i tillegg fikk en kvalitetsheving på tjenestene en leverte. Et annet moment som ble fremhevet var at en gjennom å samarbeide fikk mer ut av de økonomiske ressursene. Samtidig ble det understreket sider ved samarbeidet en var mindre fornøyd med. Spesielt ble det påpekt mangler ved den politiske styringen. Men også dårligere tilgjengelighet og en sentralisering av kompetansen ble ansett som negative konsekvenser av samarbeidet (ECON Rap.2006-057:51).

NIVI analyse A/S gjorde i 2007 en lignende undersøkelse. Også dette på oppdrag fra Kommunenes Sentralforbund. Hovedfokuset var en oversikt over samtlige regionråd i Norge hvor blant annet de generelle strukturene ble kartlagt. Det var de politiske lederne og sekretariatets ledere som var utgangspunktet for undersøkelsen. Altså de sentrale aktørene. Tilbakemeldingene viser at av positive faktorer blir det spesielt vektlagt en økende påvirkningsgrad overfor nasjonale og regionale aktører. I tillegg nevnes bedre samarbeid mellom tilhørende kommuner og en generelt høyere effektivitet hva angår utførelse av tjenestetilbudet. Også her ble man bedt om å nevne hva en oppfattet som mindre bra ved denne type samarbeid. Her var det ulike oppfattninger mellom respondentene. De politiske aktørene vektlegger manglende samarbeidsvilje mellom aktørene i tillegg til dårligere beslutningseffektivitet. I tillegg bemerkes et demokratisk underskudd. Når det gjelder sekretariatets ledere nevner også de den manglende samarbeidsviljen på lik linje med politikerne. I tillegg ser de med større bekymring på den økende grad av fordelingskonflikter. Når det gjelder styringsproblemene anser sekretariatets ledere dette som et større problem enn hva tilfelle er hos den politiske ledelsen. (NIVI rapport 2007:2)

På oppdrag for Kommunal og regionaldepartementet, høsten 2002, har også Telemarksforskning gjort en tilsvarende undersøkelse av interkommunale samarbeidsprosjekter. En skulle kartlegge de områder hvor samarbeidet viste seg å være mest vellykket. (St. prp. Nr. 66 (2002 – 2003)). Rapporten viser at evnen til samarbeid øker i den grad det gir seg uttelling i stordriftsfordeler. Dermed understrekes betydningen av et høyere kompetansenivå, kostnadsbesparelser og kvaliteten på tjenestene. Samtidig blir det påpekt et eksisterende spenningsforhold mellom effektivitet aspektet og motsatt behovet for styring og kontroll. Også i dette tilfelle medvirket lokalpolitiske interesser til å vanskeliggjøre samarbeidet (Telemarksforskning:(P00075)).

2.4 Politiske konsekvenser.

I denne undersøkelsen er de politiske konsekvensene av samarbeidet mer interessante enn hva gjelder det mer produksjonsmessige. En slik tilnærming er mer tilknyttet problemstillingen med et større forklaringspekter i forhold til oppgaven som helhet. En redegjørelse for dette vil blant annet innebære en henvisning til de mange studier gjort på området. I tillegg vil jeg til dels vektlegge forholdet til staten i denne sammenheng. Jeg avslutter med ECON – Analyse *sin* studie som retter seg direkte mot Knutepunkt Sørlandet og dermed representantskapet.

Innledningsvis vil jeg presisere forholdet mellom de interkommunale samarbeider og de nasjonale myndigheter. Dette for å forstå hvilke krefter som ligger bak, samtidig som det politiske aspektet blir enda mer interessant. I (St. prp. nr. 64 (2001 – 2002)) under kap.18.2 står det å lese at departementet ønsker å legge forholdene til rette både for frivillig sammenslutning mellom kommunene, men også for interkommunalt samarbeid. For at dette ikke skal missforstås og for tydeligere å vise hvor staten vil, henviser jeg til (St. prp. Nr. 19 (2001 – 2002)). Her understrekes samarbeidets betydning som et godt alternativ i de tilfeller hvor fylkeskommunene ikke ønsker sammenslåing.

Et økt samarbeid av denne type, vil raskt kunne oppfattes som en svekkelse av de demokratiske retningslinjene hver enkelt kommune bygger på. I de tilfeller hvor en overfører myndighet til et interkommunalt organ vil dette medføre uklare og til dels svekkede ansvarsforhold knyttet til politiske avgjørelser (Ot. Prp. Nr 95 (2005–2006)). At en øyner muligheter for økonomiske gevinster, undergraver ikke det faktum at det også svekker sider ved demokratiet. Dette utgjør et spenningsforhold som oppleves vanskelig for kommunene (Ot. Prp. Nr 95 (2005–2006)).

En annen konsekvens er muligheten til å stille representanter for det interkommunale samarbeidet til ansvar. Når denne minsker rokker dette ved nærhetsprinsippet til lokaldemokratiet (Ot. Prp. Nr 95 (2005–2006)). En politisk konsekvens kan være at innbyggerne mister interessen, noe som i sin tur vil føre til at dette forvaltningsnivået mister noe av sin legitimitet. Av den grunn mener (Christiansen utvalget (NOU 1992:15)) at det er viktig å legge rammevilkårene til rette for en best mulig demokratisk styringsprosess. Et annet moment utvalget trekker frem er at jo sterkere det institusjonelle demokratiet fungerer, det vil si engasjementet fra innbyggerne, jo mer etterlever det sine egne prinsipper. Dette vi i tillegg fungere som et vern mot ressurssterke gruppers inntreden på den politiske beslutningsarenaen.

(Christiansen utvalget (NOU 1992:15)) understreker også betydningen av oversiktighet. Klare ansvarsforhold er en forutsetning for å kunne stille politikerne til ansvar. Det er klare likhetstrekk ved borgernes rettssikkerhet og systemets åpenhet og oversiktighet. Et indirekte valg av representanter til de interkommunale organer bygger dermed ikke opp under innbyggernes rettssikkerhet. Tvert i mot kan dette skape større avstand til politikken og innbyggernes muligheter til innflytelse over de politiske prosesser svekkes.

(Telemarksforskning:(P00075))understreker et eksisterende spenningsforhold mellom effektivitetsaspektet og et styringssett som bygger på grunnleggende demokratiske verdier. Det er flere årsaker til dette. Blant annet tilsier utviklingen i samfunnet høyere forventninger til utfallet av politikken. Noe som igjen fører til et press mot høyere effektivitet. Blant annet er interkommunalt samarbeid et svar på dette. Dette kan få konsekvenser for blant annet nærhetsprinsippet, ved at avstanden mellom folket og dem som fatter beslutningene blir større. Men også vil systemet bli mindre gjennomskuelig og dermed vanskeligere å stille representantene til ansvar. På motsatt side kan en hevde fruktene av det interkommunale samarbeidet muligens bedre svarer til forventningene fra folket. Dette kommer jeg nærmere inn på senere i oppgaven.

Jeg har tidligere vist til en undersøkelse foretatt av ECON – Analyse. Bakgrunnen for undersøkelsen er at samtidig som det interkommunale samarbeidet tiltar, står lokaldemokratiet i fare for å bli svekket. ECON - Analyse vil i så måte forsøke å belyse situasjonen. Respondenter i denne studien er rådmenn og politikere fra totalt 15 kommuner. Deres tilbakemeldinger er svært interessante både for en evaluering av samarbeidet så langt, men også med hensyn til fremtidens styringsprinsipper.

På spørsmål om hva de oppfatter som de største ulempene ved dette samarbeidet er tilbakemeldingen ikke til å misforstå. Et overveldende flertall viser til en manglende politisk styring (ECON Rap.2006-057:51). Når det videre spørres om hvilken innflytelse de forskjellige aktørene har på beslutningsprosessene i det interkommunale samarbeidet, kommer kommunestyret og sektorpolitikere dårligst ut. Derimot opplever respondentene at regionpolitikere, etat sjefene og den administrative ledelsen i kommunen i større grad påvirker disse prosesser. Denne kontrasten kan ha en forklaringseffekt tilknyttet problemstillingen. For øvrig skal det nevnes at besvarelsene mellom politikere og rådmennene ikke skiller seg nevneverdig i dette tilfelle (ECON Rap.2006-057:51).

Når det gjelder innbyggernes forhold til lokaldemokratiet, svarer de fleste respondentene at de ikke tror dette ikke vil endre seg som resultat av det interkommunale samarbeidet. Derimot synker deres egen interesse som følge av samarbeidet. På samme tid er det et flertall av dem som mener samarbeidet bør utvides. I tillegg understrekes det et forbedringspotensial når det gjelder informasjonen ut fra regionrådene. De øvrige kommepolitikere har et ønske og behov for mer informasjon og bedre oversikt over samarbeidet (ECON Rap.2006-057:51).

2.5 Demokrati teori

Slike slutninger krever en nærmere redegjørelse for begrepet demokrati. En definisjon vil være naturlig i så måte. Nå er det samtidig slik at det eksisterer mange definisjoner hva angår demokratiet. Når jeg av den grunn viser til Johan P. Olsen er det med bakgrunn i hans engasjement innen statsvitenskapen, men også hans anseelse, både nasjonalt og ikke minst internasjonalt er av avgjørende betydning. Definisjonen lyder som følger;

”Et avgjørende kjennetegn ved et representativt - demokratisk styresett er at folket, eller skiftende folkeflertall har makt og innflytelse over politikkens innhold og over institusjonsutformingen. I tillegg kan beslutningsprosesser og institusjonsutformer vurderes i forhold til kriterier og standarder som har stått sentralt i en historisk tradisjon og debatt om folkestyrets innhold” (Olsen: 1988:14).

Det blir videre hevdet at denne formen for statsstyre ikke kun skal iverksette flertallets interesser, men også ta hensyn til mindretallet og deres oppfatninger (Olsen: 1988). Nå vil det selvfølgelig i mange sammenhenger være vanskelig å etterkomme et slikt krav. Derimot er det viktig å etterstrebe denne type verdier som kjennetegnes gjennom et idealdemokrati. Situasjonen i representantskapet er betegnet i så tilfelle. På hvilken måte ivaretas mindre partier i relasjon til de viktige beslutningsprosessene som skjer i representantskapet. Forøvrig er dette noe jeg kommer tilbake til utover i oppgave.

Jeg har tidligere i oppgaven definert interkommunalt samarbeid. I tilknytning til demokratiteorier finner jeg det hensiktsmessig å nyansere dette bildet noe. I den anledning vil det være på sin plass med en nærmere beskrivelse av kommunen;

”- Kommunen har ansvaret for et geografisk avgrenset område innenfor nasjonalstatens grenser”.

- Kommunene har ansvaret for løsningen av en eller flere offentlige oppgaver.

- Kommunen styres av lokalbefolkningen gjennom et direkte demokrati eller ved lokale valg av representantene til en forsamling”(Hagen & Sørensen 2006:14)

Dette er hvor kommunene står i dag, noe også lokalbefolkningen må forholde seg til. Men som kjent tilsier utviklingen at der her vil skje endringer som kan få følger for de mer prinsipielle retningslinjene i styringssystemet vårt. En medvirkende årsak til dette vil etter all

sannsynlighet utspille seg i forholdet mellom de respektive kommunene og det interkommunale samarbeidet. Her skjer det en avveining mellom effektivitet og handlingsrom mot hensynet til demokratisk styring og kontroll. (NOU 2000:7).

Dette er noe jeg kommer tilbake til litt senere.

Når det gjelder tilnærmingen til teori vil jeg først vise til et institusjonelt perspektiv. Her understrekes det at institusjoner ikke er så effektive over et lengre tidsrom. Forutsetningene for de stadige endringsprosessene kan være at det ikke eksisterer et unikt ekvilibrium, noe som fører til at tilpassningsprosessene enten går sakte eller viser til sub optimale resultater (Olsen: 1988). En slik tilnærming kan ha en forklarende effekt hva angår dannelsen av regionråd. Endringer vil sannsynligvis være et resultat av at en oppfatter det som en nødvendighet. Det vil naturligvis være ulike årsaker bak en slik beslutning. Men som tidligere vist i denne oppgaven vil interkommunalt samarbeid i særegenhet være et resultat av press fra omgivelsene. Dermed kan vi fastslå at endringer skjer hele tiden. Men at det hele tiden er til det bedre, ja se det er et omdiskutert spørsmål.

Innenfor liberalistisk teori eksisterer det en tilnærming som anser staten som en konsument og klientstyrt tjenesteyter. I et slikt perspektiv vil styringssystemet samsvare med innbyggernes etterspørsel etter offentlige tjenester. Dette gjelder ikke minst det økonomiske aspektet, i tillegg til de skiftende demografiske forhold. Med andre ord er det et spørsmål om å tilpasse seg folks behov og preferanser. Denne situasjonen betinger politikerne som forretningsførere og velgerne som konsumenter. Samtidig er det et krav om at dette skal gjøre mest mulig effektivt, så en dermed får mer ut av hver krone (Olsen: 1988).

Forskning viser at folk flest har et større fokus på det økonomiske aspektet i dag, enn tilfelle var tidligere. At de dermed ser på seg selv som kunder i et marked, bør heller ikke overraske noen. (Fimreite m.fl:2002:s31) bekrefter samme tendensen. Den underliggende tendensen er at politikernes handling skal føre til en behovstilfredsstillelse for den enkelte. En konsekvens av dette er at en er mindre opptatt av de politiske prosessene i dette arbeidet. Også (Christensen m/fl; 2006) understreker denne utviklingen. Det hevdes blant annet at det økonomiske aspektet er blitt mer fremtredende i samfunnsdebatten. I fortsettelsen understrekes betydningen av en slik utvikling, ved at dette truer grunnleggende demokratiske styringsprinsipper.

Dernest kan en ledes til å tro at etableringen av regionråd er et svar på vår tids politiske styringsutfordringer. Imidlertid er ikke forholdet mellom de autonome kommunene og de ulike regionrådene helt problemfritt. I tilknytning til problemstillingen er det spesielt to forhold jeg ønsker å utdype noe nærmere. Det første forholdet illustrerer spenningsforholdet mellom effektivitet og motsatt et demokratisk styringssystem, noe som kjennetegnes ved relasjonen mellom den enkelte kommune og regionrådet (NOU 2000:7). Det andre forholdet jeg setter søkelyset på er utvelgelsen av representanter til de interkommunale organer. Forøvrig er denne utvelgelsen noe jeg skal komme tilbake til senere i oppgaven.

Før jeg går videre vil jeg presisere følgende. Effektivitet vil i denne sammenheng bli definert ut fra kostnadseffektivitet, allokeringseffektivitet og et effektivt beslutningssystem. Mer presisert har førstnevnte fokuset rettet mot en høyest mulig tjenesteproduksjon, det vil si mest mulig ut av hver krone. Allokeringseffektivitet på sin side forteller i hvilken grad tjenestetilbudet er tilpasset befolkningens preferanser. Mens sistnevnte måles ut fra hvor handlingsdyktig en er ut fra forventningene (Sørensen & Hagen: 2006).

Men også demokratiet og da spesielt dens prosesser krever et nærmere øyesyn. Hva er mer naturlig å vise til enn Robert A. Dahl sine kriterier for en demokratisk prosess? Dahl er kjent for sitt arbeid rundt demokratibegrepet og har høstet mye anerkjennelse for sine verker. Dette gjelder både innhold og omfang. Han viser til fem faktorer som han mener legitimerer en demokratisk prosess.

”1. Effective participation. 2. Equality in voting. 3. Gaining enlightened understanding. 4. Exercising final control over the agenda. 5. Inclusion of adults.”
(Dahl: 1998: 38)

Det som ligger til grunn for slike faktorer er for det første menneskers likeverd. Det vil si at alles interesser er av lik betydning og at ingen har rett til å heve seg over andre. Men også den personlige autonomien er viktig. At en dermed evner å gi seg selv lover på lik linje med andre. Dette handler om folket som styrende og de forutsetninger dette krever. Men Dahl legger også effektiviteten til grunn. Han sier i den sammenheng at en må forvente at demokratiet fungerer effektivt. På den måten innfrir det forventningene fra folket (Dahl: 1989: 88).

Overført til dagens situasjon er en i ferd med å understreke noe av problematikken knyttete til interkommunalt samarbeid. Gjennom samarbeid på regionnivå er mulighetene bedre for å tilfredsstille de økende krav fra omgivelsene. En reduksjon av antall representanter vil medføre en høyere effektivitet hva angår beslutningsprosessene, samtidig som en kan vise til økonomiske fordeler ved samarbeidet. Demokratiteorien understreker da også betydningen av at den offentlige politikken er i overensstemmelse med folkeviljen. Demokratiet bygger på folkets deltakelse, mens politikerne er satt til å styre etter deres vilje. (Olsen:1988).

Et eksempel som fremstår som vellykket er i så måte Areal og transportutvalget for Kristiansands regionen (ATP). Utvalget som ble nedsatt for å jobbe med dette prosjektet, fikk relative vide fullmakter, noe som også gav seg utslag i effektiviteten. Årsaken var blant annet at representantene ikke stemte med bundet mandat fra kommunestyret. Om så hadde vært tilfelle, er det grunn til å tro at prosessen ikke hadde foregått i like smidige former. Samtidig er det et demokratisk problem ved at denne type prosesser. Da representantene ikke stemmer på vegne av kommunestyret kan de heller ikke stilles til ansvar overfor velgerne. Det er kun kommunestyret som står ansvarlig overfor innbyggerne (Fimreite & Medalen: 2005).

Sagt med andre ord vil de ulike prosjekter eller interkommunale samarbeider utgått fra det enkelte kommunestyret medfører et relativt ambivalent forhold til sine velgere. Spørsmålet er hvordan slike prosesser kan ivareta demokratiske verdier. Demokratiteorien slår uttrykkelig fast verdien av ansvarsforholdet mellom de styrende og folket. I tillegg er det en sentral tanke innen demokratiteorien at læringsevnen er en forutsetning for demokratiets dynamikk og læring (Christensen m/fl.:2004). Et viktig spørsmål i denne sammenheng er hvordan evnen til å lære skal utvikle seg dersom avstanden mellom folket og de styrende øker.

Av spesiell interesse for problemstillingen er hvordan dette påvirker de mindre partiene. I den grad de ikke er representert i de interkommunale samarbeider er de helt og holdent priggitt kommunestyret. En overføring av myndighet fra kommunestyret til de interkommunale samarbeider vil resultere i mindre innflytelse hos dem som sitter tilbake. Men innenfor de demokratiske teorier vektlegges minoritetens rettigheter på lik linje med flertallet makt (Olsen:1988).

Nå er det viktig å understreke at dette ikke er et enten eller forhold. Anne Lise Kjær tilnærmer seg situasjonen med at noe annet perspektiv. Hun fremsetter en egen teori hvor hun argumenterer for et gjensidig avhengighetsforhold.

”Thus, democracy and efficiency can arguably be seen to have a mutually constitutive relation”. (Kjær 2004: 12)

Som sitatet viser, mener hun demokrati og effektivitet forhold har en gjensidig nytte av hverandre. Hun vedgår eksempelvis at de demokratiske prosesser ofte medfører mye prat og dermed mindre handling. Derimot mener hun dette ikke bør oppfattes negativt, da dette kun er en side av samme sak. Demokratiet bør ikke måles gjennom effektivitet alene, da det også er andre utslagsgivende verdier av avgjørende betydning for vår velstand. I et slikt bilde fremstår demokratiet som en sammensatt styringsform. Ut fra en slik resonering fremsetter hun følgende utsagn. Effektiviteten rundt de demokratiske prosesser er nært knyttet til verdiene som utkommer fra denne styringsformen. Hun mener med andre ord at nettopp effektiviteten gjør oss i stand til å opprettholde verdier og rettigheter som er med og trykker vår tilstand. Å opprettholde demokratiets ”herligheter” er forbundet med en kostnad. Av den grunn vil balansen mellom effektivitet og de demokratiske prosesser være avgjørende for demokratiets form (Kjær: 2004)

Til slutt vil jeg presisere litt rundt indirekte demokrati. I motsetning til et direkte demokrati er der her personer eller grupper som representerer samfunnets øvrige medlemmer. De er valgt av folket og er satt for å tjene samfunnet som helhet (Olsen: 1998). Derimot er situasjonen annerledes hva angår utvelgelse av representanter til interkommunale organer. Utvelgelsen er av en ulik prinsipiell karakter, noe som kan illustreres gjennom følgende beskrivelse; *”folkevalgte – valgte”* (Fimreite & Medalen:2005). Det vil si at det er kommunestyrerepresentantene som foretar utvelgelsen, uten medvirkning fra innbyggerne for øvrig. I et tidligere eksempel (ATP) viste jeg hvordan prosessene medførte avstand til folket. I tillegg viser det seg at utvelgelsen av representanter til regionrådene er forbeholdt en liten eksklusivitet av befolkningen og dermed med og forsterker dette skille. Av hensyn til problemstillingen og oppgaven som helhet, vil jeg i fortsettelsen redegjøre for eliteteorier.

2.6 Eliteteorier

Det er ofte blitt hevdet at indirekte demokrati tilsvarer små grupper med uforholdsmessig mye ressurser, som igjen medfører stor innflytelse over utformingen av den offentlige politikk. En tilnærming til denne problematikken beveger oss over på det Robert Michels definerte som politiske eliter. Gjennom boken *"Zur Soziologie des partewesens in der Modernen Demokratie"*, som han utgav i 1911, fremsatte han teorien om de politiske eliter. Denne har i ettertid gått under navnet "oligarkiets jernlov".

Denne "teorien" tar utgangspunkt i organisasjoner og følgene av deres strukturelle organisering. Av hensyn til oppgaven overfører jeg denne betydningen umiddelbart til de politiske partier, som også pr definisjon er organisasjoner. Tilnærmingen blir da de politiske partier og konsekvensene av den politiske organiseringen. Nærmere spesifisert handler dette om en øvre maktelite.

"Det er organisasjon som gir grunnlag for dominansen av de valgte over velgerne, av de som har mandat over de som har gitt dem mandat, av delegatene over dem som de har fått delegasjon fra. Den som sier organisasjon, sier samtidig oligarki."

(oversettelse av Michels i S.U. Larsen 1987, s.1).

Dette krever en ytterligere forklaring. Det som ligger til grunn, sier Michels, er et felles behov for kommunikasjon, koordinering og handling. Konsekvensen er at lederskapet får en opphøyet posisjon i partiet og dermed makt over deres medlemmer. Behovet for arbeidsdeling er argumentet som stadig går igjen når en skal forsvare den hierarkiske inndelingen. Også effektivitet er et argument som taler for en deling av oppgaver. Samtidig vil dette underbygge kontrastene mellom de ulike nivåene i organisasjonen. Noe som i sin tur vil bygge opp under betydningen av dem på toppen (Larsen: 1987).

Å tilhøre en elite vil si det samme som å tilhøre en eksklusivitet av befolkningen. En konsekvens, som ikke vil være helt unaturlig, er at en distanserer seg fra øvrigheten. Dermed øker mulighetene for å sikre egne interesser på bekostning av dem en er satt til å tjene. En fjerner seg da fra det som er hovedmandatet og søker heller å tilfredsstille egne behov og

lyster. Balansen mellom det som forventes levert og det som tas til egen inntekt, forrykkes dermed. En har utnyttet sin posisjon til egen fordel (Larsen: 1987).

Hva gjelder forholdet mellom representantskapet og de øvrige kommunestyrene er dette en meget interessant tilnærming. Argumentet med arbeidsinndelingen er absolutt på sin plass. Ethvert parti har behov for å delegere arbeidsoppgaver. Det er viktig med et lederskap som fremstår ansvarlig og som har visjoner for fremtiden. Også besluttosomhet overfor avgjørelser som er med og former fremtiden er viktige egenskaper. Når det derimot gjelder følgene av en slik maktkonsentrasjon er situasjonen noe annerledes. Ut fra hva som er beskrevet ovenfor, er det å forvente at representantskapet dels distansere seg fra sin respektive kommunestyrer. De fremstår tross alt som en eksklusiv elite. Å tilhøre det øvre sjiktet vil ifølge teorien øke sannsynligheten for å fremme egne interesser. Det vil si at ved først å distansere seg fra kommunestyret blir en i neste omgang sosialisert inn i et nytt miljø. En må av den grunn kunne forvente at medlemmer av representantskapet også jobber for deres interesser, selv om dette skulle gå på tvers av det kommunestyret mener.

I et slikt perspektiv er det spesielt et spørsmål som tvinger seg frem. Hvordan forholder de øvrige kommunestyrerepresentantene til denne situasjonen. Anser de selv representantskapet som en elite, som ut fra teorien først og fremst jobber ut fra egne interesser. Og hvordan møter de eventuelt en slik utfordring. Eller forventer de full lojalitet fra representantene, på tross av innflytelsen representantskapet vil ha over dem. Et annet aspekt av samme saken er hvordan de øvrige politikere ser på representantskapet. Er det en posisjon hvor de selv ville vært representert. Spørsmålet i så tilfelle, er hvordan dette er med og former deres oppfatninger til dette organet. En empirisk undersøkelse vil forhåpentligvis gi oss innblikk på disse spørsmål.

I tilknytning til problemstillingen vil jeg videre i oppgaven redegjøre for hvilke kriterier som ligger til grunn for deltakelse i de politiske eliter. Er utvelgelsen tilfeldig, eller baserer den seg på klare mønstre som igjen vil gjenspeile seg i sammensetningen av toppolitikerne. For å undersøke dette nærmere mener jeg rekruttering og sosialisering er to sentrale begreper. Jeg starter med å redegjøre for rekrutteringsprosedyrene.

Når det gjelder rekruttering er det en prosess som skjer over flere stadier. Derfor finner jeg det naturlig å starte i en tidlig fase av rekrutteringen. Tidligere undersøkelser viser at kandidater ofte stammer fra en sosial samfunnselite. Om du eksempelvis kommer fra en familie med politiske aner, innebærer dette større muligheter for å bli nominert til valg. De som derimot ikke har en slik bakgrunn eller eventuelt annet organisasjonsarbeid bak seg, vil ha mindre muligheter til å rekrutteres inn i kommunepolitikken (Aars; 2001) Dette viser at utenomliggende forhold en selv ikke er herre over, kan være av utslagsgivende betydning.

Ut fra dette vil det være nærliggende å konkludere med at partitilhørighet er en viktig rekrutteringsvei i kommunepolitikken. Undersøkelser viser da også at omlag tre fjerdedeler av kommunestyrerepresentantene kunne ved første gangs nominasjon vise til medlemskap i partiet (Aars: 2001). En studie foretatt av Høyre og Arbeiderpartiet bygger delvis opp om dette. Spørsmålet var om kandidatene gjenspeilte befolkningen eller partimedlemmene. Hos begge partier var det klare likhetstrekk mellom kandidatene og partiets øvrige medlemmer. Derimot gjenspeilte nominasjonen dårlig den øvrige befolkningen (Kjellberg: 1976:79).

Så langt rekrutteringen til kommunestyret. En videre rekruttering vil stille nye krav. Det viser seg at aktivitetsnivået og engasjementet hos den enkelte kommunepolitiker er av utslagsgivende betydning for en videre politisk karriere. I tillegg vil også de politiske karriereambisjonene blir vektlagt ved utvelgelse til høyere verv (Aars: 2001). Av dette følger ledelsesperspektivet. Dette er en tilnærming som svarer til at lederskapet i et samfunn bør inneha spesielle ferdigheter. Det er forventet at de vil møte utfordringene på en bedre måte (Kjellberg: 1976). En slik forutsetning vil nødvendiggjøre en utsiling av kandidater.

En konsekvens av dette vil være at det tvinger seg frem et A og B- lag innen lokalpolitikken (Aars: 2001). Forskjellene vil blant annet gjenspeile seg i forholdet til ambisjoner og aktivitetsnivået. Om en overfører dette til interkommunale samarbeid, derav Knutepunkt Sørlandet, er vi i nær tilknytting til problemstillingen. Om dette forholdet best lar seg belyse gjennom en empirisk undersøkelse, illustrerer teorien bak rekrutteringen hvilke forventninger vi bør ha. Dernest har vi et verktøy til å forklare de bakom foreliggende årsaker til hvordan forholdet oppleves.

Som nevnt innledningsvis er også sosialiseringseffekten av betydning. Spørsmålet er om denne kan medvike til et ytterligere skille mellom eliten og de øvrige. Å ta steget opp på den

politiske karrierestigen vil medføre nye utfordringer å ta hensyn til. Ikke minst gjelder dette i forholdet til omgivelsene. Men ved å ta steget opp, skifter en også arbeidsmiljø. En vil motta nye impulser som skal bearbeides, samtidig som det vil bli stilt nye forventninger til deg. Et politisk skifte medfører gjerne andre regler, normer og verdier.

Miljøet rundt en er dermed et viktig aspekt hva angår sosialiseringseffekten. Fra tidligere vet vi at rekrutteringsgrunnlaget viser en skjev fordeling hva angår representativiteten ellers i samfunnet (Aars: 2001). Dette medfører en mer homogen gruppe av politikere, enn ellers ville vært tilfelle. Ved en videre utvelgelse, eksempelvis representantskapet, styrker denne effekten seg. Kriteriene som blir lagt til grunn for denne utvelgelsen, vil medføre en ytterligere likhet mellom de som velges ut. I et slikt perspektiv vil gruppementaliteten øke. Jo flere likhetstrekk en kan samles om, desto enklere vil det være å ha forståelse for hverandre.

Dermed er forutsetningene for en god dialog til stede. Gruppeforståelsen er absolutt til stede og interesselikheterne er store. Gjennom en sosialiseringsprosess vil en oppleve både å tenke og handle annerledes enn tidligere (Larsen: 1987). I betydning av sin posisjon vil det være å forvente at denne gruppen over tid, vil bygge opp under egne interesser. Den vil styrke seg selv gjennom mer makt og ressurser i tillegg til andre fordeler som medfølger en slik anseelse. Om dette går på tvers av folkets vilje, reflekteres ikke nevneverdig. Relasjonene ned til folket er distansert gjennom uklare ansvarsforhold og eliten er allerede lite representativt for befolkningen for øvrig (Larsen: 1987).

Etter all sannsynlighet vil denne sosialiseringsprosessen forsterke et allerede eksisterende skille mellom eliten og de øvrige. Fra en tiltrer som medlem av gruppen starter en prosess som vil være med å forme deg som person. I det denne formingsprosessen starter, er dette første skritt vekk fra en tidligere tilstand. Sagt med andre ord vil en tilnærming til elite gruppen, medføre en ytterligere avstand til andre.

Dette vil også være betegnende for situasjonen i Knutepunkt Sørlandet. Betydningen av representantskapet og da spesielt i forholdet til de øvrige kommunestyrer, gjenspeiles i teoriene ovenfor. En kartlegging av representantskapet viser en slående likhet mellom de respektive representantene. Gjennomgående var den politisk erfaring samt medlemskap i formannskapet. Dette illustrerer ikke bare likheten, men også den politiske tyngden som ligger i representantskapet. Sistnevnte assosieres både med makt, men også tilgang på ressurser

(Larsen: 1987). Representantskapet har i motsetning til de enkelte kommunestyrer, forutsetninger til å se politikken i et større regionperspektiv. Dette kan skape motsetningsforhold som ytterligere forsterker forskjellene mellom de politiske nivåene.

Hvordan dette forholder seg er foreløpelig et åpent spørsmål. Gjennom en empirisk undersøkelse håper jeg å få svar på disse forhold. Ikke minst i tilknytning til problemstillingen vil forholdet til representantskapet være av spesiell interesse. Ved bruk av data fra den empiriske undersøkelsen sammen med nevnte teorier, håper jeg å få svar både på dette og andre spørsmål.

2.7 demokratiperspektivet

Fremtil nå har jeg redegjort for de ulike teorier knyttet opp mot temaet i denne oppgaven. De er i den anledning ment å skulle forklare de ulike forholdene som knytter seg til situasjonen rundt problemstillingen. Noe som er av betydning for oppgaven som helhet. Samtidig vil det være viktig å forstå fenomenet i en større sammenheng. Av den grunn vil jeg avslutningsvis belyse situasjonen ut fra et demokratiperspektiv.

Det er to forhold som taler for dette. For det første er selve demokratibegrepet et tilbakevendende tema i denne undersøkelsen. Noe som kan forklares med at demokratiet utfordres på flere områder i denne oppgaven. Forholdet til representantskapet er derfor intet unntak. Grunnleggende verdier som er med og styrker forholdet mellom folket og de styrende, er satt under press. Følgene kan bli større avstand til velgerne, samtidig som en får et klaseskille mellom politikerne, illustrert ved elitedannelser. Ved derest å fremstille begrepet i et større perspektiv, håper jeg å synliggjøre de mer grunnleggende faktorer som ligger bak forholdet knyttet til problemstillingen.

Talcott Parsons hevder, at for å overleve må organisasjoner i vår del av verden forholde seg til fundamentale vestlige modernitetsnormer. Det vil med andre ord si kontinuerlige framskritt, fornyelse og rasjonalitet (Christensen m/fl.:2006:66). I følge Talcott Parsons er dette elementer som bygger opp under legitimiteten til organisasjonene. (Meyer & Rowan: 1977) understreker også denne betydningen. De viser blant annet til at rasjonalitet og fornyelse danner positive oppfatninger i omgivelsene og er igjen en legitimitetsfaktor som fører til større aksept av organisasjonens virke (Rørvik: 2007:26).

I overført betydning har dette direkte konsekvenser for hvordan det politiske styringssystemet fremstår. Knutepunkt Sørlandet er i så måte et resultat av dette. Politikerne er på mange måter tvungen til å måtte forholde seg til disse forventningene. Utfordringene derimot, er på samme tid ment å skulle ivareta de demokratiske styringsprinsipper. Det å skulle imøtekomme en forventet rasjonalitet og evne til fornyelse vil ofte kunne komme i konflikt med de demokratiske verdiene. Folkets forventninger vil i noen tilfeller måtte gå på bekostning av grunnleggende styringsprinsipper. En får dermed et spenningsforhold mellom det å hele tiden skulle imøtekomme folkets forventninger uten å skulle forringe de demokratiske verdiene.

(ECON Rap. 2006 – 057), er som kjent en studie av tre interkommunale samarbeider. Her blir det påpekt flere utfordringer knyttet til å ivareta de demokratiske rettigheter. Blant annet ble det presisert svakheter når det gjaldt politisk styring og kontroll, noe som medfører en svekkelse av de grunnleggende verdier samfunnet vårt bygger på. Et forhold som også gjelder for Knutepunkt Sørlandet.

Som en av ulempene blir det understreket manglende politisk styring samt indirekte demokrati (ECON Rap.2006-057). Dette viser en bevisstgjøring av selve demokratiet som et grunnleggende fenomen og en tradisjonell bærebjelke i vårt styringssystem. Men på en og samme tid kan den situasjonen vi opplever i dag, være et tegn på et veiskille. Etter trender og tradisjoner som kan føres tilbake til mellomkrigstiden ser det ut til at flere vestlige land ønsker å omreformere den offentlig sektor. En ønsker å gå vekk fra tungroddede systemer og over til privatisering og økonomisk vekst (Olsen:1988).

Et annet viktig aspekt når det gjelder organiseringen og demokratibegrepet er forholdet mellom representantskapet og de respektive kommunestyrene. For det første er dette et indirekte valg til representantskapet. En naturlig følge vil dermed bli større avstand til folket, noe som i seg selv er med og skaper uklare forhold rundt de politiske prosesser. Dette bekreftes også gjennom en tidligere nevnt kronikk til Dag Ingvar Jacobsen i Fedrelandsvennen 3. mars 2009. Her avslutter han med å presisere at medlemmer til regionrådene er representanter som ikke står til valg og er dermed en faktor som er med og øker avstanden mellom folket og dem som er satt til å styre (Fedrelandsvennen 3. mars 2009:3). Ut fra folkets demokratiske rett til kontroll av de folkevalgte er dette en svært betenkelig utvikling.

For det andre vil en utvelgelse også kunne føre til en økt distansering i forhold til de øvrige kommunerepresentantene. Dette vil igjen kunne utvikle seg A og B lag av politikere. På bakgrunn av en større politisk helhetstenking som omfatter både et større område, men også flere mennesker, kan det bli naturlig og overføre mer makt og myndighet til de fremste politikerne. Men også krav fra folket kan være med å frembringe en slik situasjon. Det kreves handlig fra politikernes side, slik at de mange og ulike behovene kan fylles. Gjennom denne type samarbeid er en bedre forberedt til å møte den slags utfordringer.

At medlemmer av representantskapet er indirekte valgt, er dels med og verner dem mot velgernes sanksjonsmuligheter ved valget. Mindre oversiktelige prosesser, medvirker til større problemer med å stille personer til ansvar for sine politiske handlinger (Fimreite og Medalen:2005). Denne avstanden mellom folket og de styrende kan virke forringende på demokratiets betydning. Velgernes mulighet til å kontrollere og eventuelt ekskludere er et sentralt element i demokratiet som styringsform. Når denne betydningen mister noe av sin verdi, er det helt klart en demokratisk utfordring

Men også når det gjelder representasjonen av de ulike partier, byr dette på lignende utfordringer. I representantskapet er de mindre partiene utelatt, noe som betyr uteblivelse for en gruppe av befolkningen. For politikerne som representerer de mindre partiene vil det si mindre innflytelse over den regionale politikken som føres. For knutepunktets del ble dette påpekt av en gruppe venstrefolk som i den anledning ønsket en bredere representasjon. Forslaget ble ikke støttet av styret, som viste til at representantskapet i størst mulig grad skulle gjenspeile den politiske sammensetningen og dermed velgerne i hver kommune (Saksutredning: 25.1.2007).

Som en forstår er der flere utfordringer knyttet til det interkommunale samarbeidet. Det viktig er ikke å rangere dem ut fra hvor viktige eller mindre viktige de er for å ivareta demokratiet som helhet. Men heller vise til at den samfunnsmessige utviklingen generelt er med og utfordrer et styringssett som er bygd på gamle tradisjoner og grunnleggende menneskeverdier. Vår velstand har medvirket til at folket i dag stiller høyere krav til det offentlige. De forventer mer tilbake. At dette setter press på andre grunnleggende verdier, ser ikke ut til å bekymre nevneverdig. Dessuten er det folket som skal bestemme. .

3.0 Knutepunkt Sørlandet

3.1 Innledning.

Denne gjennomgangen har fokus på Knutepunkt Sørlandet. I første omgang vil jeg redegjøre for intensjonene bak dette samarbeidet. Hvorfor ble det etablert og hva er det som driver dem. Men også de juridiske sidene vil bli belyst. Da i tilknytning til Statens rolle og hvordan denne medvirker til det interkommunale samarbeidet. Når det gjelder omfanget av samarbeidsområder, viser undersøkelser en økende tendens. Samtidig medfører dette nye utfordringer og et sterkere press på de enkelte kommunestyre. Noe som fører oss over på legitimitetsbegrepet. Et sentral element som vil bli vektlagt ytterligere. At knutepunktet i den forbindelse er underlagt de enkelte kommunestyre er ikke ensbetydende med at forholdet dem i mellom er uten spenninger. Noe denne gjennomgangen vil vise.

Til slutt vil jeg gå mer spesifikt inn på representantskapet. Først vil jeg beskrive prosessene rundt opprettelsen av representantskapet. Hva var bakgrunnen til at en gikk til dette skritt og hvordan fremstår representantskapet, vis a vis kommunestyrene. Sistnevnte forhold er helt sentralt i forhold til problemstillingen og vil kreve en nærmere gjennomgang. I den anledning vil jeg foreta en nærmere kartlegging av samtlige representanter som sitter i representantskapet. Resultatet av den undersøkelsen vil kunne fortelle mye om hvor representantskapet står i dag.

3.2 Knutepunkt Sørlandet

Knutepunkt Sørlandet ble opprettet i 1991 og består i dag av syv selvstendige kommuner. Alle har således valgt å gå inn i et mer omfattende samarbeid, noe jeg for øvrig skal komme nærmere tilbake til. Den mer formelle siden av dette samarbeidet forteller at knutepunktet defineres som et regionråd (NIVI rapport 2007:2). Dette krever imidlertid en nærmere redegjørelse.

En slik definisjon er med å skille regionråd mot mer løselige samarbeidslignende tiltak. En vil dermed fremheve de mer formelle sidene ved samarbeidet, i tillegg til at en legger forholdene til rette for et mer omfattende samarbeid. Noe som blir illustrert på følgende måte:

”Samarbeidsorganet må være et politisk samarbeidsorgan mellom kommuner der minst ordførerne deltar med stemmerett i det politiske styringsorganet. (...) Samarbeidsorganet må være formalisert med egne vedtekter eller skriftlig samarbeidsavtale. (...) Samarbeidsorganet må ha mange typer saker som arbeidsfelt dvs. ikke være et sektororgan. (...) samarbeidsorganet må være i operativ funksjon dvs. avholdt møter eller behandlet saker i løpet av det siste året”
(NIVI Rapport 2007:2).

I den sammenheng er det viktig å presisere omfanget av denne type samarbeidsformer. Jeg har tidligere vist til en landsomfattende studie (NIVI Rapport 2007:2). Her settes fokuset på den akselererende utviklingen hva angår nye regionråd. Denne utviklingen illustrerer mye av den betydning en tillegger denne type samarbeid. Noe som også må ses på som en utfordring for den enkelte kommune, hvilket jeg tidligere har beskrevet.

Et naturlig spørsmål melder seg dermed på. Hvor befinner Knutepunkt Sørlandet seg i et slikt perspektiv. Når det gjelder størrelse målt i areal karakteriseres knutepunktet blant de mindre regionene. Men om en måler i folketall, endrer situasjonen seg betraktelig. Med sine godt og vel 120000 innbyggere og en sterk befolkningsvekst, føyer Knutepunkt Sørlandet seg inn blant de ti største regionrådene (NIVI Rapport 2007:2). I tillegg er Knutepunkt Sørlandet å anse som eget rettssubjekt. Dette medfører blant annet at en skiller mellom eier og ledelse (NOU 2000:14). I korte trekk vil det si at samtlige kommuner er å anse som eiere og at disse sammen er med på å innsette en ledelse eller styre i Knutepunkt Sørlandet. Noe som i dette tilfelle vil si representantskapet. Når det gjelder representering og organisering er det noe jeg kommer tilbake til.

Dermed er Knutepunkt Sørlandet plassert i et større perspektiv. Men vel så interessant i denne sammenheng er bakgrunnen til denne utviklingen. Tidligere ass. Fylkesmann Lars Erik Lyngdal skriver i en kronikk i Fedrelandsvennen 2. desember 2008 at kommunesamarbeid må ses på som en naturlig utvikling. Gjennom deres grenseoverskridende oppgaver, en økonomi som tilsier effektivisering og et større behov for en økt rasjonalisering gjennom arbeidsinndeling mellom de ulike kommunene. Han skriver videre at samarbeidsrelasjonene nesten er å anse som *”et nytt forvaltningsnivå”* (Fedrelandsvennen 2. desember 2008:3)

Han viser til flere sider av denne situasjonen, noe jeg ikke skal gå videre inn på. Men avslutningsvis hevder han at dagens kommunestruktur er utdatert og at det interkommunale samarbeidsnivået kan virke uforutsigbart og kompliserende i henhold til oppbyggingen av styringsnivåene (Fedrelandsvennen 2. desember 2008:3). Altså har vi en rekke uklare forhold tilknyttet dette samarbeidet. Et aktuelt spørsmål er dermed nærliggende. Hvilke juridiske formaliteter ligger til grunn for Knutepunkt Sørlandets virke, og hvordan forankrer de sin virksomhet?

Knutepunkt Sørlandet eies i dag av kommunene Birkenes, Lillesand, Iveland, Kristiansand, Songdalen, Vennesla og Søgne. Det vil si at det er disse kommunene som står som juridiske eiere. Dermed er det hos kommunene, nærmere bestemt kommunestyrene, som må godkjenne eller vedta knutepunktets politikk. Men Knutepunkt Sørlandet er også juridisk forankret etter kommunelovens § 27 (Econ Analyse 2006 – 057). Denne paragrafen omhandler interkommunalt og inter fylkeskommunalt samarbeid og lyder som følger;

”To eller flere kommuner, to eller flere fylkeskommuner, eller en eller flere kommuner og en eller flere fylkeskommuner, kan opprette eget styre til løsning av felles oppgaver. Kommunestyret og fylkestinget avgjør selv vedtak om opprettelse av slikt styre. Til slikt styre kan kommunestyret eller fylkestinget selv gi myndighet til å treffe avgjørelser som angår virksomhetens drift og organisering((Saks.: 25.1.2007 s10).

Men ifølge KommuneLOven § 27 nr. 1 i (NOU 1990:13 s. 416) utelukker ikke bestemmelsen et samarbeid mellom det interkommunale samarbeidet og fylkeskommunen og heller ei et samarbeid mot andre kommuner. Samarbeid med Staten og private virksomheter er mulig, men da ut fra alminnelig kontrakts eller selskapsrettslig grunnlag. Årsaken til det er at disse aktørene ikke omfatter bestemmelsene i KommuneLOven og dermed faller utenfor ordningen hva gjelder interkommunalt samarbeid.

Hvor lenge denne paragrafen kommer til å være retningsgivende for denne type samarbeid, er imidlertid et åpent spørsmål. Et stadig økende omfang av samarbeidet mellom kommunene i knutepunktet, medfører et press mot å overføre mer beslutningsmyndighet fra kommunene og over til knutepunktet. Dette har fått kommuneadvokaten i Kristiansand på banen. Det presiseres at meningen med § 27 er å etablere en felles virksomhet på et område. Derimot er

den ikke egnet til å skulle legitimere en delegering av myndighet som forskrevet i dette tilfelle. Med andre ord er det relativt snevre grenser for hva en kan foreta seg. Ifølge departementet vil dette bety følgende;

”funksjoner som styret tildeles må være relatert til den faktiske virksomhet som samarbeidsprosjektet omfatter.”

(Ot. prp. nr. 42 (1991-92) s. 112 KommuneLovutkastet s. 203

Men den 30.juni 2006 fremmet kommunal og regionaldepartementet forslag til lov om endringer i kommuneloven (Ot.prp.nr 95 (2005-2006) angående interkommunalt samarbeid. Forslaget innebærer en ny § 28 i kommuneloven. Under § 28a første ledd presiseres spesielt retningslinjer for delegering av myndighet til en vertskommune.

”En kommune kan overlate utførelsen av lovpålagte, herunder delegere myndighet til å treffe vedtak som omtalt i forvaltningslovens § 2 første ledd bokstav a (offentlig myndighetsutøvelse) til en vertskommune... hvis den aktuelle lov ikke er til hinder for dette”. (Ot. prp. nr 95 (2005-2006)).

Dermed legger departementet veien åpen for at kommunene kan deleger myndighet over til interkommunale organer. Det vil si at der fattes beslutninger utenom de enkelte kommunestyrene. I overført betydning vil dette tilsi mer makt og beslutningsmyndighet til representantskapet. Imidlertid er ikke dette situasjonen for knutepunktet pr i dag. Det tidligere styret anbefalte ikke å gå over på denne type ordning, hvilket bla tatt til etterretning (Saksutredning: 25.1.2007). Dermed bygger samarbeidet mellom knutepunkt kommunene ennå på § 27. Det vil si hvor det ikke er åpnet for en slik delegering av myndighet. Men et stadig press fra omgivelsene mot en høyere offentlig effektivitet, vil kunne medføre at kommunene ser seg tvungen til å ettergi noe av sin autoritet til knutepunktet.

Jeg har frem til nå redegjort for noen av de formelle sidene ved Knutepunkt Sørlandet. Det gjelder både omfanget av denne samarbeidsformen og de juridiske sidene ved knutepunktets virksomhet. I fortsettelsen vil jeg redegjøre for intensjonen bak knutepunktet. Et naturlig utgangspunkt i så måte vil være å vise til en felles *”viljeerklæring om interkommunalt*

samarbeid i Knutepunkt Sørlandet". Denne "erklæringen" viser hva som legges til grunn for samarbeidet dem imellom.

(<http://www.knutepunktsorlandet.no/artikkel.aspx?AId=86&back=1&MId1=183>)

Deres "felles viljeerklæring" er for omfattende til å redegjøres i detalj. Men for å illustrere noe av essensen i dette skrivet, velger jeg å vise til enkelte punkter jeg mener er betegnende for denne situasjonen som helhet;

"Birkenes, Lillesand, Vennesla, Kristiansand, Søgne og Songdalen kommuner vil utvide det interkommunale samarbeidet i Knutepunkt Sør- regionen for å utvikle kommunene og sikre innbyggerne i regionen et så godt og effektivt tjenestetilbud som mulig".

"Ved omorganisering og effektiviseringstiltak og ved nye tiltak skal interkommunalt samarbeid vurderes. Samarbeidsløsninger skal etterstrebes".

"1996 ble samarbeidet formalisert etter vedtekter etter § 27 i kommuneloven"

(<http://www.knutepunktsorlandet.no/artikkel.aspx?AId=86&back=1&MId1=183>)

Gjennom erklæringen ble det blant annet satt fokus på å utvide det kommunale samarbeidet og gjennom dette sikre innbyggerne et best mulig tjenestetilbud. Videre skal det interkommunale samarbeid etterstrebe formelle former og på den måten integreres i den kommunale planleggingen. Styret i Knutepunkt Sørlandet skal i tillegg fungere som et koordinerende organ for regionen. Allerede her ser en hvilke visjoner som gjør seg gjeldende når det gjelder det fremtidige samarbeidet. De mer formelle sidene er også fastlagt etter § 27 i kommuneloven. Nå skal det nevnes at det har skjedd endringer angående knutepunktets oppgaver og organisering. Mer om dette under avsnittet 3.3 (den nye styringsmodellen).

(<http://www.knutepunktsorlandet.no/artikkel.aspx?AId=86&back=1&MId1=183>)

Men for å kunne innfri forventningene, må Knutepunkt Sørlandet stå rustet til å møte de utfordringer dette medfører. Av den grunn er knutepunktet pr i dag organisert som "lov om interkommunalt selskap". Her påpekes det i en rapport fra Agder forskning at denne loven har

mange likhetstrekk med lov om aksjeselskaper. Dermed er selvfinansieringsaspektet og de administrative / tekniske funksjoner skjøvet frem på bekostning av et mer tilbaketrukket politisk engasjement http://agderforskning.no/reports/pro_25_2008.pdf. Nå kan en selvfølgelig argumentere med at representantskapet i Knutepunkt Sørlandet er spesielt godt politisk representert, men det er noe utenfor rammene av organisasjonsformen. For øvrig skal jeg komme tilbake til den politiske siden av dette samarbeidet.

En organisering etter "lov om interkommunale selskaper" vil dermed ha forutsetninger for å endre fokus fra det politiske aspektet og over til et større fokus på effektiviteten. Dette bekreftes også gjennom regjeringens proposisjon om "lov om interkommunalt selskap";

"Når det foreslås en ny organisasjonsform er det ikke interkommunalt samarbeid om oppgaver av stor velferdsmessig betydning som har vært fokus. Spørsmålet om å finne fram til en hensiktsmessig interkommunal organisasjonsform av denne typen vil være preget av andre enn de som ligger til grunn for organisasjonsformer som foreslås her" (Ot.prp.nr 53(1997 – 1998):58)

Ut fra en slik fremstillingen forstår vi at det vektlegges ulike verdier i forhold til organisasjonsform. Samtidig er det fastslått i Knutepunkt Sørlandet vedtekter at samarbeidet skal følge § 27 i kommuneloven. Men at samarbeidet er organisert gjennom "lov om interkommunalt selskap kan indikere et ønske om endring i fremtiden. I så tilfelle vil det være rimelig å forvente et større fokus på effektivitetsaspektet, samtidig som dette går på bekostning av representativiteten. På tross av kostnadsbesparelser, vil velgerne verken ha den samme innflytelsen eller oversikten over de politiske beslutningsprosessene (Fimreite & Medalen: 2005).

At det her er motstridende interesser levnes liten tvil. En selskapskontroll av Knutepunkt Sørlandet, utført av Kristiansand Revisjonsdistrikt påpeker blant annet;

"Samarbeidets organisasjonsform, organisert etter KL § 27, synes å være hensiktsmessig i forhold til samarbeidets formål. Utfordringen for samarbeidet kan være å få politiske vedtak for gjennomføring av satsingsområdene.
(Saksutredning: 25.1.2007).

Rapporten understreker videre de utfordringene en står overfor, spesielt hva angår beslutningsprosessene. Men også motstridende interesser mellom deltakerkommunene blir viet oppmerksomhet. Utfordringen her vil være å ivareta de lokale hensyn slik at færrest mulig føler seg overkjørt av et overordnet organ. Noe som jeg tidligere i oppgaven har redegjort for. Men det understrekes fra knutepunktets side at en er opptatt av denne problemstillingen og at en ønsker å møte disse utfordringene på en best mulig måte. Dette er et sentralt dilemma i denne rapporten og legges også til grunn i den videre behandlingen av saken. Dette presiseres i rapporten gjennom følgende utsagn;

”Det er viktig at Knutepunkt Sørlandet får en organisering som oppleves rettferdig og som sikrer legitimitet i deltakerkommunene”.

(Saksutredning: 25.1.2007).

På bakgrunn av dette utarbeides anbefalinger av hva som kan bedre oppfølgingen og styringen av samarbeidet. Blant annet bør det utarbeides en eierstrategi som tar utgangspunkt i målsetninger for samarbeidet. Videre anbefales det at en utarbeider retningslinjer for fullmaktsrepresentasjon i henhold til det interkommunale samarbeidet. Det vil si for medlemmer av representantskapet. Det anbefales å utarbeide retningslinjer på lik linje med aksjeselskaper. Videre anbefales det å sikre en god informasjonstilgang for de offentlige organer, samtidig som det etableres rutiner hvor styremedlemmene rapporterer til de politiske organer (Saksutredning: 25.1.2007).

Gjennom denne rapporten understrekes behovet for endring av nåværende prosedyrer og rutiner. Fokuset er i så måte satt på den politiske organiseringen og ledelsen av kommunesamarbeidet. I den sammenheng skulle en forvente at mer prinsipielle spørsmål i tilknytning til de demokratiske retningslinjer ble nevnt. I beste fall skjer det mellom linjene og ikke som overordnede og førende retningslinjer. Overgangen til et interkommunalt selskap legger i så fall mulighetene mer åpne for å vektlegge andre verdier enn tilfelle er blant kommunene i dag http://agderforskning.no/reports/pro_25_2008.pdf.

3.3 Den nye styringsmodellen

I 2005 ble det gjort et vedtak hos samtlige kommuner i Knutepunkt Sørlandet angående den eksisterende styringsmodellen. Noe som skulle føre til omfattende endringer med hensyn til den politiske organiseringen i knutepunktet. Det var vokst frem en bred enighet om nedsette et utvalg som skulle utrede en ny styringsmodell for Knutepunkt Sørlandet. Forutsetningene som lå bak vedtaket var ønsket om en mer representativ styringsmodell (ECON rapport 2006 – 057). Som følge av dette vedtok Knutepunkt Sørlandet 16.2.2006 at det skulle nedsettes et utvalg hvor samtlige kommuner var representert med en folkevalgt representant hver. Det vil si syv personer. I tillegg skulle to representanter fra de ansatte være medvirkende i denne prosessen. Jan Oddvar Skisland, tidligere ordfører i Kristiansand, skulle være leder av utvalget. (<http://www.knutepunktsorlandet.no/artikkel.asp?AId=302&MId1=27&Back=1>)

September 2006, syv måneder senere, var forslaget så klart. Den tidligere modellen hvor styret representerte høyeste organ, ble fjernet. Som erstatning ble det 1. januar 2008 etablert et representantskap som inkluderer et vesentlig større antall representanter fra hver av kommunene. Det totale antallet ble 43 representanter. Ut fra en fordelingsnøkkel jeg for øvrig skal komme tilbake til, skulle samtlige kommuner forbedre sin politiske representativitet betraktelig (Saksutredning 25.1.2007).

Når det gjelder denne perioden (2008 – 2011) stiller Kristiansand som den største kommunen med 17 representanter. Iveland som den minste kommunen stiller tilsvarende med 3 representanter. De øvrige fem kommunene fordeler mandatene relativt jevnt mellom seg med henholdsvis fire og fem mandater hver. Dermed fremstår Kristiansand kommune som førende og sentral i dette samarbeidet.

(<http://www.knutepunktsorlandet.no/artikkel.asp?AId=302&MId1=27&Back=1>)

I en uttalelse fra Styret hevdes det at den nye styringsmodellen vil utgjøre en større representativitet hva angår politikk og geografi. I tillegg til å understreke den politiske tyngden vil dette medføre at flere kommunestyrepolitikere vil ha kunnskap om de ulike sakene som oversendes fra representantskapet. Det presiseres videre at modellen utvider fleksibiliteten hva angår omfanget av samarbeidet. En eventuell overføring av myndighetsutøvelse er noe som blir nevnt. Det sies videre at dersom intensjonene om knutepunktet som et politisk verksted lykkes, vil denne samarbeidskonsultasjonen være en viktig politisk arena for utvikling av landsdelen. Vel så viktig, i denne sammenheng, er

uttalelsen om at denne nye styringsgruppen har mulighet til å gjenvinne den manglende politiske styringen som ble presisert i en studie utført av ECON Analyse A/S våren 2006. (Saksutredning: 25.1.2007).

Argumentet som stadig dukker opp er utsagnet om en bredere politisk representasjon. Spesielt blir det påpekt, at saker som blir diskutert i representantskapet, lettere ville kunne forankres i de enkelte kommunestyrene. Ordføreren står dermed ikke alene lenger med å overbringe saker og synspunkter fra representantskapet til eget kommunestyre. En bredere deltakelse vil på mange måter være med å underbygge tilliten mellom disse to organene. I tillegg vil en ha en bredere politisk forankring før kommunestyrene kommer inn og fatter de nødvendige vedtakene (Saksutredning: 25.1.2007). Underliggende her er at handlingsmulighetene i representantskapet er betinget av gjennomslag av sakene i kommunestyrene.

Et representantskap på 43 medlemmer er en stor politiske representasjon, sett i norsk målestokk. I en samtale med tidligere leder av utvalget, Jan Oddvar Skisland, understreker han at det var samtaler rundt antallet, men at de etter noen runder med diskusjoner til slutt ble enige. Noe uenighet eksisterte det, sier han, men selv mener han det er et riktig antall personer som sitter der i dag.

Et sentralt spørsmål er hvordan en fordeler representasjonen fra hver enkelt kommune. Gjennom et forslag fra styret, foreslås en fordelingsnøkkel som tar utgangspunkt i antall innbyggere og størrelsen (areal) på kommunen. Et slikt utgangspunkt ville medføre at brorparten av representantene vil måtte komme fra Kristiansand. For å kunne inkludere samtlige kommuner og dermed utvikle det regionale samarbeidet, ble det gjort to unntak fra denne regelen. Kristiansand ble representert med færre representanter enn modellen skulle tilsi, og ingen kommuner skulle ha mindre enn tre representanter (Saksutredning: 25.1.2007).

Representantskapet vil ut fra dagens innbyggertall gi følgende fordeling av mandater;

Kommune	Innbyggere	Areal km2	Fordelingstall	Fordeling etter valglov	+ 3 fra hver kommune
Søgne	9 547	148	17 451	2	5
Songdalen	5 556	217	10 391	1	4
Vennesla	12 427	385	23 062	2	5
Kristiansand	76 066	276	137 416	14	17
Iveland	1 154	261	2 547	0	3
Birkenes	4 340	675	9 027	1	4
Lillesand	9 043	185	16 610	2	5
Sum				22	43

Som et apropos skal det nevnes at det er fullt mulig å redusere antall representanter. Imidlertid mener det tidligere styret dette vil kunne redusere den partipolitiske representativiteten, ved at færre partier får delta i dette forumet. Dette vil i så fall styrke de store partiene og dermed marginalisere de mindre partiene ytterligere. I tillegg mener også styret at den geografiske representativiteten svekkes som følge av færre medlemmer i representantskapet. Begge disse faktorene er viktige byggesteiner i det demokratiske styringssystemet (Saksutredning: 25.1.2007). For øvrig et styringssystem hvor også politikerne forankrer sin autoritet og legitimitet. Noe jeg kommer tilbake til senere.

Et nærliggende og interessant spørsmål er hvordan representantskapet fremstår ovenfor de øvrige kommunestyrerepresentantene. Jeg tenker da ikke først og fremst på den politiske sammensetningen, som selvfølgelig også innvirker på dette forholdet, men i større grad på hvilken politisk tyngde representantskapet utgjør. Dette vil kunne innvirke på hvordan representantene oppfatter forholdet til representantskapet. For å undersøke dette nærmere, bestemmer jeg meg for å kartlegge samtlige 43 representanter av representantskapet. Kriteriene jeg legger til grunn er avgjørende for knutepunktets politiske betydning. To forhold er illustrerende i så måte; Viktige politiske verv og den politisk erfaringen. Spørsmålet er om det er likhetstrekk mellom dem og eventuelt hvilken betydning dette har.

Tabell over samtlige 43 medlemmer av representantskapet.

Kartleggingen viser hvilke verv og posisjoner de enkelte representantene har, i tillegg til å sitte i representantskapet. For ordens skyld nummererer jeg de ulike postene på følgende måte:

1. 2 perioder eller mer i kommunestyret
2. Medlem / vara. formannskapet
3. Gruppeleder / vara.
4. Partileder
5. Ordfører / varaordfører

Representantskap Knutepunkt Sørlandet 2008 - 2011

	1.	2.	3.	4.	5.
1. Ole Magne Omdal Iveland	x	x	-	x	x
2. Lars Arnfinn Flatelid Iveland	x	x	-	-	x
3. Odd Håvard Dale Iveland	x	x	-	x	-
4 Harald Vestøl H Birkenes	x	x	-	x	x
5 Odd Gunnar Tveit FRP Birkenes	x	x	x	-	-
6 Ingeborg Andrea Dale AP Birkenes	x	x	-	-	-
7 Anne Kari Birkeland Krf Birkenes	x	x	-	-	-
8 Arne Thomassen H Lillesand	x	x	-	-	x
9 Kari Erdvik H Lillesand	x	x	-	-	-
10 Kristen Steindal SP Lillesand	x	x	x	-	-
11 Bjørn Hagen Krf Lillesand	x	x	-	-	-
12 Åshild Martinussen AP Lillesand	x	x	x	-	-
13 Solveig K Larsen AP Søgne	x	x	x	-	x
14 Torunn Verdal Krf Søgne	x	x	x	-	-
15 Arild Berge V Søgne	x	x	x	-	x
16 Egel Terkelsen FRP Søgne	x	x	x	-	-
17 Helge Andresen H Søgne	x	x	x	-	-
18 Johnny Greibesland SP Songdalen	x	x	-	x	x

19 Helge Stapnes AP Songdalen	x	x	x	x	-
20 Arild Birkenes FRP Songdalen	x	x	x	x	-
21 Solveig Nordkvist H Songdalen	x	x	-	x	-
22 Torhild Bransdal Krf Vennesla	x	x	-	-	x
23 Olav Eivindson Krf Vennesla	x	x	x	-	-
24 Berit Kittelsen Ap Vennesla	x	x	-	x	x
25 Eivind Drivenes Sp Vennesla	x	x	x	-	-
26 Line Skøii Vennesland Frp Vennesla	x	x	x	-	-
27 Per Sigurd Sørensen H Kr.sand	x	x	-	x	x
28 Inger Skeie Hansen H Kr.sand	x	x	x	-	-
29 Hans Otto Lund H Kr.sand	x	x	-	-	-
30 Jørgen Kristiansen Krf Kr.sand	x	x	x	x	-
31 Harald Sødal Krf Kr.sand	x	x	-	-	-
32 Bjørg Stray Krf Kr.sand	x	x	-	-	-
33 Mette Gundersen AP Kr.sand	x	x	-	-	x
34 Trond H. Blattmann AP Kr.sand	x	x	x	-	-
35 Kari Henriksen AP Kr.sand	x	x	-	-	-
36 Rune W. Rasmussen FRP Kr.sand	x	-	-	-	-
37 Per Chr. Østeby FRP Kr.sand	-	-	-	-	-
38 Sissel Andersen FRP Kr.sand	-	-	-	-	-
39 Harald Hageland SV Kr.sand	x	x	x	x	-
40 Dag Vige V Kr.sand	x	x	x	-	-
41 Eivind Larssen PP Kr.sand	x	-	-	-	-
42 Vidar Kleppe DEM Kr.sand	x	-	x	x	-
43 Julie Nilsen SP Kr.sand	-	x	x	x	-
Resultater:	40	38	20	13	11
Måleenheter:	43	43	43	43	43
Prosentvis fordeling:	93 %	88 %	47 %	30 %	26 %

Kilder; ” *Kristiansand.kommune.no, Sogne.kommune.no, Lillesand.kommune.no, Vennesla.kommune.no, Songdalen.kommune.no, Birkenes.kommune.no, Iveland.kommune.no, NRK.no – valg 2003, Norge.no, Regjeringen.no*”

Denne fremstillingen understreker følgende; Representantskapet består ikke bare av medlemmer med sentrale og viktige politiske verv, men de innehar også lang politisk erfaring. Et interessant og nærliggende spørsmål i denne sammenheng er hvor stor utskifting det er av politikere i de øvrige kommunestyrene. Dersom det skjer en stor utskifting vil det i sin tur forsterke skillet mellom kommunestyrene og representantskapet. Dette ønsker jeg å undersøke nærmere. Jeg foretar i den anledning en kartlegging av alle syv kommunene i Knutepunkt Sørlandet.

Utskifting av kommunestyrepolitikere

Denne kartleggingen viser utskiftingen av kommunestyrepolitikere ved valg. I dette tilfelle er det periodene 03 – 07 og 07 – 11 som legges til grunn for sammenlikningen.

Følgende målekriterier blir brukt;

1. Hvor mange nye representanter.
2. Totalen
3. Prosentandelen

<u>Kommune:</u>	<u>1.</u>	<u>2.</u>	<u>3.</u>
Kristiansand	26	53	49 %
Lillesand	22	29	76 %
Vennesla	16	27	59 %
Søgne	16	27	59 %
Songdalen	14	24	67 %
Iveland	13	17	76 %
Birkenes	16	27	59 %
Et gjennomsnitt for utskifting:			<u>63,5 %</u>

Undersøkelsen viser en stor utskifting av kommunestyrene ved valget i 2007. Det vil si at en stor del av kommunestyrene besittes av representanter med mindre politisk erfaring innen kommunestyrearbeid. Dermed blir kontrasten til representantskapet ytterligere forsterket. I motsetning til de øvrige kommunestyrene fremstår representantene i representantskapet med stor politisk tyngde. De innehar viktige posisjoner og kan vise til relativt lang politisk erfaring. Med andre ord kan de karakteriseres som topp politikere (Larsen: 1987).

Men ikke la oss gi slipp på den siste undersøkelsen ennå. En oversikt viser at nærmere to tredjedeler ble i snitt skiftet ut ved sist valg. Noe som også er illustrerende for landet som helhet (Hagen & Sørensen: 2006). Med andre ord vil de fleste av kommunestyrepolitikerne ha mindre politisk erfaring å vise til. Hva angår kommunestyrarbeid, vil erfaringene deres være enda mindre, da dette sannsynligvis er deres første periode. I motsetning vil den øvrige tredjedelen av kommunestyrene kunne vise til lenger politisk erfaring.

For representantskapets del er denne situasjonen snudd på hodet. Kartleggingen ovenfor viser at hele 93 prosent av representantene i representantskapet har lenger politisk erfaring. Interessant i den sammenheng er at nesten samtlige av disse representantene utgår fra den minste gruppen i kommunestyret. Nemlig den tredjedelen som angivelig har lengst politisk erfaring. Med andre ord utgår den politiske eliten fra en allerede relativt smal politisk representasjon. Hvilket er forenelig med teoriene på dette området (Aars: 2001). Noe som ytterligere underbygger og forsterker representantskapets posisjon.

De syv siste prosentene i representantskapet består av representanter med mindre politisk erfaring. Disse utgår fra den største delen av kommunestyrene, de to tredjedelene som kom nye inn ved valget i 2007. Sagt med andre ord fremstår den brede politiske representasjonen i kommunestyrene med kun syv prosent av den samlede representasjon i representantskapet. Den politiske tyngdekraften i kommunestyrene gjenspeiler seg dårlig med hva som er tilfelle i representantskapet. Som følge av dette, fremstår representantskapet som eliten av eliten (Aars:2001). I motsetning til representantskapet fremstår kommunestyrene med mindre eller liten politisk tyngde. I en tilnærming til problemstillingen kan vi gjennom et slikt bilde fastslå følgende; Politiske elitedannelser fremtvinger demokratiske utfordringer.

4.0 METODE

4.1 Innledning.

Dette er en undersøkelse i form av masteroppgave. Hvilket tilsier at både tid og plass er begrenset. Av den grunn startet jeg ut med å avgrense forholdene rundt problemstillingen. At det er syv kommuner som er med i knutepunktet, hindret meg ikke i å kunne velge ut kun to av dem. Som tidligere nevnt, falt valget på Kristiansand og Søgne. Førstnevnte fordi denne er representert med den største andelen av representanter i representantskapet, og utgjør dermed en betydelig del av den politiske virksomheten i knutepunktet. At Kristiansand utgjør drivkraften i dette samarbeidet, mente jeg kunne være utslagsgivende med hensyn til problemstillingen (www.knutepunktsorlandet.no).

Søgne kommune på sin side kan ikke vise til samme størrelse. Derimot representerer den et slags gjennomsnitt for de seks øvrige kommunene i Knutepunkt. Noe jeg fant interessant i seg selv. Som en kontrast til Kristiansands representasjon i representantskapet, er Søgnes andel representativt for de øvrige kommunene. I tillegg er jeg bosatt i kommunen. Noe som totalt sett gjorde situasjonen enklere for eget vedkommende.

Gjennomgangen videre vil kreve ytterligere avgrensninger. Disse vil bli beskrevet der hvor jeg finner det naturlig og hensiktsmessig. I fortsettelsen vil jeg redegjøre for bruken av metode knyttet til oppgaven

4.2 Metodevalg

Valg av metode innebærer en nøye vurdering av hva en skal undersøke og hvordan en dermed ønsker å gå frem. Valgene jeg foretok på et tidlig tidspunkt vil av den grunn få følger senere i prosessen. I en slik situasjon bør den faglige innsikten være det som danner utgangspunktet, for de valgene en står ovenfor i forskningsprosessen. I tillegg måtte jeg vurdere hvilke metoder som var mest hensiktsmessige å bruke både i forhold til problemstillingen, men også undersøkelsen under ett. Det hele kan tones ned til hvilken metode som best belyser det en ønsker å få frem i undersøkelsen (Ryen; 2002). Dette er for øvrig noe jeg skal komme tilbake til noe senere.

Når det gjelder metode mer spesifikt, vil jeg gjerne definere denne før jeg går videre. I den sammenheng verserer det mange beskrivelser av hva dette begrepet innebærer. Et tilfelle er en definisjon av (Aubert). Den viser på en god måte hva begrepet metode innebærer.;

”En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder”. (Hellevik: 2002)

Sagt med litt andre ord kan vi forstå metodevalget mer som et valg av redskaper både for å løse problemer, men også for å komme frem til en ny erkjennelse. Ønske om ny kunnskap er i så måte drivkraften bak denne oppgaven. Alle typer redskaper som er et egnet middel til å fremme dette målet, kan kategoriseres som en metode. (Holme og Solvang:1966)

Men en beskrivelse sier lite om de vurderinger som bør ligge til grunn for valg av metode. Til det kreves en mer konkret tilnærming. En relativ omfattende litteratur viser til problemstillingen som et godt utgangspunkt. Den vil være utslagsgivende og førende for prosessen som helhet (Ryen; 2002). Min problemstilling har som utgangsutgangspunkt å vurdere oppfatningene øvrige kommunestyrerepresentanter har til representantskapet. Spørsmålet er hvordan dette oppleves av representanter som står utenfor denne interkommunale samarbeidskonsultasjonen. En slik presisering fjerner all tvil om hva som er formålet med undersøkelsen, noe som også bør være avgjørende for metodevalget (Holme & Solvang:1966).

I denne undersøkelsen opererer jeg i tillegg med en eksplorerende problemstilling. Det vil si at jeg har mulighet til å kunne nyansere de innsamlede data, noe som svarer til å gå i dybden av dem. Samtidig må forholdene ligge til rette for kontekstuelle sammenligninger (Jacobsen:2005). Dernest er mye av premissene for metodevalget lagt. Slike forutsetninger innebærer krav til metoden og begrenser dermed valgmulighetene. Noe jeg selvfølgelig har tatt til følge i denne sammenheng.

Dette understreker betydningen av den direkte kontakten mellom meg som undersøker og gruppen av respondenter. Ved at jeg selv var til stede ved innsamlingen av denne type data, åpnet for ytterligere presiseringer fra respondentenes side. Men også en direkte kontakt gav meg som undersøker, mulighet til å danne meg et visuelt bilde ut fra den informasjonen som

fremkom. I tillegg hadde jeg også muligheten til å korrigere eventuelle uklarheter underveis. Innsikten jeg tilegnet meg gjennom denne situasjon, var selvsagt uvurderlig i tilknytning til problemstilling.

4.3 Kvalitativ metode

Ut fra fremstillingen ovenfor, kunne jeg raskt konkludere med at kvalitativ metode vil være å foretrekke. Den har i så måte flere tilnærminger (Ryen: 2002), noe jeg for øvrig skal komme tilbake til. I motsetning til kvantitative studier som i denne sammenheng fremstår som mer overfladiske (Holme og Solvang:1996) vektlegger den kvalitative metoden det unike ved hver respondent. Den fremhever nyanser og detaljer og går mer i dybden av fenomenet som helhet. Imidlertid eksisterer det også mangelfulle sider ved metoden. Blant annet vil et begrenset utvalg være et slikt tilfelle.

I liket med denne undersøkelsen fremstår ofte kvalitative studier med et begrenset antall respondenter. Forklaringen er enkel. Selve intervjuprosessen er både tidkrevende og omfattende. Noe jeg også har erfart med denne undersøkelsen. Kritikken bunner dermed ut i generaliserbarheten. Desto mer begrenset utvalget er, desto mindre er mulighetene for å kunne generalisere de fremkomne resultater (Bryman: 2004).

En kvalitativ studie har som nevnt flere tilnærminger. Det vises blant annet til; ”....*intervju, observasjon, analyse av tekst eller dokumenter og bruk av visuelle medier*”(Ryen: 2002:18). På grunn av den komplimenterende effekten vil de ulike tilnærmingene føre til en dypere innsikt og en bredere forståelse av forholdet som undersøkes. Dette er å anse som en utvidelse av ens egen horisont innenfor en og samme metode. Det var nettopp dette som var hensikten når jeg i min undersøkelse både intervjuet, observerte og samtidig gjorde bruk av ulike dokumenter.

Noe av det sentrale ved kvalitativ metode er nettopp tilstedeværelsen, avhengig av hva som skal undersøkes og hvordan problemstillingen eller hypotesen er utformet. I dette tilfellet fremstod intervjuformen nær sagt uvurderlig. Denne formen for nærkontakt med respondentene, gjorde at jeg tilegnet meg innsikt i deres situasjon. Gjennom samtalen hadde jeg mulighet for å danne meg et mønster, ut fra respondentens egne ord og opplevelser. Jeg opplevde som følge av dette, en dominoeffekt, hvor stadig ny innsikt bygde på hverandre og

førte til en økt forståelse av situasjonen. Dermed lærer en hele tiden under denne prosessen (Hellevik: 2002).

Dette forutsatte at jeg gav respondentene frihet både til å bestemme innholdet av informasjonen, i tillegg til å formulere den med egne ord. Informasjonen som fremkom bar da også preg av dette. Noe som også er essensen og hensikten ved en slik metodeform (Jacobsen: 1993). Men det eksisterer flere forhold ved denne metoden, som aktualiserte den for mitt vedkommende. Blant annet gav intervjuformen meg muligheter til å stille tilleggsspørsmål underveis. Dette var spesielt aktuelt i de tilfeller hvor respondenten fremstod særs interessant informasjon knyttet til problemstillingen, men også i de tilfeller hvor jeg mente der var behov for en ytterligere konkretisering. Samtidig hadde jeg muligheter til å korrigere eventuelle uklarheter. Som følge av dette var mulighetene bedre til å danne meg et bilde som samsvarte med respondentens egne oppfatninger.

4.4 Undersøkellesdesign

Jeg har med utgangspunkt i problemstillingen valgt meg en tilnærming som på fagspråket lyder; Intensivt design. Nærmere bestemt så medfører dette et ønske om å gå i dybden av et fenomen. En forutsetning for å få et mest mulig riktig bilde av forholdet til representantskapet, var nettopp at jeg skulle komme inn under huden på representantene og få frem deres innerste tanker knyttet til dette. Noe som også fremstår som styrken ved denne type design (Jacobsen: 2000). Gjennom intervjuprosessen utarbeidet jeg meg dermed en dypere forståelse av hver enkelt respondent

Men et intensiv design innebærer også noe mer. En videre gjennomgang viste to nye tilnærminger å forholde seg til. Case og små N studier. Valget falt i så måte på sistnevnte. N-studier vil nærmere forklart bety at en velger ut et mindre antall respondenter, som tilfelle er i denne studien, for deretter å foreta et dybde intervju med hver enkelt av dem (Jacobsen: 2000). Som tidligere nevnt, er jo antall representanter i denne undersøkelsen, nettopp et argument for at en skal få mer tid med hver enkelt av dem. Begrensningen er nettopp en forutsetning både for å kunne nyansere bildet ytterligere, men også for å forstå situasjonen mer som helhet.

4.5 Reliabilitet

Spørsmålet rundt reliabiliteten er noe som også tas på alvor i denne sammenheng. Fokuset er spesielt rettet inn mot undersøkelsesopplegget. Spørsmålet i den anledning er om dette påvirker de resultatene jeg har kommet fram til. Virker gjennomføringen troverdig og ville vi fått samme resultater om vi gjennomførte en tilsvarende undersøkelse på nytt. Slike essensielle spørsmål er det vi måler reliabiliteten opp mot (Jacobsen: 2005).

Nettopp for å kunne fremstå med så pålitelige resultater som mulig, forsøkte jeg å ta hensyn til overnevnte forhold under hele prosessen. Til grunn for dette har jeg lagt råd fra veileder og fagbøker på området. Når det gjaldt intervjusituasjonen mer spesielt er reliabiliteten forsøkt styrket gjennom flere forhold. Blant annet er det brukt båndopptaker. Etter intervjuene har funnet sted, har jeg transkribert dem over på papir. På den måten fremstår intervjuene i denne oppgaven som en nøyaktig gjengivelse. Det som skal presiseres og som i denne sammenheng medvirker til å svekke reliabiliteten er at de fire første intervjuene ble gjort uten båndopptaker. Dermed vil bruk av disse ikke medføre en korrekt gjengivelse.

En annen faktor som kan medvirker til reliabiliteten er selve intervjusituasjonen. For noen vil en slik situasjon virke kunstig og unaturlig. I den grad dette skjer, vil det kunne gi seg utslag i endret adferd hos respondentene (Jacobsen: 2005). En følge av dette kan være at de svarer annerledes enn de ellers ville gjort. Med unntak av en person opplevde jeg ikke situasjonen slik. Derimot oppfattet jeg respondentene som rolige og avbalanserte. Flere av dem uttrykte glede over å kunne reflektere over denne type spørsmål og fremstod som oppriktig interesserte. Muligens bunner dette i to ting. For å styrke reliabiliteten er denne undersøkelsen anonym, noe som kan ha medvirket til at skuldrene ble senket. For det andre innledet jeg alltid med småprat før selve intervjuene, noe som anbefales gjennom flere fagbøker (Ryen: 2002). Selv opplevde jeg en veldig god dialog og mener det samme gjaldt for de fleste av respondentene.

Som nevnt var der et tilfelle hvor jeg følte at respondenten var preget av situasjonen. Vedkommende fremstod som noe distansert og dialogen fløt ikke like godt i dette tilfelle. Jeg fikk et helt klart inntrykk av at respondenten ikke var tilfres med situasjonen. I tilknytning til reliabiliteten, mener jeg vedkommende bidro til å svekke denne. Jeg tror nemlig at denne personen kunne svart annerledes i andre settinger. For å ikke bidra til å svekke reliabiliteten for mye, har jeg i størst mulig grad unnlatt å bruke disse utsagnene.

Også når gjelder tid og sted mener jeg å bygge opp under reliabiliteten. Jeg overlot til respondentene selv å velge tid og sted for intervjuet. At dem selv var med og avgjorde, når og hvor intervjuet skulle finne sted dette, gav dem et visst eierforhold til selve intervjusituasjonen. Når intervjuet da fant sted, var respondenten i et egnet lokale til et tidsrom som passet vedkommende. I den grad dette medførte at respondenten fant seg mer tilpass, enn tilfelle ellers ville vært, mener jeg dette styrker reliabilitetsspørsmålet.

4.6 Validitet

I likhet med reliabilitet er også validitet en test av gyldighet. Et instrument som indikerer hvorvidt en kan stole på de konklusjoner en har kommet fram til. En sterk validitet vil derfor bety at konklusjonene stemmer godt overens med bilde av virkeligheten, mens derimot en svak indikasjon vil sette spørsmålstegn ved sannheten av det en er kommet frem til (Ryen: 2002:21).

Den kvalitative tilnærmingen som ligger til grunn for denne undersøkelsen, er med og sikrer validitetsbegrepet i denne sammenheng. Grunnen er enkel. Der er respondentene (utvalget) i dette tilfelle som er med og fastsetter hva som er den riktige forståelsen av forholdet til representantskapet (Jacobsen: 2005). Det som ytterligere styrket forholdet til validiteten er muligheten for å stille tilleggsspørsmål. Jeg kunne på bakgrunn av dette få utdypet de situasjoner jeg måtte ønske, samtidig som jeg da fikk ryddet opp i enkelte missforståelser. En mulighet jeg benyttet meg av flere ganger og som jeg opplevde som ubestridt positiv. Når dermed vedkommende fikk ordlagt seg noe annerledes, viste det seg mange likhetstrekk med de øvrige respondentene. Tendenser og like oppfatninger vil i sin tur styrke validiteten knyttet til informantene.

Da ingen har undersøkt denne problemstillingen tidligere og respondentenes oppfatninger er å anse som subjektive, er det vanskelig å fastslå validiteten eksakt. En må derfor ta utgangspunkt i hvilke tendenser som fremkommer av undersøkelsen. I det påfølgende har jeg sjekket dem opp mot lignende undersøkelse knyttet til interkommunale samarbeid. I den anledning fremkommer flere likhetstrekk, noe som kan sies å styrke resultatene av denne undersøkelsen. I tillegg har jeg kontrollert funnene både mot fagfolk og bøker. Noe som

styrket troverdigheten av de resultater som foreligger. Derneft er litteraturen ensbetydende. En positiv tilbakemelding her vil styrke gyldigheten til resultatene (Jacobsen: 2005).

4.7 Utvelgelse av respondenter

Kvalitative studier setter begrensninger hva angår personer som skal intervjues. Mer enn 20 personer bør det uansett ikke være, da en slik datainnsamling tar overraskende lang tid. I tillegg vil de sannsynligvis være rike på detaljer og opplysningene som fremkommer kan ofte være omfattende. Slike situasjoner, hevder litteraturen, vil erfaringsmessig kreve mye tid for å bearbeide den store mengden med informasjon. Av den grunn må antallet begrenses, og fokuset i større grad rettes mot det sentrale ved kvalitative studier, nemlig det unike og spesielle (Jacobsen: 2005).

I denne undersøkelsen tok jeg utgangspunkt i 13 kommunestyrerepresentanter fra henholdsvis Kristiansand og Søgne. Representanter som også er medlem av representantskapet var uaktuelle i denne sammenheng. Dermed ble utvelgelsen foretatt blant de øvrige kommunestyrerepresentantene. Imidlertid tilsa situasjonen at 3 representanter uteble. Det var mer eller mindre gode grunner for dette. Dermed bestod utvalget nå av 10 personer, med en jevn fordeling mellom kommunene. Etter samråd med veileder var likevel dette innenfor rammene av hva en kunne forvente seg.

I forkant av utvelgelsen ble det nedsatt kriterier både for å imøtekomme krav om representativitet, men også for å bygge opp under problemstillingen. Hva angikk det førstnevnte forholdet ønsket jeg en jevn representasjon fra begge kjønn. Selv om ikke dette var å anse som en overordnet målsetning, vil det til dels gjenspeile den politiske sammensetningen i de to kommunestyrene (www.sogne.kommune.no, www.kristiansand.kommune.no). Ved en nærmere undersøkelse viste det seg at det er en viss overrepresentasjon av menn. Imidlertid samsvarte dette rimelig greit med utvalget, da 3 av representantene uteble.

Et sentralt tema er forholdet mellom de små og store partiene. Tanken bak var at ulike oppfatninger den imellom, ville kunne være illustrerende for frustrasjonen hos de små partiene. Noe som gjenspeilte en følelse av å stå utenfor maktens korridorer. Og som i sin tur kunne være utslagsgivende for holdningen til det interkommunale samarbeidet. Dette ville i så

fall ha vært med og illustrert hvor komplekst og sammensatt denne situasjonen er. Et annet aspekt, men vel så interessant, var at et slikt tilfelle også ville vært med å sette spørsmålstegn ved de demokratiske styringsprinsipper. Av den grunn var en representasjon både fra de store og små partiene en prioritert oppgave.

Også den politiske erfaringen var tenkt som en utslagsgivende faktor for hvordan dette forholdet opplevdes. De som dermed fremstod tyngre politisk erfaring vil kunne ha andre forutsetninger for å uttale seg om situasjonen enn tilfelle med dem som satt i kommunestyre for første gang. At de gis muligheten til å kunne vurdere de ulike situasjonene ut fra et større perspektiv, kunne medvirket til et mer reflektert og nyansert bilde. Samtidig utelot ikke dette de mindre erfarne politikerne. For det første hadde de mindre grunner for å være forutinntatte, noe som kunne være reelt hos dem med lenger erfaring. Og for det andre kunne deres holdninger vært avgjørende for eksistensgrunnlaget til et mer omfattende interkommunalt samarbeid i fremtiden. I et overordnet perspektiv vil deres ulike synspunkter kunnet bidra til et mer fullstendig bilde. Noe som i sin tur er av stor betydning for problemstillingen. Av den grunn gjenspeilte utvalget en relativ lik fordelig mellom dem.

4.8 Gjennomgang av intervjuprosessen

Neste skritt i denne prosessen var at jeg sendte forespørsler til de utvalgte representantene. Dette ble i hovedsak gjort pr E-post. I den forbindelse presenterte jeg meg selv i tillegg til at jeg forklarte litt rundt selve undersøkelsen. Om noe virket uklart, bad jeg dem ta kontakt. I et av tilfellene hvor mottaker ikke hadde nettadresse, tok jeg kontakt pr brev. Ved hver forespørsel satt jeg en svarfrist som jeg ba om ble overholdt. I den grad dette ikke skjedde, sendte jeg en ny forespørsel, ca en uke etter svarfristens utløp. I to av tilfellene hvor svarene uteble, tok jeg kontakt pr telefon.

Når kontakt var opprettet og mottakeren hadde svart ja på min forespørsel, gjenstod å avtale tid og sted for intervjuet. Noe jeg ville overlate til dem selv å avgjøre. Dette fordi jeg ønsket en god stemning rundt intervjusituasjonen og trodde en slik handling ville medvirke til dette. At de dermed valgte egne lokaliteter bidro til å skape en rolig og avslappet atmosfære. Men tidspunktet var også av avgjørende betydning. At de var forberedt og kunne tilpasse intervjuet til et tidspunkt som passet dem, medvirket til å redusere stressfaktoren rundt denne situasjonen. Noe alle parter virket tjent med.

Når det gjaldt rammene rundt intervjuesituasjonen, ville jeg i forkant av selve intervjuet, prate litt om løst og fast. På en naturlig, men uformell måte, dreide jeg etter hvert samtalen over på det interkommunale samarbeidet. Dette ble gjort både å for forberede personen til selve intervjuet, men også for å fremkalle en trygghet og form for velvære hos vedkommende som ble intervjuet. Hensikten var også å igangsette refleksjonsevnen. Likedan repeterte jeg i etterkant av intervjuet de mest sentrale punktene. Samtidig som respondenten da fikk muligheten til å klargjøre sine synspunkter ytterligere, ble dette også en bekreftelse på om jeg hadde forstått situasjonen riktig.

I starten av intervjuet fremsatte jeg et åpent spørsmål angående knutepunktet. Hensikten var å ikke legge føringer i noen forstand. Dermed avgjorde respondenten selv hva som skulle vektlegges, noe jeg også mener styrker validiteten. Avhengig av hvordan intervjuet foreløp, ønsket jeg å ha mulighet til å kunne bruke en god del underspørsmål. Noe som også ble aktuelt i tilfeller hvor jeg ønsket en ytterligere nyansering av et tema. Andre tilfeller var hvor respondenten snakket seg vekk og dermed måtte bringes tilbake på sporet. Når det gjaldt temaer var det særlig to forhold av spesiell interesse. Det første forholdet knyttet seg til situasjonen rundt representantskapet, mens det andre dreide seg om den politiske bevisstgjøringen i tilknytning til demokratiaspektet.

Når samtlige intervjuer var gjennomført, samlet og gjennomgikk jeg de innsamlede data. Dermed var det grunnlag for å kunne trekke slutninger. Funnene som fremkom av undersøkelsen vil sammen med teoriene bli presentert i drøftingen. I så måte er forutsetningene lagt for en dypere forståelse av forholdet til representantskapet.

4.9 Konkretiseringer.

Neste kapittel er analysedelen. For ordens skyld har jeg delt denne delen opp i flere ulike temaer. Disse fremkommer som et resultat av undersøkelsen, samtidig som hvert av dem har tilknytning til problemstillingen. Eksempelvis vil det første temaet kunne fortelle oss om den generelle holdningen dette utvalget har til Knutepunkt Sørlandet. Dette vil i sin tur være en forklaringsvariabel knyttet opp mot forholdet til representantskapet. Tilsvarende eksempel gjelder for alle undertemaene. At jeg har så mange som seks, gir meg muligheter til å belyse dette forholdet fra flere sider, hvilket burde gi et bedre bilde av situasjonen som helhet.

Det er to forhold jeg kommer til å vektlegge når det gjelder analysen. Det første forholdet er knyttet til begrepet demokrati. Spørsmålet er hvordan representantene i denne undersøkelsen opplever at de demokratiske styringsprinsippene blir ivaretatt og om det eventuelt er knyttet noen demokratiske utfordringer i kjølevannet av knutepunktet. På hvilken måte er denne situasjonen endret som følge av det interkommunale samarbeidet.

Det andre forholdet er skillet mellom de store og små partiene. Store partier i denne sammenheng, defineres som medlemmer av representantskapet. I motsetning til mindre partier, som derimot uteblir fra dette samarbeidet. Hvilke følger og utfordringer er knyttet til dette og hvordan opplever representantene denne situasjonen. Et annet spørsmål av mer prinsipiell art, er hvorfor en unnlater å ta med de mindre partiene i dette samarbeidet. Er der andre verdier knyttet til interkommunalt samarbeid som taler mot de mindre partienes representasjon. Slike faktorer kan vise seg å ha avgjørende betydning for forholdet til knutepunktet.

Som nevnt innledningsvis, vil jeg i fortsettelsen foreta en analyse av intervjuene.

5.0 Analysen

5.1 Innledning.

Før jeg tar fatt på selve analysen vil jeg foreta en ytterligere presisering angående fokuset i denne oppgaven. Hensikten er å gjøre fremstillingen mer ryddig og oppgaven under ett, mer oversiktlig. At dette fremstilles i forkant av analysen er heller ikke tilfeldig. Det er i så måte sammenhengen som knytter de ulike delene sammen. Noe som kan karakteriseres som selve bindingsverkstøyet i denne prosessen. Med andre ord den røde tråden. I så måte gjenspeiler dette betydningen av å se forholdet rundt problemstillingen som en helhet, og ikke oppgaven som stykkevis og delt. Utgangspunktet og problemstillingen for denne oppgaven er som følger;

”Hvordan oppfattes representantskapet av de kommunestyrerepresentantene som selv ikke er representert her”.

Fokuset er det interkommunale samarbeidet. Utviklingen har vist at dette fenomenet stadig omfatter flere kommuner og at samarbeidsområdene utvides. Med andre ord blir denne typen samarbeid en stadig mer integrert del av det kommunale styringsnivået. Som følge av denne situasjonen står en nå overfor nye utfordringer innenfor denne sektoren. Ikke minst i tilknytning til demokratiaspektet. Knutepunkt Sørlandet er i så måte ingen unntak. Blant annet har dette fått konsekvenser for den politiske sammensetningen i representantskapet. At de mindre partiene er utelatt fra dette samarbeidet medvirker til færre politikere og større muligheter for å enes om politikken. Samtidig som dette gir grobunn for elitedannelser, gir det også politikerne større handlingsrom. Et nærliggende spørsmål er hvilke verdier som dermed ligger til grunn for dette samarbeidet. Hvordan dette oppfattes blant representantene og dernest hvilke utfordringer dette medfører, vil analysen kunne gi oss et nærmere svar på.

Til slutt vil jeg understreke følgende; Knutepunkt Sørlandet og representantskapet vil jeg i denne sammenheng tillegge samme betydning. De vil dermed bli brukt om hverandre i analysedelen. Et annet moment er at det etter hvert sitat enten vil stå; ”(K)” eller ”(S)”. Dette er gjort for enkelthets skyld hvor da ”(K)” står for Kristiansand, mens ”(S)” står for Søgne. Et sitat merket med ”(K)” tilsvarer da et utsagn fra en av representantene fra Kristiansand. Dette blir gjort for å anonymisere informantene.

5.2 Knutepunkt Sørlandet.

Det første temaet jeg starter ut med har fokus på representantenes opplevelse av Knutepunkt Sørlandet. Er de positive eller eventuelt negative og hva legger de til grunn for sitt syn.

Uavhengig av hvilket inntrykk som fremkommer, vil dette være representativt for forholdet til representantskapet. Et godt inntrykk av knutepunktets arbeid kan forklare en mer positiv holdning til representantskapet, Motsatt vil en negativ opplevelse gjenspeile en mindre tilfredshet hva angår forholdet. Uansett utfall vil denne siden av saken være en del av et større helhetsbilde, hvor hensikten er å avdekke utvalgets forhold til representantskapet.

En videre vurdering av respondentenes svar gir oss svært interessante tilbakemeldinger. På spørsmål om hvordan de selv opplever forholdet til knutepunktet er svarene mange. Men likevel relativt samstemte. Å vise til tendenser i denne sammenheng, illustrerer på en god og beskrivende måte den generelle holdningen knyttet til knutepunktet. At ikke alle er enige med flertallet, gjenspeiler hvor sammensatt dette forholdet er. Samtidig skal også mindretallets synspunkter ivaretas, ved at de er med og nyanserer situasjonen som helhet.

Ifølge undersøkelsen sa flertallet seg godt fornøyd med Knutepunkt Sørlandet og da med henvisning til mulighetene for samarbeid. Et utsagn som både vil være dekkende og illustrerende i denne sammenheng vil lyde som følger; *"Vi trenger et slikt organ for å imøtekomme de stadig mer sammensatte utfordringer kommunesektoren står ovenfor"*. Et samarbeid på tvers av kommunegrensene vil både styrke kommunen, men også regionen som helhet, var det flere som mente. En representant fra Kristiansand viser til følgende utsagn som også er representativt for flere av representantene; *"Samarbeidet fungerer bare bedre og bedre ettersom også de mindre kommunene erkjenner nytteverdien av dette arbeidet"*(K).

Men også ordet; nødvendighet, blir ved flere anledninger brukt som et argument for å understreke hvor viktig dette samarbeidet er. At kommunestrukturen slik den er i dag ikke kan fortsette, er det dermed en forholdsvis bred enighet om. Samtidig har utviklingen generelt i samfunnet medført nye utfordringer som kommunene ikke er i stand til å ivareta. Som følge av dette får vi en situasjon hvor det offentlige apparatet ikke er tilpasset de utfordringer et mer kompleks samfunn tilsier. Derimot er det interkommunale samarbeidet og derav Knutepunkt Sørlandet bedre egnet for denne oppgaven. Noe som også gjenspeiler respondentenes tilbakemeldinger. Knutepunktet har i så måte bedre forutsetninger for å se politikken ut fra et større perspektiv. Dette hevdes videre å være en nødvendighet ut av flere grunner. Blant annet

peker en på kostnadshensynet som skal ivaretas i det offentlige. Ved samkjøringer er det mulig å drive mer kostnadseffektivt, blir det hevdet. Men også større mobilitet blant befolkningen skaper nye utfordringer. Et nytt demografisk landskap påtvinger en oppfølging fra det offentlige. Noe som til dels blir bekreftet gjennom denne fremstillingen.

Mye av det som ble sagt når det gjaldt oppfatninger av knutepunktet, var positivt assosiert. Det som ofte lå bak en slik holdning var hensynet til befolkningen. En representant fra Søgne illustrerer dette på en nokså dekkende måte. Følgende blir sagt;

”Dette er en bedre måte å møte de kommende utfordringer på, sier han. Vi er satt til å tjene innbyggerne, og en sammenslåing vil gjøre kommunen bedre i stand til å i møtekomme deres interesser”(S).

Et nærliggende spørsmål i denne sammenheng er hva som egentlig applauderes her. Er det nødvendigvis den politiske sammensetningen i det interkommunale samarbeidet, heller enn formålet som ligger bak. Dette utgjør en vesentlig forskjell. Vi skal senere i oppgaven se at denne strukturen også har sine mindre bra sider, ikke minst hva angår demokratiseringsaspektet.

Et annet interessant fenomen gjorde seg også gjeldende. Undersøkelsen viser en påfallende likhet mellom kommunene. Det var for eksempel ikke slik at dem fra Kristiansand var mer positive til samarbeidet, enn tilsvarende representanter fra Søgne. Noe en muligens kunne forventet. Et utsagn fra en representant fra Søgne er beskrivende for situasjonen som sådan; *”Utvilsomt en fordel for alle. Et slikt samarbeid vil sannsynligvis gjøre det greiere for alle parter, sier han”(S).*

Dette illustrerer en mer generell holdning hos de fleste av representantene, uavhengig av kommunetilhørighet. Et slikt utgangspunkt vil ikke bare styrke viljen til samarbeid, men også medvirke til representantenes oppfatninger av representantskapet og deres medlemmer.

Men, som jeg nevnte innledningsvis er ikke bilde bare svart hvitt. Situasjonen er mer sammensatt en som så. Også i tilknytning til dette spørsmålet. Dermed går jeg fra det generelle og over til å nyansere dette bildet noe. Faktum er nemlig at enkelte av representantene har inntatt en mer skeptisk eller avventende rolle i forholdet til knutepunktet.

Mindre interessant blir det ikke ved at ”skeptikerne” fordeler seg mellom kommune. Dermed er det ikke tilhørigheten som er utslagsgivende. Derimot er det andre forhold som medvirker til dette. Noe jeg i fortsettelsen vil redegjøre nærmere for.

Både for å rettferdiggjøre situasjonen som helhet, men også for å skape et mer riktig bilde, vil også deres side av saken bli vektlagt. En nyansering vil kunne avdekke forhold som ellers ville blitt oversett. Utsagnet nedenfor fremkommer av en representant hvis parti ikke er representert i knutepunktet. Hvor utslagsgivende dette er for de oppfatninger som fremkommer videre i denne undersøkelsen, gjenstår å se. Men usikkerheten gjenspeiler seg i vedkommendes utsagn:

”Ja, nei, det er vel litt uklart. Det er jo en stor organisasjon, med disse kommunene som inngår i dette samarbeidet, men hva den gjør og hva den utretter er vel noe uklart for meg vil jeg si”(S).

Denne type uttalelser har som nevnt med flere forhold å gjøre. Noe som både gjenspeiles og bekreftes i de mange tilbakemeldingene fra respondentene. Det som ofte kommer frem i tilknytning til dette spørsmålet er i hvor stor grad knutepunktet skal kunne påvirke de politiske prosessene som skjer i kommunene. I noen tilfeller fremkommer en åpenbar bekymring for at knutepunktet skal legge for sterke føringer på disse prosessene. Noe som igjen vil ha konsekvenser for de mindre partiene spesielt.

Senere i intervjuet skal vi komme nærmere inn på dette spørsmålet. Når det gjelder vedkommende ovenfor er denne både avventende og dels bekymret for hvordan dette samarbeidet utvikler seg. Dette begrunnes i usikkerhet knyttet til tanken bak samarbeidet. Spørsmålet er hvilke intensjoner som ligger bak og dermed de politiske følgende dette har for den enkelte kommune. Vil eksempelvis knutepunktet med tiden overta kommunens rolle og dermed beslutte egne vedtak med virkning for samtlige av kommunene. En slik frykt fremkommer tydelig under vår samtale og virker å være en viktig og avgjørende faktor for vedkommendes bekymring. I

Når det gjaldt representanten fra Kristiansand er denne noe mer nyansert i sitt svar. Samtidig deler de den samme bekymringen. At deres politiske posisjoner samsvarer med hverandre kan være en forklaring som sådan. Utsagnet til vedkommende gjenpeiler usikkerheten som

fremkommer hos representanten ovenfor. Spørsmålet er hvilke konsekvenser et slikt samarbeid vil få for fremtiden;

”Minuset kan være, litt forskjellige oppfatninger av det, Knutepunkt Sørlandet kan være en sentral maktfaktor som erstatter mange av de vedtakene som blir gjort i kommunestyrene, (...) Det å få en ekstern overordnet styring er uheldig for demokratiet og tilslutt kan det bli sånn”(K).

Noe senere i intervjuet utdyper vedkommende seg med litt andre ord. Samtidig underbygger dette tidligere uttaleser hos denne personen og bekrefter dennes synspunkter. Hva som ligger til grunn for dette utsagnet kan en bare spekulere i;

”Foreløpig inntrykk av det i denne perioden, sittet litt på sidelinjen og sett, så synes jeg det er litt mer sånn prateklubb, at det kommer lite tilsvarende på forventningene. For lite konkret. Det er det inntrykket jeg sitter igjen med”(K).

Representanten fremstår her som missfornøyd med hva representantskapet har fått utrettet. For mye prat og for lite handlig, sies det. Med andre ord et ineffektivt organ. Mens førstnevnte representant har fokus på de demokratiske følgene, viser sistnevnte til for lite handling fra knutepunktets side. Derfor medvirker disse to representantene til et mer nyansert og sammensatt bilde. Nettopp på grunn av dette, er de trukket fram som en motvekt til flertallet. Dermed er de med og viser noe av den kompleksiteten som gjenspeiler forholdet mellom kommunene og det interkommunale samarbeidet.

Til slutt en viktig presisering. Denne fremstillingen er kun å anse som en av flere tilnærminger til problemstillingen. Grunnen til dette er enkel. Situasjonen er, som nevnt så mange ganger tidligere, så kompleks og sammensatt at den krever å bli belyst fra flere sider. Samtidig vil dette øke både vår forståelse, men også kunnskap knyttet til forholdene rundt denne problematikken. Noe som også vil være gjeldende for den videre gjennomgangen.

5.3 Innflytelse.

Foreholdet mellom representantskapet og de øvrige kommunestyrene er fokuset i denne fremstillingen. Tanken er at denne relasjonen skal bære frukter utover det lokale planet og i større grad fremme regionens interesser. Et slikt perspektiv tilsier en helhetstenking som på noen områder kan gå på tvers av lokale interesser. Noe som viser at forholdet mellom kommunene og knutepunktet også er et motsetningsforhold.

Ofte blir nærhetsprinsippet lagt til grunn for å understreke betydningen av den kommunale sektoren. Det vil si at de politiske beslutningene bør fatte så nær folket som mulig. Derfor stiller kommunepolitikerne i en særstilling. Denne tilnærmingen styrkes ytterligere gjennom direkte valg av kandidater til de ulike kommunestyrene. Det vil si at det er folket som avgjør hvem som skal sitte i kommunestyret og hvordan den politiske sammensetningen skal være. En oppnår dermed en nær relasjon mellom de folkevalgte og velgerne.

Knutepunkt Sørlandet derimot, er en sammensetning av flere kommuner. Utvelgelsen av representanter til dette forumet skjer gjennom kommunestyrerepresentantene, ikke folket. Videre er knutepunktet et interkommunalt samarbeid som forholder seg til § 27 i kommuneloven. Dermed kan de ikke fatte egne beslutninger på vegne av fellesskapet, men må henvende seg til de respektive kommunestyrene for å få gjennomslag for sin politikk. Det ble i 2007 vurdert om en skulle ta til seg § 28 i kommuneloven. Det ville i så fall utvidet mulighetene for representantskapet til å fatte egne vedtak på vegne av kommunene. Da en ikke fikk den nødvendige oppslutningen rundt dette, er det fremdeles § 27 som gjelder. Spørsmålet er hvordan utvalget forholder seg til dette. Bør det være slik at knutepunktet må ha aksept fra kommunene for å gjennomføre sin politikk. Eller bør knutepunktet få et større handlings rom.

Videre i denne fremstillingen spør vi om hvordan knutepunktet går frem for å få gjennomslag for sin politikk. Spørsmålet er om knutepunktet legger politiske føringer for det enkelte kommunestyre. At representantskapet er sterkt politisk sammensatt kan medføre et ytterligere press mot kommunen. I den grad knutepunktet får gjennomslag for sin politikk, vil dette i de fleste tilfeller skje uten at de mindre partienes innflytelse. En slik situasjon vil få enkelte til å stille spørsmålstegn ved de demokratiske retningslinjer. For øvrig noe jeg kommer tilbake til.

Først vil jeg som nevnt vise til en noe mer formell side av dette interkommunale samarbeidet. Knutepunktet kan som kjent ikke fatte egne politiske vedtak. For å få gjennomslag for sin politikk er de dermed avhengige av aksept fra kommunestyrene. Spørsmålet er om det bør være slik. Etter å ha gjennomgått dataene fra denne undersøkelsen, er tilbakemeldingene relativt klarere. Inntil videre er det kommunestyrene alene som fortsatt skal ha retten til å fatte beslutninger. Samtidig er det flere av respondentene som på sikt ser muligheter til endringer, knyttet til denne problematikken. Det er flere forhold som taler for dette. Betegnende for denne type holdning kan illustreres i følgende utsagn:

”I alle fall sånn som det er organisert nå med kommunestrukturen. Og i hvert fall når en har kommuner fra to forskjellige fylker pr. nå. Så vil det være veldig skummelt hvis man skulle begynne å gi direktiver, tror jeg”. (K)

Med Kristiansands overvekt i representantskapet kunne en muligens forventet en mer positiv holdning til knutepunktet angående dette spørsmålet. Imidlertid viser denne studien en sammenfallende likhet mellom kommunene når det gjelder å overføre myndighet til knutepunktet. En representativ tilbakemelding fra Søgne beskriver situasjonen på en god måte;

” (...) Totalt sett ja mener jeg beslutningsmyndigheten bør ligge i kommunestyrene fremdeles. Hvis en skulle overføre alt for mye her så ville vi sannsynligvis få et helt annet politisk landskap med at kommunegrensene, det lokale selvstyret osv vil forsvinne mer ut i kommunene (...)”. (S)

Uten tvil vil det være en sammensatt problematikk og mange utfordringer knyttet til et representantskap med en overordnet politisk myndighet. Noe en også bør forvente at gjenspeiler seg i tilbakemeldingene fra de ulike representantene. Imidlertid er det enkelte som ser dette annerledes. På tross av en positiv tilbakemelding blir det presisert at dette må skje som et resultat av prosesser utviklet over tid. Også i disse tilfeller tas det forbehold, men ikke nødvendigvis hva angår demokratiske forhold. Gjennomgående vektlegges forholdet til innbyggerne i noe sterkere grad, enn vi ser er tilfelle hos de øvrige. Dermed også en anelse enklere retorikk rundt nettopp denne problematikken. Et annet aspekt som også er felles, er hensynet til kostnadsbesparelser. Det poengteres at samarbeid kutter de offentlige kostnadene. Gjennom besparelser på noen områder vil en kunne tilføre ekstra ressurser andre steder.

Men som nevnt er dette en prosess som utvikles over tid. Dette illustreres også gjennom representanten fra Kristiansand;

”Jeg tror det er veldig viktig å si at når det gjelder fusjoner som er felles for oss så må man begynne med det. At man for. Eks kan si vei, tog, en kan si bussdrift, en kan til og med gå så langt som å si kanskje noe innenfor helsesektoren. Så synes jeg at vi burde prøve oss fram, men at Knutepunkt Sørlandet kan få noe beslutningsmyndighet, det synes jeg”. (K)

Dette utsagnet viser at vedkommende er villig til å vurdere større myndighet til knutepunktet, enn tilfeller er i dag. Å innrømme dette samarbeidet et noe større handlings rom er derimot ikke ensbetydende med å gi vide fullmakter. Det settes i så måte klare begrensninger. Noe vedkommende illustrerer gjennom følgende utsagn; *”Men på interne, kommunale ting, som bare vedgår den kommunen, så synes jeg ikke vi skal få beslutningsmyndighet på det. (...)”(K)*

En representant fra Søgne er den enda klarere og mindre utvetydig. Her understrekes alle de positive sidene ved et handlingsdyktig knutepunkt. Samtidig anser denne personen også en storkommune for et godt alternativ. Dette kan for utenforstående virke noe paradoksalt. Men denne personen mener både fylket og kommunen har utspilt sin rolle og at vi av den grunn, kun har behov for to forvaltningsnivåer. I et slikt perspektiv mener vedkommende at både storkommune og interkommunalt samarbeid er bedre alternativer enn dagens system. En av de andre representantene fra Søgne vinkler dette noe annerledes. Spørsmålet er om knutepunktet fortsatt kan eksisterer ved å videreføre situasjonen slik den er i dag. Selv stiller vedkommende seg noe tvilende til dette og mener av den grunn knutepunktet bør få videre fullmakter.

I fortsettelsen er spørsmålet om det interkommunale samarbeidet legger føringer for de kommunale beslutningsprosesser. En slik situasjon vil blant annet være forbundet med en problematikk knyttet til de demokratiske styringsprinsipper. En nærmere redegjørelse vil kunne belyse dette ytterligere.

En gjennomgang viser at det eksisterer delte meninger. Samtidig er det klare tendenser som gjør seg gjeldende. Mens representantene fra Kristiansand mener at knutepunktets arbeid påvirker de politiske prosessene i deres kommunestyre, fremstår respondentene fra Søgne

med et noe annet inntrykk. Representantene her mener derimot at knutepunktet har mindre innvikning på kommunestyrets arbeid. Uten å gå så mye nærmere inn på årsakene til dette, kan det som en kuriositet nevnes følgende faktum. Ut fra Kristiansands bystyre er en tredjedel representert i representantskapet. For Søgne sin del tilsvarer dette i underkant av femtedelen. Med bakgrunn i dette, mener jeg det vil være mest ryddig å presentere kommunene uavhengige av hverandre. Derfor starter jeg ut med representantene fra Kristiansand.

Her er det en generell oppfatning blant representantene, at knutepunktet innvirker på kommunens arbeid. Med andre ord legger de føringer på de politiske prosessene som skjer i kommunen. Samtidig er ikke dette ensbetydende med at alle forfekter dette ene og sanne synspunktet. Også her er det nyanser, om enn noe små. De vil også bli tatt hensyn til i denne fremstillingen. En av representantene derimot har en veldig klar og illustrerende oppfatning av denne situasjonen. Det sies rett ut at; *"Ja, det legger føringer, det legger absolutt føringer"*(K). Her levnes ingen tvil overhodet. I den videre sammenheng utdyper vedkommende dette ytterligere;

"De føringene som blir lagt er jo av den typen at ja, nå må vi velge dette, ikke komme med endringer for da blir det masse bråk. For da har vi vedtatt noe annet som de andre ikke har vedtatt"(K).

Mindre interessant blir ikke dette utsagnet sett i lys av at vedkommendes parti har innflytelse i representantskapet. Det som sies, er at føringene kan ha form av et noe utidig press mot kommunestyret. Andre derimot hadde et mer moderat syn på saken. En representant for dette standpunktet vedkjenner også føringer fra knutepunktets side, men mener dette fremkommer som en anerkjennelse av knutepunktets arbeid. Det presiseres i den sammenheng at knutepunktet tilfører kommunene viktig kunnskap. Det vektlegges videre at hele regionen er tjent med et slikt "samarbeid". I tillegg blir det understreket at den enkelte kommune er autonom og selvstendig. I et slikt perspektiv avgjør den selv sin egen rolle i tilknytning det interkommunale samarbeidet.

Nå er det grunn til å tro at det ikke helt fungerer slik i praksis. Det er flere eksempler, ikke minst den siste tiden, som viser et noe utidig press på det enkelte kommunestyre. Avhengig av hvordan kommunene opplever disse "føringene" vil slike situasjoner gjenspeile deres grad av frihet. Som en av representantene sa det;

”Jeg mener det er et utidig press. Det er en utidig greie, fordi at det er ikke slike føringer som skal ligge til grunn for et bystyrevedtak” (K).

Om dette viser seg å være tilfelle, vil dette utvilsomt begrense kommunenes handlefrihet i de ulike saker. Noe som i sin tur vil være en demokratisk utfordring.

Andre igjen vinklet det noe annerledes. Blant annet var det en av representantene som svarte både ja og nei på spørsmål om påvirkning fra knutepunktet. Vedkommende viste til betydningen av å ha de rette personene strategisk plassert. Det sies videre at dersom de rette personene øver press, vil dette kunne medføre sterkere føringer for den enkelte kommune. Altså en situasjon som dermed er personavhengig. Hvem disse personene er, vites ikke, men at de fremstår med politisk tyngde, fremgår av vedkommendes utsagn;

”(...) ... hvis ikke du har de riktige personene som er flinke til å trykke på, markere viktigheten av KS, samarbeidet. Har du rett person som puncher på i bystyret, så kan det legge mer føringer på hver kommune” (K)

At det eksisterer innflytelsesrike personer i politikken er en kjent sak. Men i den grad innflytelsen kan tilbakeføres til overnevnte utsagn, vil den kunne fremstå som en trussel mot grunnleggende styringsverdier. Jeg ønsker å undersøke omfanget av dette og spør da om dette skjer ofte. *”Ja, hvis det er rett person som trykker på knappene, så kan de ha det” (K)*, er svaret jeg får tilbake. På spørsmål om politikken dermed er personavhengig, slik vedkommende oppfatter det, får jeg et presist og klart svar tilbake; *”Ja, jeg vil si det er personavhengig”*. Det er viktig å presisere at ingen andre representanter omtalte situasjonen på lignende måte. Om det likevel skulle vise seg å være fakta, kan dette underbygge teorien om elitedannelse. .

De to øvrige representantene har et noe udelt syn på denne saken. Den første støtter opp under tidligere utsagn, som viser at kommunestyrene opererer under påvirkning fra knutepunktet. Resonnementet levner liten tvil om at dette er en god relasjon for begge aktører;

”Ja, det føler jeg absolutt. Ellers hadde man ikke gått med på stadige flere området av samarbeidet hvis man ikke hadde synes det var fruktbart...” (K).

Vedkommende resonerer her med en relativt enkel logikk. Kun fordi omfanget av samarbeidet er økende, er dette ensbetydende med at kommunen oppfatter dette som fruktbart. Etter alt å dømme vil flere forhold medvirke til dette.

Den andre representanten, som utgjorde kontrasten til de øvrige, var på langt nær så sikker i dette spørsmålet. Etter å ha vært fraværende fra politikken en god stund, var usikkerheten til å ta og føle på. Noe som også gjør seg gjeldende i følgende sitat;

”Nei, jeg føler ikke at vi i hvert fall på noen måte...det hadde ikke blitt godt mottatt. Jeg føler ...jeg vet ikke helt hvilke avgjørelser de tar....jeg føler aldri de har tatt noen bindende vedtak for Kristiansand, i hvert fall ikke store som jeg har fått vite”(K).

Hvor mye vekt en skal legge på en slik uttalelse er heller noe usikkert. Personen selv hevdet å ha lite informasjon om dette. Forutsetningene for en konstruktiv vurdering av denne situasjonen blir da svekket. På toppen av det hele er denne oppfatningen i strid med de øvrige fra Kristiansand. Hvilket ikke bygger opp under dette utsagnet. Av den grunn velger jeg ikke å vektlegge dette siste utsagnet noe ytterligere betydning.

Derimot ser det ut til at denne type oppfatning i større grad samsvarer med situasjonen i Søgne. Representantene fra denne kommunen fremstår med en relativ lik oppfatning knyttet til dette spørsmålet. Men i likhet med overstående kommune eksisterer det også her mindre forskjeller. Dette er ikke unaturlig da dette baserer seg på individuelle og dermed subjektive oppfatninger. Jeg skal i fortsettelsen nyansere dette ytterligere, men velger å starte ut med et illustrerende utsagn for Søgnes del.

Det vises til at samarbeidsprosessene ennå er på et tidlig stadium. Noe som er en gjennomgående oppfatning blant disse representantene. Av den grunn er en noe avventende i forhold til utvikling på dette området. Dette er i også tråd med den generelle usikkerheten som råder i tilknytning til knutepunktet. Men også kompleksiteten er essensiell, noe som fremkommer av dette utsagnet;

”Tja, det er jo litt tidlig å trekke konklusjoner der. (...) Jeg tror det kommer mye an på sakstypene dette her, noen saker som er sånn hensiktsmessige samarbeidsorganer uten

store politiske føringer, uten store politiske uenigheter, og hvor dette kan gjøres på en mer rasjonalistisk måte osv, så tror jeg vi får en stor, men det kan muligens bli etter hvert saker som kan bli kontroversielle i alle fall i kommunestyret”(S).

At kontrastene er små mellom de ulike representantene, bekreftes gjennom synspunkter fra de øvrige representantene. En av dem sier blant annet følgende om situasjonen. Om kommunen har få saker å ta stilling til i dag, må en forvente en endring i tiden fremover. Antall saker som kommer inn under denne kategorien vil sannsynligvis øke proporsjonalt med en økende grad av samarbeid. Det understrekes at dette vil tvinge seg frem. Samme holdningen møter en hos flere av representantene, men med en noen annen ordlyd. I så måte mer avventende, men ikke nødvendigvis av negativ art.

Men som nevnt, eksisterer det også her ulike nyanser. Vedkommende i dette tilfelle, representerer et mindre fløyparti. Representanter med et slikt utgangspunkt, virker i større grad å være opptatt av de politiske konsekvensene av det interkommunale samarbeidet. Det som opptar vedkommende, er de føringene det enkelte medlem av representantskapet tar med seg tilbake til kommunestyret. Og derav hvilke negative sider dette har.

”Da kan han, han eller hun ja, lett være bunden opp av den enigheten som en har diskutert seg fram til i et sånn et forum. Og dermed så mister du noe av åpenheten og den direkte kontakten som velgerne har i forhold til politikk, politikere og politiske avgjørelser. Og det synes jeg vil være uheldig. Og det kan bli slik og det kan være slik også”(S).

Utsagnet viser med tydelighet en indre skepsis for utviklingen innen dette samarbeidet. Samtidig var det ingen av de andre representantene fra Søgne som så tilsvarende på det. Derimot var det en av representantene som fremhevet knutepunktets betydning som samarbeidsorgan og dermed opplevde føringene som meget positive. Dette viser at det eksisterer ulike standpunkter også innenfor den enkelte kommune. Det som ofte vil være utslagsgivende, er hvordan partiet er posisjonert i forhold til den politiske sammensetningen i knutepunktet. Men som kjent er det flere forhold som påvirker forholdet til representantskapet. Dem vil bli redegjort for i fortsettelsen.

5.4 Demokratiperspektivet

I tilknytning til demokratiet er spørsmålet hvordan representantene oppfatter disse verdier ivaretatt og hvordan dette igjen påvirker deres forhold til knutepunktet. Hvilke faktorer er eventuelt utslagsgivende for ens oppfatninger. At selve styringssystemet er bygd opp av demokratiske prinsipper, er likevel ikke ensbetydende med at alle tillegger begrepet samme definisjon. De ulike synspunktene vil derfor gjenspeile representantenes verdier. Men også partiets posisjon, avhengig om det er representert i knutepunktet eller ikke, vil kunne være av avgjørende betydning. I hvor stor grad dette influerer denne situasjonen, gjenstår å se.

En gjennomgang av intervjuene viser en noe overraskende tendens. De fleste av representantene fremstod med et nokså avslappet forhold til de demokratiske styringsprinsippene. Enkelte sa rett ut at her hadde de ingen sterke formeninger. Noe som igjen kan ha sammenheng med at partiet en representerer også deltar i representantskapet. Representanten kan av den grunn føle seg i en dobbelrolle. Også de ulike tilnærmingene knyttet til demokratiet kan vektes ulikt. For noen vil antall stemmer være utslagsgivende, mens andre sverger til det politiske mangfoldet.

Imidlertid var det ikke alle som stilte seg like avventende til dette. Enkelte av representantene fremstod med relativt klare formeninger om nettopp dette. En videre klassifisering av disse, kan vise seg å underbygge resonnementet ovenfor, og dermed gi oss en forklaring på hvorfor det forholder seg akkurat slik. Dette skal jeg for øvrig komme tilbake til noe senere.

Et utsagn som skiller seg fra de øvrige er spesielt interessant. En representant fra Kristiansand, mener å bygge opp under de demokratiske prosesser i tilknytning til knutepunktet. Ikke et utsagn som nødvendigvis er et motsetningsforhold til de øvrige representantene, men som heller viser at det eksisterer ulike oppfatninger knyttet til dette spørsmålet. I tillegg er denne type uttalelser med og nyanserer situasjonen, som med få unntak fremstår uten de sterke meningene. Utsagnet nedenfor viser at de ulike prosessene i knutepunktet tar tid. Noe som kan tilbakeføres til de demokratiske styringsprinsipper. At det er mange hensyn å ta kan også ses på som en unnskyldning for et mindre effektivt representantskap. Samtidig som dette utsagnet er med å nyansere bildet, viser det også at det eksisterer en balansegang mellom å være effektiv samtidig som en ivaretar de demokratiske prinsipper. Følgende ordlyd illustrerer dette;

”Det er jo demokratiet heldigvis, det er jo ikke noe sånn at de møtes også pang, pang. Jeg føler absolutt ikke det, jeg føler at det må modnes noe veldig i Knutepunkt Sørlandet før noe ting avgjøres og før folk blir enige...men det er jo mange interesser som skal ivaretas” (K).

Etter å ha reflektert noe over situasjonen, virker det som om vedkommende vurderer sitt tidligere standpunkt; De videre uttalene tyder på at forholdet slik det fremstår i dag kan optimaliseres ytterligere. Blant annet settes det spørsmålsteget ved kommunestyrets innflytelse over representantskapet. Utsagnet nedenfor tyder på at denne relasjonen kunne vært bedre;

”Nei, jeg føler egentlig at vi som ikke sitter i representantskapet ikke har mye innflytelse som vi kanskje kunne hatt. Vi bare får informasjon når vi får det. Vi legger ikke noe press, men det var kanskje det vi skulle gjort” (K).

En annen representant, også fra Kristiansand kommune, deler noe av den samme oppfatningen. Men i likhet med de fleste andre representantene, fremstår også denne personen med en viss usikkerhet. På spørsmål om de demokratiske styringsprinsippene ivaretas på en skikkelig måte fremkommer det følgende svar;

”Ja, det synes jeg. I hvert fall sånn som jeg kjenner det. Nå kjenner jeg det ikke ut og inn, men sett ifra mitt ståsted og saker som skal opp i Knutepunkt Sørlandet skal behandles i kommunale organer som jo er valgt ... og i alle fall når du harmen jeg ser at man kan få noen problemer” (K).

Representantene ovenfor viser til partier som er representert i knutepunktet. Representanter i denne kategorien har et mindre sammenfallende syn enn tilfelle er hos de mindre partiene som derimot ikke er representert i knutepunktet. I motsetning til de førstnevnte, fremstår deres synspunkter som tilsynelatende like og dermed også en kontrast til de øvrige. I tillegg gjør de seg bemerket med klarere meninger og fastere standpunkter. Jeg skal i fortsettelsen redegjøre nærmere for dette. Først ute er representanten fra Søgne.

Vedkommende viser i dette tilfelle til at demokratiet som styringsform har flere tilnærminger. Det reflekteres videre rundt problematikken knyttet til utvelgelsen av representanter til representantskapet, samt de konsekvenser dette har overfor velgerne. Det redegjøres for

demokratiske utfordringer som følger av et slikt system. Utsagnet viser at vedkommende er orientert om situasjonen;

”Ja, det gjør jeg. For det blir jo et indirekte valg dette. For det er jo valg som den enkelte borger velger sin kommunestyrerepresentant, også er det jo kommunestyret som velger disse videre. Også er det hvilket,..hvordan de representantene i Knutepunkt Sørlandet kan stå ansvarlig for sine velgere i forhold til beslutningene en tar i Knutepunkt Sørlandet. Det blir jo en mye lengre vei. Så der er det en utfordring” (S).

Jeg nevnte tidligere at de enkeltes posisjoner kunne være utslagsgivende for representantenes holdninger. I den grad det medfører riktighet, mener jeg overstående utsagn er et slikt tilfelle. Som nevnt er både person og parti tilsidestilt i henhold til knutepunktet. Gjennom hele intervju prosessen er denne problematikken et stadig tilbakevendende tema. En tendens som gjelder begge kommunene. Her vises det til de små partiene som holdes utenfor det interkommunale samarbeidet og dernest hvilke konsekvenser dette får for dem. Det understrekes at denne situasjonen virker nedbrytende i forholdet til knutepunktet. Dermed fremsetter vedkommende et forslag om en mer optimal løsning;

”(...)Vi som småpartier kan bli satt litt på sidelinjen og da mister vi motivasjonen med Knutepunkt Sørlandet. At ethvert parti automatisk burde hatt en representant i representantskapet. Det er på en måte den ideelle løsningen” (K).

Vedkommende sier videre at partiene i Kristiansand er i en heldigere situasjon enn tilfelle er med de øvrige knutepunkt kommunene. I de mindre kommunene er der et større antall mindre partier som faller igjennom;

”For i Kristiansand har vi både rødt og grønne som ikke er representert i andre kommune styret rundt Kristiansand og omegn. Det er de som kommer til å tape på det. (...)” (K).

Gjennom intervjuet med vedkommende representant, fremkommer det stadig nye utfordringer knyttet til problematikken rundt demokratiet. Imidlertid er det et tema som stadig er tilbakevendende; De mindre partiene som uteblir fra knutepunktet. I det påfølgende ser vedkommende fremover og øyner fare for en ytterligere marginalisering av de små partiene.

Som et resultat av å stå utenfor dette interkommunale samarbeidet kan de små partiene på sikt risikere å miste sin politiske innflytelse. Det vil si, at jo større innvirkning knutepunktets politikk har overfor de kommunale beslutningsprosedyrer, desto mer tilsidesatt vil de mindre partiene være. Noe som gjenspeiles i dette utsagnet;

”(...) Knutepunkt Sørlandet kan være en sentral maktfaktor som erstatter mange av de vedtakene som blir gjort i kommunestyrene, der kommer vi som småparti litt i bakkant igjen. Mye de store partiene som er representert og som makten blir overlatt til. Det å få en ekstern overordnet styring er uheldig for demokratiet og tilslutt kan det bli sånn”(K).

Når jeg har valgt å vektlegge dette forholdet såpass nyansert som fremstillingen viser, er det på grunnlag av en tilsynelatende passivitet knyttet til dette spørsmålet. Demokratiaspektet og dennes tilnærming til politikken bør være av største interesse for enhver folkevalgt representant. Det er slike retningslinjer den politiske plattformen bygger på. Den nære og relasjonsmessige kontakten med velgerne er noe av det grunnleggende knyttet til dette begrepet. Av den grunn var det forventet mer engasjement og sterkere meninger fra representantene.

Denne gjennomgangen viser at de ulike synspunktene ofte gjenspeiler seg i den politiske sammensetningen. De større partiene er enten noe passive overfor denne tilnærmingen eller de bruker demokratiet som argument for samarbeidet. De mindre partiene derimot, er noe mer skeptisk i så henseende og viser til flere eksempler de mener underkjenner de demokratiske styringsprinsipper. I så måte ikke uventet. I fortsettelsen vil jeg avdekke flere forhold. Noe som i sin tur er ment å virke oppklarende for problemstillingens del.

5.5 Representantskapet.

Representantskapet har i denne oppgaven en sentral plass. At den er det øverste politiske organet i Knutepunkt Sørlandet gjør den ikke mindre interessant i forhold til demokratiaspektet. I det følgende skal jeg forsøke å kartlegge hvilken betydning representantene tillegger representantskapet. Er det et attraktivt forum hvor det er kamp om plassene, eller sidestilles det med øvrige verv i kommunal sektor.

Også i dette tilfelle velger jeg å starte ut med et mer generelt bilde av situasjonen. På spørsmål om representantene kunne tenkt seg å være representert i representantskapet svarte flertallet ja. Et slikt spørsmål vil for noen kreve en viss refleksjon, om de da ikke hadde lagt seg opp en mening på forhånd. Av den grunn ble spørsmålet først stilt etter at respondentene var blitt varme i trøya. Dermed bør forutsetningene og vurderingsgrunnlaget for denne type svar, være relativt godt ivaretatt.

En videre gjennomgang viser at representantene fra Søgne har størst interesse av dette. Derimot er interessen mindre hos representantene fra Kristiansand. Noe jeg for øvrig skal komme tilbake til. Imidlertid er den en interessant observasjon å kunne konstantere at medlemskap i representantskapet er ettertraktet. En slik anerkjennelse vil sannsynligvis både prege og gjenspeile forholdet til representantskapet.

Et nærliggende og vel så interessant spørsmål er hvorfor en slik posisjon er ønsket. Et svar på dette vil kreve en ytterligere nyansering som igjen kan gi oss et bedre innblikk i situasjonen som helhet. Imidlertid spriker svarene noe. En representant fra Søgne illustrerer på en god måte det som kan karakteriseres som en tendens i denne sammenheng. Vedkommende vektlegger både de nåværende, men også den fremtidige betydningen av dette samarbeidet. Det understrekes videre at knutepunktets rolle vil bli utvidet og stadig omfatte flere områder innen den kommunale sektor. Som følge av denne utviklingen vil interessen rundt interkommunalt samarbeid øke proporsjonalt med betydningen av knutepunktets som helhet.

Flere av representantene fremsatte liknende utsagn, selv om det også her fantes unntak. Men vedkommende som er med og underbygger overnevnte utsagn, er representanten fra Kristiansand. Denne personen viste til uendelige muligheter med dette samarbeidet og desto færre begrensninger. At fremtiden vil medbringe store endringer innen fylkes og kommunestrukturen reises denne liten tvil om. Men også tilstedeværelse i disse prosessene er noe som frister denne vedkommende. Dette gjenspeiles i følgende sitat;

”Jeg ville gjerne vært med der. Jeg føler faktisk at det er veldig interessant, veldig viktig. Jeg tror at de relasjonene som bygges der kommer til å bli sterkere over tid og viktigere over tid og jeg tror vi kommer til å se kommunesammenslåinger, fylkessammenslåinger og at det da blir tettere og tettere samarbeid”. (K)

Jeg nevnte innledningsvis at det også var representanter som var mindre interessert i å være representert i knutepunktet. Når det er sagt representerte disse kun et mindretall av utvalget. Et interessant trekk er at samtlige av dem representerer Kristiansand bystyre, med et unntak. En representant fra Søgne var også noe negativ til dette, men av andre grunner som jeg skal komme nærmere tilbake til. Når det gjelder representantene fra Kristiansand er det to faktorer som går igjen. Tidsaspektet og interessen.

Når det gjelder interesse og tidsaspektet bør dette utdypes ytterligere. For å starte med interesse aspektet først, vil jeg vise til følgende utsagn fra den ene representanten. Her hevdes det følgende; ” *Nå har jeg valgt det selv, å stå utenfor, så det var en bevisst handling fra min side*”(K). Den andre representanten fra Kristiansand stiller seg helt nøytral i forhold til det å skulle være representert i knutepunktet. Utsagnet er da også illustrerende for denne holdningen; ” *Det har jeg ingen følelse for*” (K).

Men også tidsaspektet var et moment som ble trukket frem. ” *Døgnet har ikke mange nok timer*”(K), var en replikk fra den første representanten. Dette skjedde i sammenheng med at vedkommende også hadde andre verv å ivareta. Hva angikk den andre representanten var det også her et underliggende problem knyttet til tidsbruken. Også her henvises det til ulike verv innen politikken. Det ble presisert at ingen kunne være representert over alt og at en derfor må fordele de ulike postene. Noe utsagnet gav klart uttrykk for:

” *Noen representert her og noen representert der, alle kan ikke være representert alle steder, det er umulig. (...) Jeg sitter noen steder og noen andre sitter andre steder*”(K).

Når jeg i fortsettelsen ber dem redegjøre for situasjonen rundt representantskapet er representantene relativt samstemte. Fra den første representanten presiseres det følgende; ” *(...) Men det var i vertfall ved kommunevalget i 2007 ikke en av de mest ettertraktede postene*”(K). Denne nedtoningen av representantskapet underbygges ytterligere ved spørsmål om representantskapets popularitet. ” *Nei, ikke spesielt attraktive, nei. Det mener jeg er en gjengs oppfatning i flere partier i Kristiansand*”(K). Vedkommende mener her å kunne belegge sine synspunkter gjennom de andre partiene. For ordens skyld skal det bemerkes at denne undersøkelsen ikke bygger opp under disse påstandene.

Derimot finner vedkommende støtte i den andre representanten. Denne opphøyer heller ikke en slik posisjon. For å underbygge dettes synspunktet, sidestilles representantskapet med et hvilket som helst annet råd eller utvalg. Samtidig som vedkommende stiller seg uforstående til at knutepunktet skal være så mye høyere opp i hierarkiet enn mange av de andre postene. I så måte fremstår arbeidsoppgaver som arbeidsoppgaver, uavhengig av hvilke forum de utgår fra. At det er slik det fungerer fremgår av dette utsagnet;

”Så jeg skjønner ikke at Knutepunkt Sørlandet skal være en bauta der... så mye høyere på rangstigen enn mange andre. Vi har forskjellige arbeidsoppgaver, det er sånn det fungerer”(K).

Et interessant spørsmål i den videre sammenheng er hvordan de mindre partiene oppfatter denne situasjonen. Anser de knutepunktet som et viktig politisk organ eller ønsker de å distansere seg fra noe som kan true den kommunale beslutningsautonomien. Nå viser det seg at to av representantene, en fra hver av kommunene, har et sammenfallende syn når det gjelder deltakelse i knutepunktet. Begge representantene er usikre på om de hadde takket ja til en plass i representantskapet. Derimot argumenterer de ulikt for sine synspunkter. Mens en tredje representant, også fra Søgne, har en noen annen innstilling til dette. Sistnevnte skal jeg komme tilbake til etter først å ha redegjort for de to førstnevnte representantene.

Representanten fra Søgne viser blant annet til et representantskap med begrenset handlingsmuligheter. Å ta beslutninger er et kommunalt anliggende, bli det hevdet. Av den grunn har vedkommende mindre interesse av å være representert i dette forumet. Samme personen har tidligere i intervjuet satt spørsmålsteget ved de demokratiske følgene av det interkommunale samarbeidet. Utsagnet nedenfor viser en noe skeptisk holdning i så måte. Gjennom utsagnet uttrykkes en generell usikkerhet knyttet til endringer utover dagens forvaltningsstruktur;

”(...) og vet ikke om det er riktig å bygge opp en ny beslutningsenhet, nettopp fordi vi har jo Fylkeskommunen. Og jeg mener ...vi skal ikke ha for mange nivåer heller”(S).

Det understrekes at samarbeidet mellom kommunene slik det fungerer i dag i dag, er det beste. *”Da springer samarbeidet ut av et reelt behov”* (S), hevdes det. Usikkerheten knyttet til

knutepunktet preger hele dette intervjuet. Noe som kan sammenfattes gjennom dette utsagnet; *"Så personlig er jeg litt usikker på hvor riktig det er å bygge opp en ny organisasjon (...)"*(S).

Hva angår representanten fra Kristiansand er også denne delt i synet på å være representert i representantskapet. Til forskjell fra den andre representanten hevder denne at det handler om tidspress og interesse. På spørsmål om vedkommende ønsker å sitte i representantskapet, kommer følgende svar til uttrykk;

"Ja, men det er ikke et utvalg jeg ville prioritert for å si det sånn, men det har litt med at jeg sitter i så mange andre utvalg, noe usikker, litt overarbeidet"(K).

Dette er nokså illustrerende utsagn for denne representanten. Hele intervjuet igjennom, har vedkommende gitt uttrykk for et brennende engasjement for enkeltsaker. At politikk handler om prioritering, er vedkommende et levende bevis for. Den samme representanten byttet bort en plass i representantskapet til fordel for en plass i hovedutvalget. En handling som underbygger overnevnte utsagn. Samtidig vises også representantskapets politiske betydning gjennom følgende utsagn;

"Men jeg skulle ønske vi hadde en konkret fra de Grønne som påtok seg vervet med å sitte i representantskapet"(K).

Dermed erkjennes betydningen av det interkommunale samarbeidet. Hvor viktig representantskapet er, får jeg vite når jeg spør om hva som gjenkjenner medlemmer av representantskapet. *"Det er vel mye av de samme som sitter i Knutepunkt Sørlandet, som sitter i de ulike formannskapene"*(K). Tidligere undersøkelser viser at formannskapene er av en stor politisk betydning. Noe som også underbygger den politiske tyngdekraften i representantskapet. Dette forholdet underbygges ytterligere når representanten fortsetter med å si; *"Mange av de sentrale personene i de ulike partiene som havner i Knutepunkt Sørlandet"*(K). Hvilket bygger opp under knutepunktets politiske posisjon.

Den siste personen som omtales i denne omgang, er representanten fra Søgne. I motsetning til de to overnevnte svarte denne personen ja, på ønske om å være representert i knutepunktet. På spørsmål videre om hva som gjenkjenner medlemmene av representantskapet, viser

vedkommende seg både reflektert og innformert. Et utsagn som både beskriver og illustrerer det som ble sagt;

”Det er gruppelederne, ja, ikke alltid, men det er de mest sentrale som kommer inn i formannskapet og kommer inn i Knutepunkt Sørlandet og det er da folk som gjerne har politisk erfaring”(S).

Betydningen som vedkommende tillegger representantskapet kan også være utslagsgivende for at flertallet i dette utvalget hadde takket ja. Som det nettopp er redegjort for, består representantskapet av ikke mindre enn topp politikere. Mens mindre partier derimot er noe skeptisk til dette, kan illustrere en viss frustrasjon over det interkommunale samarbeidet som helhet.

5.6 Hensynet til de mindre partiene.

Spørsmålet i denne sammenheng er hvor godt en klarer å ivareta de mindre partiers interesser. Et sentralt dilemma er å bli hørt i et organ hvor en selv ikke er representert. I lys av utvalget vil det være nærliggende av å gruppere representantene i to kategorier. Den ene med representativitet i knutepunktet, mens den andre kategorien kun er representert i kommunestyrene. Dernest får vi saken belyst fra to sider. Først et innenfra perspektiv, hvor de mindre partiene redegjør for sitt syn. I neste omgang viser jeg til et utenfra og inn perspektiv. Det vil si at de større partiene fremstår med sin side av saken. I tilknytning til problemstillingen vil også demokratiaspektet være en sentral tilnærming.

Ut fra hensiktsmessige grunner starter jeg først ut med representantene for de mindre partiene. I så måte er det spesielt to representanter jeg ønsker å trekke frem. En fra hver av de to kommunene. Felles for dem begge er konsekvensene av å stå utenfor det interkommunale samarbeidet. Det sentrale spørsmålet er hvordan denne situasjonen oppfattes og deretter hvordan de opplever å få deres interesser ivaretatt. Først ute til å svare på dette er representanten fra Kristiansand.

Vedkommende understreker betydningen av bystyret i dobbel forstand. Både som arena for å fremme partiets synspunkter, men også at en gjennom samarbeidspartnere har mulighet for å fremme innflytelse overfor knutepunktet. Underforstått er bystyret eneste reelle organ for å

kunne påvirke knutepunktet og deres politiske prosesser. Med dette som utgangspunkt er det lett å forstå utsagnet: *"Så for vår del er det viktig å ivareta funksjonen i bystyret for at bystyret står beint på for å få det videre til Knutepunkt Sørlandet igjen"*(K).

Men at dette fungerer tilfredsstillende i praksis, er det vel heller delte meninger om. Vedkommende i dette tilfelle uttrykte ved flere anledninger missnøye over denne situasjonen. På bakgrunn av dette fremkommer følgende utsagn, ikke som noen stor overraskelse; *"Men pr. dags dato har vi ikke noe sånn veldig reell innflytelse på det som skjer i Knutepunkt Sørlandet"*(K). Et slikt utsagn kan oppfattes på flere måter. Det som er helt sikkert er at innflytelse er det som skiller dem som er innenfor og dem som står utenfor dette interkommunale samarbeidet.

Hva så med representanten fra Søgne. Vil vedkommende bekrefte dette inntrykket, eller vil det være forskjeller i hvordan en opplever dette. En analyse av denne tilbakemeldingen viser for øvrig en litt annen vinkling i tilknytning til denne problematikken. Samstundes bygger resonnementet utvilsomt opp under overnevnte utsagn. Det vises til at fløypartier ofte har andre synspunkter enn tilfelle er med partiene som retter fokus inn mot midten. Av den grunn vil; *"(...) jeg jo kanskje mene at den politikken jeg står for ikke blir godt ivaretatt"*(S). Samtidig hevder representanten å ha for lite informasjon til det som skjer. Noe som muligens kan forklares gjennom interesse og uteblivelse fra representantskapet.

En direkte konsekvens av den politiske sammensetningen i knutepunktet er fraværet av nettopp fløypartiene. Som følge av dette styrker en konsensus tankegangen på bekostning av det politiske meningsmangfoldet. En ytterligere konsekvens blir en arena med mindre motsetningsforhold og mer innflytelse til hvert enkelt parti. Grunnen er enkel. Jo færre aktører som tar del i beslutningsprosedyrene, desto mer betydning blir vektlagt den enkelte. Dette er viktig å ha klart for seg i fortsettelsen. Med et slikt utgangspunkt, vil det være interessant og høre hvilke oppfatninger som genererer blant de øvrige representantene. Hvordan oppfatter dem at hensynet til de mindre partiene blir ivaretatt.

For det første viser tilbakemeldingene at de aller fleste støtter opp under dette samarbeidet. Så godt som ingen av representantene her sier; Nei slik kan vi ikke ha det. Overraskende mange synes dette er en helt grei ordning. At det stilles enkelte små spørsmålstegn, er heller ikke annet enn å forvente. Det hele avhenger av hvilke verdier som ligger til grunn. Dersom for

eksempel partiene i knutepunktet vektlegger effektivitet og større handlingsfrihet, må en forvente at dette gjenspeiler deres holdninger. Andre verdier, eksempelvis større representativitet, ville derimot medføre helt andre forventninger. Imidlertid er dette noe jeg skal komme tilbake til.

Som nevnt var flertallet relativt imøtekommende til slik ordningen fungerer i dag. For å legitimere ordningen var det et argument som gikk igjen; Flertallsprinsippet. Av den grunn må det være slik at de mindre partiene også har mindre innflytelse. Representanten fra Kristiansand har følgende utsagn:

”Altså, selv om du bare ser internt i en kommune, har de mindre partiene mindre å si. Det har noe med den demokratiske tyngdefordelingen å gjøre. Det er helt naturlig at det blir sånn, også i en samarbeidskonsultasjon, som Knutepunkt Sørlandet”. (K)

Denne holdningen var nok mest representativ hva angikk representantene fra Kristiansand. Noen vinklet det imidlertid litt annerledes. Enkelte av representantene gav uttrykk for at de mindre partiene til tider kunne frembringe en viss irritasjon. Noe som var tilfelle med vedkommende ovenfor. Samtidig var en inneforstått med at dette er de små partiers arena. Utsagn av typen nedenfor viser at mindre partier kjenner sin besøkelsestid og vet å bruke den. Om sitatet viser en underliggende frustrasjon, vites ikke;

”(....) det gjenspeiler seg i debatten i bystyret... med at partier som representerer veldig få velgere... kanskje er de som bruker mest tid på talerstolen, ikke sant. For der har de sin arena. (...). Også kan man selvfølgelig irritere seg over det...”. (K)

Representantene fra Søgne derimot, var gjennomgående mer nyanserte i sine svar. Det kan handle om det var flere partier her som ikke er representert i representantskapet. For øvrig kommer den mest illustrerende uttalelsen fra en representant hvis parti er representert i knutepunktet. Det presiseres i dette tilfelle at de små partiene er gode til å danne allianser og dermed øke sin påvirkningskraft overfor beslutningsprosessene. Om denne økte betydningen skulle vært gjenspeilet i deres velgere, vil de små partiene i mange tilfeller kunne vise til en større gjennomslagskraft enn posisjonen deres skulle tilsi. Det understrekes at dette er bra. Argumentet som legges til grunn er at flere stemmer og hensyn vil bli ivaretatt.

Men om overnevnte utsagn var illustrerende, fantes det også nyanser innenfor dette området. En meget reflektert representant, også denne fra Søgne, formulerte seg noe annerledes. Samtidig er ikke denne uttalelsen å anse som ensbetydende for vedkommendes synspunkter, men den illustrerer kontrasten mellom de små og store partiene hva angår knutepunktet. Dette utsagnet indikerer at politikken forgår på de store partiers premisser. Småpartiene blir kun tatt hensyn til i den grad det gagnar de store partiene. Noe også dette utsagnet illustrerer;

”De kan ivareta småpartier hvis det er av de store partienes interesse. Derfor er de små partiene utenfor interessefeltet til Knutepunkt Sørlandet, i hvert fall når det gjelder å ha innflytelse”. (S)

Et tredje og vel så viktig aspekt er forholdet til de demokratiske styringsprinsipper. Spørsmålet er hvordan de ulike representantene oppfatter en slik tilnærming. Hvordan ivaretar knutepunktet de demokratiske verdier. Uavhengig av hva som legges til grunn, vil ethvert standpunkt i denne saken kunne innvirke på den enkeltes representants forhold til knutepunktet. I det en legitimerer ordningen slik den er i dag, gir en signaler om at knutepunktet er på riktig vei. Om en i motsatt tilfelle, stiller kritiske spørsmål til denne utviklingen, vil dette kunne gjenspeile ens egen holdning til det interkommunale samarbeidet.

En gjennomgang av intervjuene, viser at et overveldende flertall mener dels å legitimere denne ordningen gjennom de samme prinsippene som demokratiet bygger på. Selv de minste partiene, som på tross av en mer nyansert fremstilling, er dels tilbøyelige til å se at ordningen også kan forankres i demokratiske verdier. For enkelte kan dette virke paradoksalt. En begrunner en sentralisering av den politiske makten, gjennom de demokratiske prinsipper som i utgangspunktet var tenkt å sikre det allmenne styresettet en bred representativitet.

Samtidig erkjenner flere av representantene at dette kan være en utfordring for de mindre partiene. Et utsagn som er illustrerende for denne situasjonen er som følger;

”Jeg kan se at det kanskje kan være et problem for de mindre partiene som vi pratet om litt i stad, men så er det igjen snakk om da... jo et demokratisk system skal gjenspeile størrelsesorden mellom partiene. Det er systemet vi har i Norges land”. (K)

Denne type utsagn går igjen hos flere. Heller ikke kommunegrensene har en forklaringseffekt i dette tilfelle. Istedenfor fremstår begge kommunene med sammenfallende like holdninger. Dette gjelder også dem hvis parti ikke er representert i knutepunktet. En representant fra Søgne sier følgende; *"dette er de demokratiske retningslinjene og slikt må det være"*(S). Samme personen viser videre til hvilke muligheter mindre partier har ved å stå sammen. Gjennom kommunestyrets arbeid har vedkommende selv vært vitne til at samarbeid mellom mindre partier er blitt utslagsgivende for sakens utfall.

Selv vedkommende som representerer det ytterste fløypartiet i dette tilfelle, vedgår at de demokratiske styringsprinsippene kan legges til grunn for denne ordningen. Samtidig vises det til et noe mer nyansert svar; *"Ja, det er jo demokratiet, sånn at de store skal jo ha flere representanter, men i forhold til at demokratiet også skal innarbeide hensyn til et mindretall"* (S). Dermed fremstår situasjonen som både og. På den ene siden etterfølges de demokratiske retningslinjer, samtidig som det resulterer i en avgrenset politisk representativitet. For å utdype dette fortsetter representanten med følgende ordlyd:

"Så for å gjenspeile hele det politiske bildet, så må jo flest mulig av de politiske partiene være representert. Spesielt er det jo viktig at slike fløypartier er med, de drukner lett, men deres stemme er viktig, så det er en utfordring å få et representativt bilde inn i dette organet fra de enkelte partiene"(S).

Denne undersøkelsen viser derfor at en her står overfor en sammensatt problematikk. At en i dette tilfelle, til dels kan legitimere knutepunktets politiske sammensetning gjennom de demokratiske styringsprinsipper, er ikke ensbetydende med knutepunktet er tuftet på demokratiske verdier. Å foreta en slik slutning krever at en går inn og undersøker de mange forhold knyttet til denne situasjonen. Ikke minst hva gjelder representativitet og indirekte valg. Men også nærhetsprinsippet og forholdet til velgerne er av stor betydning. Noe som er redegjort for tidligere i oppgaven.

Denne situasjonen viser til to forhold. Det første forholdet viser at det eksisterer ulike oppfatninger av hvordan knutepunktet ivaretar de mindre partiers interesser. Representantene for de store partiene, uttrykte tilfredshet med måten dette ble gjort på og viste i tillegg til den store velgermassen de representerte. De små partiene derimot, så det ikke slik. De hevdet å ha mindre innflytelse og dermed mindre muligheter for gjennomslag av sin politikk. Imidlertid

viste det andre forholdet en mer sammenfallende enighet på tvers av partistørrelsen. På spørsmål om den politiske strukturen i knutepunktet, mente flertallet at dette var forankret i demokratiske styringsprinsipper. En nærmere nyansering viste at det ble vektlagt ulike tilnærminger innenfor det demokratiske styringssystemet.

I hvilken grad dette er med og preger forholdet til knutepunktet, totalt sett, gjenstår å se. Imidlertid er også dette forholdet representativt som en del av et vurderingsmateriale knyttet opp mot problemstillingen. En nærliggende tilnærming på lik linje med de øvrige forhold. De ulike situasjonene knyttet til knutepunktet er å anse som en nyansering av situasjonen som helhet. Det er i et slikt perspektiv en må se dette forholdet.

5.7 Informasjonstilgangen.

Det blir ofte hevdet at vi lever i et informasjonssamfunn. Til forskjell fra tidligere leses vi over med all mulig informasjon. Fra alle mulige steder, til alle tider på døgnet. At mye av dette aldri blir lest, er noe alle kjenner til. Jo mer informasjon vi får, desto mer selektive må vi være. Ingen har mulighet til å ta innover seg alt.

Dette er også et gjennomgående problem hos politikerne. Representantene som inngår i dette utvalget viser til det samme fenomenet. Når jeg kaller det et problem i dette tilfelle, er det fordi politikerne er som andre mennesker. Jo mer informasjon de får, desto mer må de velge vekk. Ifølge denne undersøkelsen, er det mye som aldri blir lest. De hevder døgnet ikke har mange nok timer. Dermed tilspisser problemet seg ytterligere. En forutsetning for at de øvrige kommunestyrerepresentantene rundt om i de ulike kommunestyre skal kunne "ta del" i prosessene rundt knutepunktet, er at informasjonen er tilgjengelig. Men samtidig må representantene ha muligheter for å gjennomgå den. Noe som i dag ikke virker å være tilfredsstillende.

Når jeg i fortsettelsen går videre med dette temaet, er det viktig å legge nevnte forhold på minne. En gjennomgang viser nemlig at tilgangen på informasjonen virker god. De får den oversendt via e - post, noe en av representantene har en illustrerende forklaring på; "*For ellers blir det kolossalt med papirer dersom en skulle sende ut dette, og vi har jo mye papirer fra før*" (S). Litt senere underbygges dette ytterligere av den samme representanten;

”Hver gang jeg har møtt i Knutepunkt Sørlandet så har vi jo fått over mail og saksdokumenter og de er jo veldig omfattende”(S).

Når en sammenligner kommunene finner en tilsvarende holdninger hos dem begge. Ingen av dem skiller seg tilsynelatende ut. Altså, vil det være rimelig å anta dette som et reelt problem. Inntrykket jeg selv sitter igjen med, bekrefter denne antakelsen. Dette er noe som opptar og frustrerer dem på en og samme tid. Dette gir seg utslag på flere områder. Blant annet vedkjenner flere av representantene å ikke alltid lese informasjonen som kommer fra Knutepunkt Sørlandet.

En representant fra Søgne kom med en mulig forklaring på dette. Vedkommende savnet organiserte møter angående saker fra knutepunktet. Noe, som etter eget utsagn, ville økt vedkommendes engasjement til knutepunktet betraktelig. At informasjonen kun kom via e - post, resulterte i at vedkommende ikke involverte seg ytterligere i dette arbeidet. Organiserte møter var det også andre som etterspurte. Denne representanten, som for øvrig også er fra Søgne, har i motsetning til overnevnte, ingen forbindelser til representantskapet. Dette viser et generelt ønske som går på tvers av både parti og representasjon. Noe som forsterker utfordringene knyttet til bruk av e - post. Utsagnet nedenfor viser at forholdene er tilrettelagt fra kommunen sin side;

”Vi har jo ofte en bolk i kommunestyret der en eller annen blir invitert for å presentere tema eller en organisasjon eller noe, absolutt at Knutepunkt Sørlandet kunne vært der og informert om organisasjonen og strukturen og hvordan det jobbes osv. Det er...absolutt”(S).

Dermed er vi over på et annen tilnærming, nemlig interessen. Informasjonen virket ikke å vekke all verdens interesse hos representantene. Derimot virket den generelle interessen for politikk å være til stede. Dermed er det nærliggende å tro at det er informasjonen og muligens prosessene rundt denne, som fremmer en slik holdning. En engasjert representant fra Kristiansand sa det like godt rett ut; *”Syns ikke den er spesielt interessant”(K).* Også andre representanter forfeftet mye av de samme tankene. Men samtidig var det en av representantene som gikk mot strømmen. Vedkommende etterspurte mer orientering gjennom e - post. På spørsmål om dette vil føre til større interesse hos vedkommende, fremkommer et svar som også er illustrerende for mengden av informasjon;

”Ja...jeg haddei hvert fall skummet gjennom.... Jeg hadde selv lest den. Nå får vi utrolig mye mailer som gruppeledere, men jeg pleier alltid å se gjennom det som kommer. Er det noen saker som er spesielt interessant for vår del, så går en mer i dybden på de” (K).

Ifølge knutepunktet selv, får alle tilsendt informasjon gjennom e - post. En gjennomgang av representantene i dette utvalget underbygger denne påstanden. Om dette viste seg å være tilfelle, og denne personen ikke har fanget dette opp, kan dette være illustrerende for den situasjonen lokalpolitikerne befinner seg i. Eller det kan være utslag av vedkommendes interesse. Imidlertid er ikke denne personen alene om en slik oppfattning. En av de andre representantene bedyrer også sin misnøye over denne situasjonen. På spørsmål om vedkommende var fornøyd med måten informasjonen ble distribuert på, kom svaret nokså resolutt; *”Den...er litt...den kunne vært bedre, absolutt. Kunne absolutt vært bedre” (K)*

Med andre ord er ikke representanten fornøyd med situasjonen slik den fremstår i dag. I sin videre redegjørelse over dette temaet kommer noe av årsaken frem; *”(...) får veldig mye papirer, veldig mye informasjon” (K).* Dette er som nevnt tidligere et gjennomgående problem ved denne undersøkelsen. Ikke desto mindre gir utsagnene påskudd til å spørre om det er andre måter å formidle informasjonen på. På spørsmål om e - post er en dårlig måte å informere politikere på, svarer vedkommende nokså illustrerende for egen situasjon; *”Ja, hvis det er noe mail fra Knutepunkt Sørlandet” (K).*

Når det er sagt forholder jeg meg til at informasjonen kommer via e - post. Det er av mindre betydning for oppgavens del, om enkelte får tilsendt den på andre måter. Derimot fremstår en av representantene fra Kristiansand, med en interessant side av saken. For øvrig noe som til dels også er etterspurt av andre. Samtidig er situasjonen til denne personen ulik de øvrige representantene. Vedkommende representant tilhører ordførerpartiet og fremstår av den grunn med noen andre muligheter. Følgende blir sagt om denne situasjonen;

” (...) Siden jeg tilhører ordførerpartiet får vi informasjon fra ordføreren, han informerer om ting han er med på og sånn. Jeg føler jeg får god informasjon og visst jeg trenger mer informasjon er det lett å få tak i føler jeg i alle fall” (K).

Dermed er vi over på en annen side av denne saken. Ved å ha flere kanaler inn til representantskapet, kan i visse sammenhenger anses som et fortrinn overfor øvrige partier. Om dette er tilfelle, kan dette være med å skape en ytterligere kontrast i forholdet til de mindre partiene. Ut fra et demokratisk ståsted bør derfor informasjonstilgangen være lik for alle. I et oppfølgings spørsmål ble det spurt om dette kunne oppfattes som en fordel for partiet. Representanten bekreftet at så kunne være tilfelle; *"Ja, det kan... selvfølgelig veldig godt være"*(K).

At posisjonene for de enkelte representantene vil være utslagsgivende for deres standpunkter, har en gjennom denne oppgaven vist flere eksempler på. Også neste tilfelle er karakteristisk for nettopp dette. Representanten er en engasjert person, som både sitter i formannskapet, er leder av utvalg og samtidig medlem i ATP (Areal og transportutvalg i Kristiansands regionen). Vedkommende representerer også et parti med god representasjon i knutepunktet. Denne personen er av ulike årsaker særdeles godt informert. En delvis kontroll av påfølgende påstander, styrker troverdigheten rundt utsagnene.

Blant annet fremheves de gode mulighetene for informasjon. Det presiseres i så måte at partiene som er representert i knutepunktet har alle forutsetninger for å bli informert. Om dette også gjelder partier som ikke er representert i knutepunktet, sies ingenting om. Videre hevder vedkommende at det blir holdt rene informasjonsmøter angående knutepunktet. Men, blir det understreket, det er verken mulig eller realistisk å skulle tilpasse dette opp mot den enkeltes behov og forventninger. En må selv medvirke og tilpasse seg gjeldende prosedyrer, sier vedkommende. Når det gjelder informasjonstilgangen mer spesielt, presiseres det at samtlige politikere mottar informasjon gjennom e - post fra knutepunktet.

Ved å vise til ulike syn knyttet til spørsmålet om informasjon, får vi en mer nyansert fremstilling. At de ulike partene opplever denne situasjonen forskjellig, kan ha mange årsaker. Det som de fleste for øvrig er enige om, er at informasjonen kunne vært medelt på en bedre måte. I tillegg oppfatter en tidsaspektet som en utfordring. I denne sammenheng påløper det både knutepunktet, men også de politiske representantene et ansvar. Nettopp fordi en bedre ordning vil styrke grunnleggende demokratiske rettigheter.

6.0 Avslutning

6.1 Innledning.

Fokuset i denne analysen er forhold som innvirker på kommunerepresentantenes oppfatning av representantskapet. En gjennomgang viser i så måte flere interessante forhold. Av nærliggende årsaker er det disse som vil bli vektlagt i den videre oppsummeringen. Den videre gjennomgang vil bli presentert i samme rekkefølge som de fremkommer av analysen. Tabellen under, vil i sin tur være et resultat av denne oppsummeringen.

Jeg ønsket på et tidlig stadium å kartlegge hvordan representantene oppfattet knutepunktet, ut fra et helhetsinntrykk. Resultatene viste at de fleste var positive til det interkommunale samarbeidet. Det ble uttrykt tvil om dagens kommunestruktur er i stand til å møte de utfordringer en står overfor. Til sammenlikning fremstår det interkommunalt samarbeidet på bakgrunn av et ytre behov og i flere sammenhenger som et bedre alternativ enn tilfelle med den politiske kommunestrukturen. Representantene for de mindre partiene derimot, uttrykte en noe mer kritisk holdning overfor knutepunktet, selv om de langt fra var avisende til denne ordningen.

Da representantene fra de små partiene er i mindretall i dette utvalget, skulle en kanskje kunne forvente større muligheter for å overføre mer myndighet til representantskapet. En gjennomgang viser forøvrig en relativ bred enighet om at beslutningsmyndigheten fortsatt bør ligge hos kommunestyrene. Samtidig åpnes det for endringer i fremtiden. Noe som blir ansett som en nødvendighet ut fra samarbeidets økende omfang.

Når det gjaldt knutepunktets innflytelse over kommunestyrene, oppfattet representantene dette relativt ulikt. For sterke føringer overfor de kommunale beslutningsprosessene, er en noe mer kritisk til, selv om enkelte så på dette som en tilføring av sakskunnskap. Mens representantene fra de store partiene, raskt dreide samtalen over på alle de økonomiske fordelene ved dette samarbeidet, var representantene fra de mindre partiene noe mer skeptiske. De hevdet at en slik situasjon er med og reduserer det politiske mangfoldet i politikken.

Denne situasjonen er samtidig nært tilknyttet demokratiske styringsprinsipper, noe som også er neste tema. På spørsmål om hvordan dette forholder seg i tilnærming til det

interkommunale samarbeidet, fremkommer det en todelig av svarene. Representantene, hvis partier representert i knutepunktet, er enten avventende til dette spørsmålet, eller de legitimerer ordningen gjennom det demokratiske flertallsprinsippet. I motsetning til disse, mener representanter for de mindre partiene at et slikt forhold nettopp underkjenner det demokratiske styringssystemet.

Et interessant og nærliggende spørsmål er om representantene selv gjerne ville deltatt i representantskapet om de hadde muligheten. Svarene som ble gitt, viste at et flertall ville svart ja. En oppfattning som fordeler seg jevnt mellom kommunene. Dermed kan vi fastslå at en slik posisjon er relativ ettertraktet. Imidlertid var dette mindre aktuelt hos representantene fra de små partiene. En nærmere undersøkelse viste dels mangel på interesse og dels motstand mot et nytt forvaltningsnivå.

Neste tilnærming var knyttet til de mindre partiers interesser. Hvordan oppfattet representantene at disse ble ivaretatt. Tilbakemeldingene viste at det eksisterte ulike oppfatninger av dette. Ifølge representantene fra de mindre partiene, blir deres ønsker ikke tatt tilstrekkelig hensyn til. Dermed ble samarbeid med andre partier deres innfallsport til knutepunktet. En måte å gjøre det på som også ble bekreftet av de øvrige representantene. Hvilket dem igjen brukte som argument for at interessene også blir ivaretatt hos de mindre partiene. At de dermed slutter oppom ordningen rundt det interkommunale samarbeidet, er derfor ikke så overraskende. Når de skal forklare hvorfor det er en legitim ordning, vises det til de demokratiske styringsprinsipper. Argumentet er at flertallet bestemmer.

Den siste tilnærmingen omhandler informasjonstilgangen. Spørsmålet var hvordan representantene oppfattet denne situasjonen. Ved nærmere gjennomgang skulle det vise seg at utfordringen ikke lå i for lite informasjon, men derimot for mye. I hvilken grad en kan definere for mye informasjon i dette tilfelle, avhenger av mulighetene representantene har til å gjennomgå den. En savnet også en arena for å utveksle informasjonen. I den anledning ble det av flere foreslått organiserte møter i regi av knutepunktet, hvor det som var interessant og relevant ble lagt frem. Dette var det en relativ bred enighet om blant representantene.

Oversikt over de funn som fremkommer av undersøkelsen:

Tilnærminger:	Hovedfunn:	Variasjon mellom Kommunene:	Variasjon mellom små og store partier:
1. Representantenes Oppfatninger av knutepunktet.	<ul style="list-style-type: none"> - Relativt er positive til dette samarbeidet. - Knutepunktet et bedre alternativ når det gjelder å møte de mer sammensatte utfordringene som kommunene står ovenfor. 	<p><u>Kristiansand:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppfatter knutepunktet som konstruktivt, da spesielt i tilknytning til de kommunale politiske prosesser. <p><u>Søgne:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Tilsvarende inntrykk i Søgne 	<p><u>Store partier:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Viser til hva et slikt samarbeid kan utrette, både for regionen, men også for kommunene. <p><u>Små partier:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mer avventende. Skeptiske, men ikke totalt avvisende.
2. Knutepunktets politiske innflytelse over kommunestyrene	<ul style="list-style-type: none"> - Her var det delte oppfatninger. - Noen hevdet at dette var i innbyggernes interesse, mens andre var mer skeptiske. 	<p><u>Kristiansand:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Økt samarbeid kommer innbyggerne til gode. <p><u>Søgne:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Lite erfaring knyttet til slike situasjoner, men også her blir innbyggernes behov vektlagt. 	<p><u>Store partier:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Jevnt over positive til dette. "Flertallet avgjør" <p><u>Små partier:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Noe mer skeptisk. - Mister noe av det politiske mangfoldet i politikken.
3. Situasjonen knyttet til demokratiperspektivet	<ul style="list-style-type: none"> - Gjennomgående få prinsipielle utfordringer knyttet til dette. - Henviste i større grad til de økonomiske fordelene ved dette samarbeidet. 	<p><u>Kristiansand:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Legitimerer det interkommunale samarbeidet gjennom det demokratiske flertallsprinsippet. <p><u>Søgne:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - De fleste valgte heller å fokusere på fordelene med samarbeidet. 	<p><u>Store partier:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Den politiske sammensetningen gjenspeiler oppslutningen blant velgerne <p><u>Små partier:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Utfordringer knyttet både til dem som parti, men også i tilknytning til den enkelte velger.

<p>4. Hvordan tilnærmer representantene seg representantskapet?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - De fleste er positive til representantskapet. - Vil heller være inkludert i dette forumet, enn å stå utenfor. 	<p><u>Kristiansand:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Flertallet ville gjerne vært medlem av representantskapet <p><u>Søgne:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Også her viste flertallet interesse for representantskapet. 	<p><u>Store partier:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Gjennomgående positive til representantskapet.. <p><u>Små partier:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Distanserte seg fra representantskapet, enten pga liten interesse eller uklarheter knyttet til samarbeidet.
<p>5. Hvordan ivaretas de mindre partiers behov og interesser?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Oppleves ulikt, avhengig om en representerer et stort eller lite parti. - Argumentet som blir brukt for dagens ordning er det demokratiske flertallsprinsippet. 	<p><u>Kristiansand:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Her mener flertallet at ordningen i dag, ivaretar de mindre partiers interesser. <p><u>Søgne:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Småpartiene danner koalisjoner, Dermed får de gjennomslag for deres saker. 	<p><u>Store partier:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mener mindre partiers interesser blir godt ivaretatt. <p><u>Små partier:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Delte oppfatninger. Viser til styrken ved koalisjoner, men mener samtidig at deres behov kunne blitt bedre ivaretatt.
<p>6. Hvordan oppleves informasjonsgangen fra knutepunktet?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - De fleste mener å få den gjennom e-mail, noe flere er kritiske til - De mener samtidig det kommer for mye informasjon. - Som et alternativ etterspørres det orienteringsmøter i regi knutepunktet. 	<p><u>Kristiansand:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ordføreren informerer av og til kommunestyret. - Får informasjonen dels gjennom gr. møter. <p><u>Søgne:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Her får en kun informasjon når saker er oppe til vurdering i kommunestyret. 	<p><u>Store partier:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Innformert gjennom gruppelederen (Kristiansand) <p><u>Små partier:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ingen informasjon gjennom gruppemøter. Kun gjennom mail.

Tabellen ovenfor viser funnene som fremkommer av denne undersøkelsen. Utgangspunktet er de samme temaene som er nærmere beskrevet i analysedelen. Om en ut fra denne gjennomgangen skulle trekke frem sentrale momenter, er det spesielt to dimensjoner som gjør seg gjeldende. Den første er situasjonen er knyttet til demokratibegrepet. For flertallet i denne undersøkelsen fremstår ikke det interkommunale samarbeidet som en stor utfordring knyttet til de demokratiske verdier. Derimot henviser dem i flere tilfeller til det demokratiske flertallsprinsippet, nettopp for å legitimere den politiske sammensetningen i representantskapet. Med andre ord er måten å betrakte demokratiet på, det ene forholdet jeg vil vise til.

Den andre dimensjonen er hvor forskjellig representantene oppfatter denne situasjonen, avhengig av om en representerer et lite eller stort parti. Skille mellom dem illustreres ved at de mindre partiene, i motsetning til de store, ikke er representert i representantskapet. Undersøkelsen viser at representantene fra de små partiene er mer skeptiske til denne utviklingen og knytter flere demokratiske utfordringer til den. Ikke minst gjelder dette i tilknytningen til lokaldemokratiet, hvor forholdet til velgerne er en sentral tilnærming. For øvrig vil jeg også trekke inn problematikken som følge av en mindre politisk representasjon i tilknytning til dette forholdet.

Samtidig fremkom det også andre funn ut av undersøkelsen. Disse vil bli trukket fram mot slutten av denne drøftingen.

Denne situasjonen er interessant for problemstillingens del. Hvordan dette utvalget ser på forholdet til representantskapet er avhengig av hvilke verdier som legges til grunn. Om en på den ene siden vektlegger det demokratiske aspektet, vil en kunne hevde at dette går på bekostning av effektivitetsbegrepet og vice versa. At de minste partiene argumenterer for det første aspektet og de store partiene det siste, er illustrerende for situasjonen som helhet. Samtidig som dette gir et godt grunnlag for å se situasjonen i et større perspektiv, spisses det hele ned til et interessant og viktig spørsmål; Fremstår Knutepunkt Sørlandet og dermed det inter kommunale samarbeidet som en utfordring for demokratiet.

6.2 Forholdet til demokratiet.

Denne tilnærmingen leder oss over på forholdet mellom demokrati og effektivitet. Et forhold som er blitt stadig mer fremtredende utover i oppgaven. Et viktig aspekt i den sammenheng, er drivkreftene bak denne utviklingen. Da spesielt Statens rolle. Stortingsproposisjon 64 (2001 – 2002) levner i så måte liten tvil om hva Staten ønsker. En mer effektiv og resultatorientert kommuneforvaltning. Dette er også interessant i tilknytning til problemstillingen. Et større fokus på effektivitetsbegrepet og dertil press på de demokratiske styringsprinsippene er illustrerende for situasjonen rundt det interkommunale samarbeidet i dag. Noe jeg skal redegjøre nærmere for.

En presse melding fra Kommunal og regionaldepartementet, publisert 17. 9.2008 (119/2008), er betegnende i så måte. Nåværende Kommunal og regionalminister, Magnhild Meltveit Kleppa, sier blant annet at kommunesammenslåinger bare er aktuelt i den forstand at brorparten av innbyggerne ønsker det. Hun nevner samtidig det interkommunale samarbeidet som et godt alternativ. Seks måneder senere fremsto hun i regionavisen Fedrelandsvennen (03.03,2009) og proklamerte for ett Agder. Hun var svært så positiv til dette arbeidet, noe som følgende utsagn illustrer godt; *"Når det gjelder Staten, vil det helt åpenbart være en effektivisering"* (Fedrelandsvennen 3.mars 2009:5). Effektivitet er dermed et nøkkelord.

I den forbindelse vil være rimelig å anta at færre representanter gjør de politiske prosessene mer effektive. En får dermed raskere omsatt prat til handling. Tidligere ass. Fylkesmann, Lars Erik Lyngdal underbygger dette i en kronikk i Fedrelandsvennen 02.12.2008. Han sier kommunen må bli så handlekraftige at de makter å møte morgendagens utfordringer. Han hevder samtidig at de aller fleste politikere *"erkjenner behovet for en endring av kommunestrukturen"* (Fedrelandsvennen 02.12.2008:3). En slik endring må derimot ikke svekke den demokratiske rett folket har for å kontrollere de styrende (Olsen (1988).

Utsagnene det vises til ovenfor nevner to sentrale begreper i tilknytning det interkommunale samarbeidet; Endring og effektivitet. Om Lars Erik Lyngdal ikke representerer Staten i denne sammenheng, illustreres det likevel de samme holdningene. Dette gjør seg gjeldende både i (St. prp. nr. 64 (2001 – 2002)) hvor det presiseres at forholdene skal legges til rette for denne slags type samarbeid, men også (St. prp. Nr. 19 (2001 – 2002)) hvor en fremhever samarbeidets betydning. Denne oppfordringen kan ses på som et resultat av at den offentlige sektor er i endring. Staten er i ferd med å tilpasse seg kravene fra omgivelsene (Rhodes 1997)

Nå vil det være flere grunner til at denne situasjonen er oppstått. Institusjonell teori hevder blant annet at institusjoner kun vil være effektive over et visst tidsrom. Hvilket på mange måter underbygger synspunktene til tidligere fylkesmann Lars Erik Lyngdal. Dilemmaet er at det ikke eksisterer et unikt ekvilibrium og at resultatene av den grunn uteblir (Olsen: 1988). Dermed klarer ikke kommunene å svare til folkets forventninger. Situasjonen rundt det interkommunale samarbeidet er derimot noe annerledes. Undersøkelser viser at et slikt samarbeid ofte medfører økonomiske fordeler. Blant annet blir det vist til stordriftsfordeler og et bedre tjenestetilbud ut til folket (ECON Rap.2006-057:51). At dette kan vise seg å være et godt alternativ, gjenspeiler seg gjennom oppfatningene dette utvalget har av knutepunktet.

Hva angår stordriftsfordeler, blir dette bildet ytterligere nyansert gjennom en kronikk i Fedrelandsvennen 3.3.2009. Her fremsetter professor Dag Ingvar Jacobsen ved Universitetet i Agder sitt synspunkt på denne situasjonen. Han hevder stordriftsfordelene vil være mest realistisk ved en kommunestørrelse på rundt 10000 innbyggere. Ved større enheter vil også stordriftsulempene måtte øke, noe som blant annet vil medføre større administrative utgifter (Fedrelandsvennen 3.3.2009:3). Om så er tilfelle vil flertallet av kommunene i Knutepunkt Sørlandet ikke kunne medregne stordriftsfordeler ved dette samarbeidet.

Interkommunalt samarbeid har i stor grad fokuset rettet på effektivitet og økonomi. Av den grunn finner jeg det naturlig og også vise til liberalistisk teori. I et slikt bilde fremstår Staten som en konsument og tjenesteyter, mens velgerne fremstår som kunder. Det vil si at styringssystemet, på mange måter gjenspeiler behovet fra befolkningen. Gjennom effektivitet skal en få mer ut av de økonomiske ressursene en har til rådighet (Olsen: 1988).

I et slikt perspektiv er en avhengig av å tilfredsstille kundene. Det å kunne levere varene så motparten blir fornøyd, sikrer ens egen arbeidsplass. I overført betydning må politikerne levere resultater så velgerne blir fornøyde. Et slikt utgangspunkt kan i mange tilfeller handle om gjenvalg. Undersøkelser viser at velgerne er mer opptatt av effektivitet og bedre tjenestetilbud, enn betydningen av de demokratiske styringsprinsipper (Christensen m/fl:2006). Dette viser hva politikerne må strekke seg etter, dersom de ønsker velgernes stemme ved neste valg.

Slik denne situasjonen fremstilles, er ikke et ukjent fenomen for politikerne i dag. Noe som blant annet illustreres gjennom interkommunalt samarbeid. Makt og demokratiutredningen (Fimreite m.fl:2002:s11) understreker at folk i større grad enn tidligere ser på seg selv som kunder i et marked. Det presiseres videre at folk er mer opptatte av sin egen behovstilfredsstillelse, enn av de politiske prosessene som fører til dette. En vektlegger dermed de økonomiske forhold og er samtidig mindre opptatt av de demokratiske følgene for dette (Christensen m/fl: 2006). En slik utvikling vil utvilsomt stille den politiske styringsformen overfor nye utfordringer.

Slik saken fremstår, er dette et spenningsforhold mellom to verdier som ved første øyekast, ikke så lett lar seg forene. På den ene siden har vi demokratiet som er et styre av folket (Olsen:1988). Det vil si at folket innehar muligheten til å velge ut politikerne de ikke ønsker. Med andre ord en kontrollfunksjon. På motsatt side har vi kravet om et høyere effektivitetskrav i det offentlige. Politikerne blir satt under press både for å bli mer handlingsdyktige, men også for å levere et bedre tjenestetilbud. Det er i dette perspektivet interkommunalt samarbeid fremstår. Her ligger forholdene bedre til rette for å møte kravene fra folket (ECON Rap.2006-057).

Denne gjennomgangen viser at hensynet til demokratiet er kostnadsforbundet. Både med tanke på politikernes gjenvalg og ikke minst de økonomiske fordelene som dermed uteblir. På samme tid forventes det at demokratiet fremstår effektivt (Dahl: 1989). Dersom vi ikke viser evne til fornyelse, mister vi noe av mulighetene til hele tiden utvikle og maksimere vår velstand til beste for alle. Noe som kan vise seg å være utslagsgivende både for motivasjonen og inspirasjonen hos den enkelte. Samtidig vil noen hevde at nettopp utvikling, gjennom stadig å forsøke å gjøre ting bedre, er årsaken til vår velstand i dag.

Dernest er det viktig å være klar over at det er demokratiet i seg selv som sikrer våre grunnleggende rettigheter. På samme tid er et velstående og godt fungerende demokrati langt fra gratis. En opprettholdelse av de verdier demokratiet som helhet gir, er et økonomisk spørsmål. For å opprettholde vår velstand, våre rettigheter og ikke minst trygghet, kreves økonomiske ressurser (Kjær:2004). Dem kommer gjerne som et resultat av forskning, utvikling og evnen til stadig fornyelse, som eksempelvis interkommunalt samarbeid. Noe som illustrerer demokrati og effektivitet som to verdier, hvor de gjennom å utfylle hverandre, dekker et større spekter av behov og forventninger.

6.3 Forholdet mellom store og små partier.

Den andre dimensjonen peker på forholdet mellom de store og små partiene. Det som er karakteristisk for denne situasjonen er at representantene for de store partiene i større grad ville snakke om de økonomiske sidene ved dette samarbeidet. Det kom tydelig frem at dette var et viktig moment for deres vedkommende. Derimot var situasjonene noe annerledes ved de mindre partiene. De vektla forholdet til demokratiet i større grad enn tilfelle var med det økonomiske aspektet. For øvrig var de ikke avisende til dette. Samtidig mente de det var en demokratisk utfordring at ikke også de mindre partiene var representert i knutepunktet. De hevdet i den forbindelse at lokaldemokratiet kom til å miste noe av sin betydning.

Hvordan forklarer en så dette. Fremmarsjen av ulike nettverksstrukturer, som knutepunktet er en del av, gjør denne situasjonen både sammensatt og kompleks (Fimreite & Medalen: 2005). En nettverksstruktur som skiller mellom dem som er innenfor og dem som står utenfor. I henhold til denne undersøkelsen ser det ut at representantene for de mindre partiene faller utenfor. Derfor er det ikke overraskende at nettopp disse representantene henviser til de demokratiske styringsprinsipper. En av konsekvensene av det interkommunale samarbeidet er nettopp at lokalpolitikerne mister noe av sin betydning (Christiansen utvalget: NOU 1992:15). Noe som kanskje vil få sterkest følger for dem som ikke har forbindelser inn til de interkommunale organer.

Dette vil naturlig nok gi seg utslag på flere måter. En gjennomgang av undersøkelsen, viser at nettopp disse representantene, ved flere anledninger gir uttrykk for manglende interesse i forholdet til knutepunktet. Enten ved at dette ikke er en prioritert oppgave eller en skylder på uklarheter rundt det interkommunale samarbeidet. En undersøkelse foretatt av (ECON Rap.2006-057:51) viser at dette er en naturlig reaksjon. Det blir sågar hevdet at uteblivelse fra det interkommunale samarbeidet fort kan resultere i en synkende interesse for dette arbeidet. Et mindre engasjement over de politiske prosesser er ikke bare en utfordring for samfunnet generelt, men også for demokratiet som helhet (Olsen: 1988).

Dette kan handle om flere ting. Blant annet viser det seg at de mindre partiene ikke føler sine interesser godt nok ivaretatt gjennom det interkommunale samarbeidet. De øvrige representantene i dette utvalget er derimot av en annen oppfattning og hevder samtidig at flertallet bør bestemme. Noe som også er et førende prinsipp hva angår demokratiet som styringsform (Dahl: 1998). For å unngå en situasjon hvor flertallstyranni får råde, vektlegger

demokratiteoriene betydningen av minoritetenes rettigheter på lik linje med flertallets makt (Olsen:1988). I motsatt fall kan knutepunktet oppfattes som en trussel mot de mindre partiers demokratiske rettigheter.

Dette illustrerer litt av den kompleksiteten som eksisterer rundt forholdet til de interkommunale samarbeidsorganer. Som et demokratisk prinsipp bør en også ivareta mindretallets interesser og i så måte etterstrebe de verdier som gjenspeiler seg i et idealdemokrati (Olsen: 1988). Helge Røed som er forsker ved Agderforskning i Kristiansand er også opptatt av den politiske representativiteten. Han hevder i den forbindelse at mindre folkevalgt styring kan føre til en svekkelse av demokratiet (Fedrelandsvennen 29.4.09:11). Dette gjenspeiler synspunktene som fremkommer fra de mindre partiene.

Makt og demokratiutredningen (Fimreite m.fl:2002:s31) viser også til kompleksiteten rundt dette forholdet. Det presiseres at det ligger forventninger fra omgivelsene om at det interkommunale samarbeidet skal levere resultater. Velgerne vil på alle måter ha mer igjen fra det offentlige (Sørensen & Hagen: 2006). For å imøtekomme dette kravet er knutepunktet avhengig av en ikke alt for bred politisk sammensetning. I motsatt fall kan dette medføre et mindre effektivt styringssystem (Sørensen & Hagen: 2006). Om derimot flertallet fikk avgjøre, ville mulighetene åpne seg for en offentlig effektivisering og et bedre tjenestetilbud til et bredere lag av befolkningen. Hvor effektivt dette ville vært er der for øvrig delte meninger om.

Men det er også andre forhold som underbygger denne situasjon. Hva angikk representantskapets innflytelse over kommunestyrene, mente flertallet at dette var bra. Argumentene deres var gjennomgående hensynet til befolkningen. Noe som blant annet ble presisert gjennom bedre utnyttelse av offentlige ressurser samt et bedre tjenestetilbud. Hvilket også underbygges ved andre undersøkelser (ECON 2006-057). Representantene fra de mindre partiene var derimot mer skeptiske til dette. Det ble blant annet hevdet at en slik utvikling ville føre til en svekkelse av demokratiske verdier (Olsen: 1988).

Et annet argument er at dette ville skape større avstand til velgerne, noe (Christiansen utvalget: NOU 1992:15) hevder vil røkke ved de demokratiske styringsprinsipper. Konsekvensene av det interkommunale samarbeidet vil blant annet være svekkede ansvarsforhold (Ot. Prp. Nr 95 (2005–2006)). Hvilket gjør det vanskeligere å stille

representantene i knutepunktet til ansvar for sine handlinger (Fimreite & Medalen: 2005). Forhold som viser at frykten som fremkommer fra de små partiene kan være begrunnet.

6.4 Øvrige funn.

Når det gjelder øvrige funn som fremkommer av denne oppgaven, er der spesielt tre forhold av interesse for problemstillingen. Det første forholdet omhandler den generelle oppfatningen til Knutepunkt Sørlandet. Det neste er forholdet til representantskapet. Mens det siste forholdet setter søkelyset på informasjonsstrømmen fra knutepunktet og ut til de enkelte kommunestyrerepresentantene. I den grad informasjonen er en form for dialog mellom disse aktørene, kan oppfatningene knyttet til dette forholdet, prege situasjonen som helhet.

I følge denne undersøkelsen eksisterer det blant kommunestyrerepresentantene en god oppfatning av Knutepunkt Sørlandet. Argumentet som ble brukt var at dette kommer innbyggerne i regionen til gode. Ikke minst med tanke på at det offentlige tilbudet vil bli bedre. En antakelse som støttes av tidligere undersøkelser gjort på lignende områder (ECON 2006-057), (NIVI analyse) og (Telemarksforskning A/S). Også den økonomiske siden ved dette samarbeidet var et forhold som ble nevnt flere ganger. En bedre utnyttelse av de økonomiske ressursene, var et argument som ble trukket fram i den sammenheng. Noe det ble påpekt ville gi større muligheter for å igangsette andre prosjekter. Også (St. prp. Nr. 66 (2002–2003)) viser til disse mulighetene.

Et grunnleggende argument som dermed taler for knutepunktet eksistens, er at samarbeidet anses som et godt alternativ i møte med morgendagens utfordringer. Nettverksstrukturen som er illustrerende for det interkommunale samarbeidet er med og underbygger denne antakelsen (Rhodes: 2007). I tilknytning til knutepunktet, gjenspeiler dette seg i et styringssystem som går på tvers av de tradisjonelle kommunegrensene. På samme tid som nettverkstyring fordrer mer kompliserte beslutningsprosesser, vil en slik struktur lettere kunne imøtekomme lignende utfordringer (Fimreite & Medalen: 2005).

Utviklingen generelt i samfunnet, medvirker til å forme den offentlige sektor. Det er forventet at det offentlige fremstår med rasjonalitet og evne til å fornye seg (Rørvik 2007). Sagt med litt andre ord bør det offentlige innrette seg etter seg etter folkets ønsker og behov. Dermed oppnår en legitimitet i omgivelsene. Knutepunkt Sørlandet fremstår i den forbindelse som et

forsøk på nettopp dette. I den grad dette samarbeidet svarer til forventningene, oppnår en sannsynligvis større oppslutning om politikken som føres. Hvilket er legitimitets frembringende (Rørvik 2007). Dette vil i sin tur skape større aksept blant befolkningen.

Dette på tross av at samarbeidet har sine svakheter også. Blant annet ble det hevdet, da av representantene fra de mindre partiene, at dette fører til et mer ambivalent forhold til velgerne. Indirekte valg av representanter til representantskapet er noe som fører til at avstanden mellom folket og de styrende ytterligere blir forsterket (Fimreite & Medalen: 2005). Det er kun kommunestyret som kan stilles ansvarlig for sine handlinger, ikke representanter som utgår derfra (Fimreite & Medalen: 2005). Dette fører til at folket mister noe av sin innflytelse og kontroll med politikerne. Blant annet gjelder dette muligheten for å avgjøre hvilke politikere som skal representere folket i de interkommunale organer.

Dette leder oss over på det andre forholdet, knyttet til representantskapet. Med utgangspunkt i problemstillingen og med bakgrunn i at jeg tidligere hadde påvist representantskapet som en politisk elite, var et spørsmål mer nærliggende enn andre. Har representantene i denne undersøkelsen, et ønske om å være representert i dette forumet.

En gjennomgang av undersøkelsen viste at det var et gjennomgående ønske for nettopp dette. Kun et mindretall var uinteressert. Enten med bakgrunn i manglende interesse eller som følge av en utbredt skepsis til knutepunktets virksomhet. Mens representantene fra de store partiene fremstod som positive, var representantene for de mindre partiene, noe mer nølende. Samtidig var dette basert på en individuell oppfatning fra deres side. De var derimot ikke negative til at andre representanter fra partiet kunne delta. En av dem sa faktisk det kunne være å foretrekke. En oppfatning som for øvrig gikk på tvers av kommunene.

At flertallet i dette tilfelle ønsker å delta, bygger opp under betydningen av representantskapet som et politisk maktsentrum. Noe utviklingen av A og B lag innen lokalpolitikken kan være en forklaring på (Aars: 2001). En annen faktor som kan være av avgjørende betydning er det interkommunale samarbeidets tiltakende posisjon. Stadig flere områder knyttets opp til samarbeidet som dermed øker sin politiske betydning (NIVI rapport: 2007). Noe som betyr at representantskapet er av betydning et maktpåliggende organ.

Et annet moment, som fremkommer av en undersøkelse foretatt av (ECON Rap.2006-057), viser at de ulike politiske posisjonene er medvirkende til graden av innflytelse. Undersøkelsen slår fast at regionpolitikerne er dem som har størst innflytelse over de politiske prosessene i tilknytning til det interkommunale samarbeidet. Derimot har kommunestyret og sektorpolitikere mindre innflytelse (ECON Rap.2006-057). Men også det faktum at representantskapet fremstår som en politisk elite, er av betydning for dette forholdet. En slik posisjon gir politisk anerkjennelse. Både i form av makt over egne medlemmer, men også i egenskap av å delta i de politiske beslutningsprosesser (Larsen: 1987).

Dermed er vi kommet til det siste forholdet som gjelder informasjonstilgangen fra knutepunktet. Nå viste det seg at det ikke er mangel på informasjon som er problemet, men heller motsatt. Representantene opplyste at de opplevde å få for mye informasjon og at den var for omfattende til å sette seg inn i. Dette var et gjennomgående trekk som gikk på tvers av både kommunene og partiene. Samtidig hevdet representantene fra Kristiansand i tillegg å få informasjon både fra gruppemøter og dels fra ordføreren. For Søgne del ble det kun informert gjennom kommunestyret, hevdet disse representantene. Og da kun i tilfeller hvor der var saker fra knutepunktet oppe til vurdering i kommunestyret. Det ble i den forbindelse foreslått egne informasjons møter i regi av knutepunktet.

Forholdet som er beskrevet ovenfor, kan være illustrerende for situasjonen som helhet. Nettverksstrukturen ivaretar dem som er en del av dette systemet, men kan samtidig forsterke kontrasten til dem som står utenfor (Fimreite & Medalen: 2005). Dernest kan dette illustrere forholdet mellom det lokale og regionale perspektivet. På den andre side opplyste representantene at de fra før av, mottar store mengder med informasjon. Representantene hevder å ikke ha tid til å gjennomgå all den informasjon de blir tilsendt. Konsekvensen blir at representantene distanserer seg. Mindre engasjement når avstandene blir for store, er ikke et unaturlig fenomen (Christensen m/fl.:2006).

Men det eksisterer også andre forklaringer til dette. Som tidligere påvist representerer representantskapet en politisk elite. Mens dette på en og samme tid kan virke samlende for dem dette gjelder, kan det derimot ofte medføre en distansering til dem som opplever å stå utenfor (Aars 2001). Med bakgrunn i dette forholdet, skjer det som følge av denne situasjonen, en distansering mellom representantene og knutepunktet. Noe som til dels underbygger denne eliteproblematikken. Samtidig skriver (Christensen m/fl.:2006) at mindre

interesse i sin tur svekker det demokratiske styringssystemet. En problematikk som er illustrerende for oppgaven som helhet.

6.5 Avslutningsvis.

Ifølge denne undersøkelsen fremstår knutepunktet med relativt stor politisk legitimitet i kommunestyrene. Evnen til å møtekomme de sammensatte utfordringene som kommunesektoren står ovenfor, er i denne sammenheng av stor betydning. At effektivitetsaspektet er tyngre vektlagt enn tilfelle er i kommunene, blir av representantene ikke ansett som negativt. Derimot blir det økonomiske aspektet i flere anledninger trukket fram i positive ordlag. Mer underforstått som en løsning på kommunens utfordringer.

En annen forklaring er mulighetene for gjenvalg. Politikerne må ivareta velgernes interesser for å få stemmene deres ved valget. For å imøtekomme deres ønsker og behov, fremstår representantskapet som et godt alternativ. At det samme organet blir påvist å være en politisk elite, noe som i seg selv kan være en demokratisk utfordring, ser ikke ut til å være et nevneverdig problem for disse representantene.

Men det eksisterer også nyanser ut fra den mer generelle oppfatningen. Representantene for de mindre partiene opplever denne situasjonen noe annerledes. De mener å påvise at denne ordningen medfører en svekkelse av de demokratiske styringsprinsipper. Blant annet gjennom en smalere politisk representativitet, samtidig som også situasjonen fører til større avstand mellom folket og de styrende. Samtidig som situasjonen også fører til uklare ansvarsforhold rundt politiske avgjørelser, mister også velgerne noe av sin demokratiske kontrollfunksjon.

Det høstes liten tvil om at Knutepunkt Sørlandet utgjør en utfordring for demokratiet som helhet. Hvor stor denne utfordringen er, avhenger av hvilke verdier en vektlegger innenfor demokratiet. På samme tid er en opprettholdelse av et godt styringssystem, avhengig av en effektiv utnyttelse av de økonomiske ressurser. Fordi det er en realitet at våre grunnleggende demokratiske rettigheter og ikke minst vår velstand til syvende og sist er et kostnadsspørsmål.

6.6 Veien videre.

Gjennom en teoretisk tilnærming kan forholdet til demokratibegrepet vært undersøkt nærmere. Denne undersøkelsen viser at forholdet til det interkommunale samarbeidet på noen områder svekker de demokratiske styringsprinsippene. Inntrykket jeg sitter igjen etter denne undersøkelsen er en noe manglende refleksjon på dette område. Enten bevisst eller ubevisst. En nærmere undersøkelse knyttet til dette forholdet ville vært interessant i tilknytning til demokratiperspektivet.

Mens det av mer praktiske årsaker vil være interessant å undersøke også informasjonsaspektet noe nærmere. Det er spesielt to tilnærminger i tilknytning til dette. Den første er at informasjonstilgangen virker å ha et stort forbedrings potensial både for knutepunktet og det enkelte kommunestyre. Den andre tilnærmingen er å undersøke om situasjonen er et resultat av det Jacob Aars skriver om eliteproblematikken. I så tilfelle fremstår situasjonen som en naturlig konsekvens ut fra teoriene på området. En nærmere undersøkelse vil være et bidrag til økt forståelse når det gjelder forholdet til de interkommunale samarbeidet som helhet.

Litteraturliste

Baldersheim, H. & Rose, L. E. 2005. "*Det kommunalt laboratorium*" Bergen. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjerke AS

Bryman, Alan (2004). "*social research methods*". 2 utgave. Oxford: Oxford University Press.

Christensen, T. Lægreid, P. Roness, P. G. og Rørvik, K.A. (2006). "*Organisasjonsteori for offentlig sektor*". Oslo. Universitetsforlaget.

Christensen, Tom m.fl. (2004). "Organisasjonsteori for offentlig sektor. Instrument kultur, myte. Oslo. Universitetsforlaget.

Christensen, T. Egeberg, M. Larsen, H. O. Lægreid, P. (2002). "*Forvaltning og politikk*". Oslo. Universitetsforlaget.

Dahl, Robert A. (1998): "What is Democracy?" kap.4, 1 Dahl, Robert (1998): On Democracy, New Haven: Yale University Press (35 – 43)

ECON Analyse (2006). Rapport 2006-057. *Interkommunalt samarbeid i Norge – Omfang og politisk styring*. Utarbeidet for KS. Hentet 24.oktober 2008 fra http://www.regjeringen.no/upload/kilde/krd/red/2006/0040/ddd/pdfv/288681-econ_05403_interkommunalt_samarb_rapp.pdf

Fimreite, A.L. Medalen, T. (2005) "*Governance i norske storbyer. Mellom offentlig styring og privat initiativ*". Fagernes. Spartacus Forlag.

Fimreite, A. I., Flo, Y. & Tranvik, T. (2002) "*Makt- og demokratiutredningen 1998 – 2003. Lokalt handlings rom og nasjonal integrasjon*" Oslo; Akademika A/S.

<http://governance.nibr.no/> (26.10.08)

http://pa.kristiansand.kommune.no/politiske_saker/default.asp (15.11.08)

<http://www.knutepunktsorlandet.no/artikkel.asp?AId=382&MId1=27&Back=1> (24.11.08)

<http://www.knutepunktsorlandet.no/artikkel.aspx?-aid=868back=1&mid1=30>. s.1 (12.01.09)

<http://www.knutepunktsorlandet.no/artikkel.aspx?AId=86&back=1&MId1=183>. (24.11.08)

<http://www.sogne.kommune.no/document.aspx?uid=2158&title=politisk+organisering>
(01.12.08)

<http://www.lovdatab.no/all/tl-19920929-107-005.html> (11.12.08)

Hagen, Terje. P. & Sørensen, Rune. J. (2006). *"Kommunal organisering"*. Oslo; Universitetsforlaget.

Hellevik Ottar. (2002) *"forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap"*. Oslo. Universitetsforlaget.

Holme Idar. M. & Solvang Bernt. K. (1996) *"Metodevalg og metodebruk"*. Oslo. Tano Aschehoug.

Jeppesen, Morten og Røed, Helge (2008). *Østre Agder 2015 – Utredninger av alternative styringsmodeller*. Prosjektrapport nr. 25/2008. Hentet 11. november fra http://agderforskning.no/reports/pro_25_2008.pdf

Jacobsen, Dag I. (2005) *"Hvordan gjennomføre undersøkelser?; Innføring i vitenskapelig metode"*. Kristiansand. Høyskoleforlaget.

Jacobsen, Dag. I. (2000). *"Hvordan gjennomføre undersøkelser?; Innføring i vitenskapelig metode"*. Kristiansand. Høyskoleforlaget.

Jacobsen, Dag. I. 1993. *"Hva mener brukerne? Brukerundersøkelser – en praktisk veiledning"*. Oslo. Høyskoleforlaget A/S

Jacobsen, D. (2009, 3. mars). Tid for edrueighet. *Fedrelandsvennen* side 3.

Kjellberg, F. (1971). *"Kommunal politikk. Rekruttering, lederskap og det lokale selvstyre"*. 2.utgave. Drammen. Universitetsforlaget.

Knutepunkt Sørlandet. Saksutredning (25.1.2007). *"Ny politisk styringsmodell for Knutepunkt Sørlandet"*. Hentet 22. november 2008 fra <http://www.knutepunktsorlandet.no/artikkel.aspx?Mid1=27&AId=244&Back=1>

Kjær, Anne M. (2004). *"Governance"*. UK. Polity press.

Larsen, Ann K. (2007) *"En enklere metode. Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode"*. Bergen. Fagboklaget.

Larsen Uglevik, S. (1987). *"Lov og struktur"*. Bergen. Universitetsforlaget

Larsen, Ann Kristin (2007). *"En enklere metode. Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode"*. Bergen. Fagboklaget.

Lyngdal, Lars E. (2008, 2. desember). Men Stortinget vil ikke gjøre noe med det. *Fedrelandsvennen* side 3.

Meehan, Elisabeth (2003): *"From Government to Governance, Civic Participation and New Politics; the Context of Potential Opportunities for the Better Representation of Women"* Occasional Paper No. 5 Centre for Advancement of Woman in Politics, School of Politics and International Studies, Queens University Belfast.

Meyer, John W. og Rowan, Brian (1977): *"Institutionalized Organizations: Formal structure as Myth and Ceremony"*, American Journal of Sociology.

NIVI Rapport (2007:2). *Landsomfattende kartlegging av regionråd – status, utfordringer og endringsplaner*. Hentet 29. november fra <http://nivianalyse.no/rapporter.html>

NOU 2006: 7 ”*Det lokale folkestyre i endring?*”

NOU 2000: 22 ”*Om oppgavefordelingen mellom stat, region og kommune*”.

NOU 1995:17. ”*Om organisering av kommunal og fylkeskommunal virksomhet*”.

NOU 1992: 15. ”*Kommune og fylkesinndelingen i et Norge i forandring*”

NOU 1990:13 ”*Forslag til ny lov om kommuner og fylkeskommuner*”

Ot.prp.nr.95 (2005 – 2006). ”*Om lov om endringer i lov 25. september 1992 nr 107 om kommuner og fylkeskommuner (interkommunalt samarbeid)*”.

Ot.prp.nr.53 (1997 – 1998) ”*Om lov om interkommunale selskaper og lov om endringer i kommuneloven med mer (kommunalt og fylkeskommunalt foretak)*”.

Olsen P. Johan (1998). ”*Statsstyre og institusjonsutforming*” Oslo. Universitetsforlaget

Pressemelding 19.9.2008 (119/2008) ”- *Vi må akseptere og ha både store og små kommuner*”. Kommunal og regional departementet.

Regional og kommunalminister Magnhild Meltveit Kleppa. (2009, 3. desember). Applauderer ett Agder. *Fedrelandsvennen*, del 2. side 5.

Repstad P. 1998. ”*Mellom nærhet og distanse*”. Oslo. Universitetsforlaget A/S.

Rhodes, R. A. W. (2007): ”*Understanding Governance: Ten Years on*” *Organisation Studies*, 28(08), 1234-64

Rhodes, R, A, W. (1997). *Understanding governance. Policy networks, governance, reflexivity and accountability*”. Buckingham. Open University Press.

Ryen A. (2002). *"Det kvalitative intervjuet – fra vitenskapsteori til feltarbeid"*. Polen. Vigmostad & Bjørke A/S.

Røed, H. (2009. 29.april). "Mer demokrati og økt slagkraft" *Fædrelandsvennen* del s11

Rørvik, K. A. (1998). *"Moderne organisasjoner. Trender i organisasjonstenkingen ved årtusenskifte"*. Oslo. Fagbokforlaget.

St.prp. nr. 66 (2002 – 2003) *"om lokaldemokrati, velferd og økonomi i kommunesektoren 2004. (Kommunepreposisjonen)"*

St.prp.nr.64 (2001 – 2002). *"Om lokaldemokrati, velferd og økonomi i kommunesektoren 2003 (Kommuneproposisjonen)"*.

St.prp.nr.19 (2001 – 2002). *"Om endringer i statsbudsjettet 2001 under Kommunal- og regionaldepartementets forvaltningsområde"*.

Sørensen, E. (2003) *"Politikere og netværksdemokratiet: fra suveræn politiker til metaguvernor"*. København: Jurist – og Økonomiforbundets Forlag

Sørensen,E. og Torfing,J. (2005): *"Nettverksstyring: fra government til governance"*. Frederiksberg. Rosekilde Universitetsforlag.

Telemarksforskning – Bø. Arbeidsrapport nr 17 (2008). "Evalueringsrapport av samarbeidsområdet for Nedre Romerike". Hentet 11. november fra <http://www.telemarksforskning.no/publikasjoner/filer/1314.pdf>

Aars J. (2001) *"Rekrutteringsveier i norske kommuner"*. Sluttrapport. Senter for samfunnsforskning. Universitet i Bergen.

Vedlegg nr. 1

Intervjuguiden

Når det gjelder oppsettet for intervjuguiden vil det første spørsmålet være et åpent spørsmål. Det vil si at jeg forsøker å ikke legge føringer, men lar respondenten selv avgjøre hvilke forhold som skal vektlegges. Til hvert av de to spørsmålene er der flere underspørsmål. Avhengig av hvordan samtalen foreløper, vil jeg kunne bruke dem i det omfanget jeg finner det nødvendig. Det underliggende i spørsmål nummer to er i hvilken grad personen føler å stå utenfor og dernest hvilke betraktninger som gjøres i så måte. Også i dette tilfelle vil jeg ta i bruk underspørsmål. Om en ser bort fra selve strukturen i denne intervjuguiden er selve formen på intervjuet tenkt å være relativ uformell. I tillegg ønsker jeg å legge til rette for at respondenten skal få tid til å reflektere litt rundt sin egen posisjon. Dette mener jeg er med å gi bedre forutsetninger for et konstruktivt intervju sett i forhold til problemstillingen

Personalia:

Navn:

Kjønn:

Bostedskommune:

Partitilhørighet:

Antall år i politikken:

Perioder i kommunestyret:

.

1. Hvordan oppfatter du at knutepunktet fungerer i dag?

.

- 1.1 Med hensyn til utgangspunktet for dette samarbeidet.
- 1.2 Med hensyn til hvordan knutepunktet ivaretar ulike interesser i regionen.
- 1.3 Med hensyn til ivaretagelse av de små partienes interesser.
- 1.4 Med hensyn til befolkningens stadig skiftende preferanser.
- 1.5 Med hensyn til et eventuelt forhold mellom demokrati versus effektivitet.
- 1.6 Hvordan oppfatte du forholdet deres til kommunestyrene.

2. Du som ikke deltar i representantskapet, hvordan opplever du på en måte stå utenfor dette samarbeidet?

±

- 2.1 Om du fikk valget, ville du selv sittet i representantskapet?
- 2.2 Hvem er det som besitter disse posisjonene?
- 2.3 På hvilken måte øver representantskapet innflytelse over kommunens arbeid, og anser du dette for positivt eller negativt?
- 2.4 Er knutepunktet, ifølge din oppfattning, et effektivt organ?
- 2.5 Ser du eventuelle utfordringer knyttet til dette?
 - Tenker da spesielt på demokratiske prinsipper!
- 2.6 Hvilke hensyn mener du vektlegges i nettopp denne sammenheng?
- 2.7 Er det riktig, etter din mening, at de store partiene er representert i representantskapet på bekostning av de små partiene?
- 2.8 Hvordan meddeles du informasjonen fra knutepunktet og er det etter din mening en tilfredsstillende måte å gjøre det på?
- 2.9 I korte trekk; Hvordan opplever du din egen relasjon inn til knutepunktet?

Lov om interkommunale selskaper.

[Oversikt](#) [Hele loven](#) [Første](#) [Forrige](#)

Lov om interkommunale selskaper.

§ 1. Lovens virkeområde

Loven gjelder for interkommunalt selskap. Med interkommunalt selskap menes et selskap hvor alle deltakerne er kommuner, fylkeskommuner eller interkommunale selskaper. Loven gjelder likevel ikke for selskap hvor samtlige deltakere har et begrenset ansvar for selskapsforpliktelsene.

§ 6. Representantskapet og dets sammensetning

Selskapet skal ha et representantskap hvor samtlige deltakere er representert med minst én representant. Vedkommende kommunestyre eller fylkesting oppnevner selv sine representanter. Er et interkommunalt selskap deltaker, oppnevner selskapets representantskap dets representanter. Det skal oppnevnes minst like mange varamedlemmer som faste medlemmer. Hvis ikke annet er fastsatt i selskapsavtalen, velger representantskapet selv sin leder og nestleder.

Kommunestyret eller fylkestinget bestemmer selv om dets representanter skal velges ved forholdsvalg eller flertallsvalg.

Daglig leder kan ikke velges til medlem av representantskapet.

Representantskapets medlemmer velges for fire år om ikke annet er fastsatt i selskapsavtalen. Den enkelte deltaker kan foreta nyvalg av sine representantskapsmedlemmer i valgperioden. Nyvalg skjer for den gjenværende del av valgperioden.

§ 7. Representantskapets myndighet

Deltakerne utøver sin myndighet i selskapet gjennom representantskapet. Representantskapet er selskapets øverste myndighet og behandler selskapets regnskap, budsjett og økonomiplan og andre saker som etter loven eller selskapsavtalen skal behandles i representantskapet.

Det kan fastsettes i selskapsavtalen at visse arter saker som ellers vil høre under styret, jf. § 13, må godkjennes av representantskapet. Slik bestemmelse kan bare gjøres gjeldende overfor en tredjeperson når bestemmelsen er registrert i Foretaksregisteret, eller når tredjepersonen kjente eller burde kjent bestemmelsen.

Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven).

[Oversikt](#) [Hele loven](#) [Første](#) [Forrige](#) [Neste](#)

Kapittel 5. Interkommunalt samarbeid.

§ 27. *Interkommunalt og interfylkeskommunalt samarbeid.*

1. To eller flere kommuner, to eller flere fylkeskommuner, eller en eller flere kommuner og en eller flere fylkeskommuner, kan opprette et eget styre til løsning av felles oppgaver. Kommunestyret og fylkestinget gjør selv vedtak om opprettelse av slikt styre. Til slikt styre kan kommunestyret eller fylkestinget selv gi myndighet til å treffe avgjørelser som angår virksomhetens drift og organisering.

Kongen kan gi pålegg om opprettelse av styre som nevnt i første ledd.

2. Vedtektene for det interkommunale styre skal inneholde bestemmelser om:

- a. styrets sammensetning og hvordan det utpekes,
- b. området for styrets virksomhet,
- c. hvorvidt deltakerkommunene skal gjøre innskudd til virksomheten,
- d. hvorvidt styret har myndighet til å ta opp lån eller på annen måte pådra deltakerne økonomiske forpliktelser,
- e. uttreden fra eller oppløsning av samarbeidet.

3. Den enkelte kommune og fylkeskommune kan i alle fall med ett års skriftlig varsel si opp sitt deltakerforhold i det interkommunale samarbeid og kreve seg utløst av det. Utløsningssummen fastsettes til andelens nettoverdi ved oppsigelsesfristens utløp, men ikke til mer enn verdien av de midler vedkommende kommune eller fylkeskommune har skutt inn.

Oppsigelse av avtale om interkommunalt styre kan bringes inn for departementet. Departementet kan gi pålegg om at samarbeidet skal fortsette i et nærmere bestemt tidsrom eller inntil videre, hvor samfunnsmessige interesser eller hensynet til samarbeidende kommuner tilsier dette.

Endret ved lover 10 jan 1997 nr. 8 (i kraft 1 mars 1997), 29 jan 1999 nr. 5 (i kraft 1 jan 2000 iflg. res. 22 okt 1999 nr. 1097), 12 des 2003 nr. 114.

Vedlegg nr. 4

Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven).

[Oversikt](#) [Hele loven](#) [Første](#) [Forrige](#) [Neste](#)

Kapittel 5. Interkommunalt samarbeid.

§ 28. *Overdragelse av tariffavtalemyndighet.*

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi en sammenslutning av kommuner og fylkeskommuner fullmakt til å inngå og si opp tariffavtale, samt å gi eller motta kollektiv arbeidsoppsigelse på kommunens eller fylkeskommunens vegne.

§ 28a. *Overføring av myndighet til vertskommune*

1. En kommune kan overlate utførelsen av lovpålagte oppgaver, herunder delegere myndighet til å treffe vedtak som omtalt i forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav a (offentlig myndighetsutøvelse) til en vertskommune etter §§ 28 b og 28 c hvis den aktuelle lov ikke er til hinder for det.

2. Bestemmelsen i nr. 1 gjelder tilsvarende for fylkeskommuner.

Tilføyd ved lov 15 des 2006 nr. 91 (i kraft 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1428).

Vedlegg nr. 5

Vedtekter Knutepunkt Sørlandet

Knutepunkt Sørlandet er et interkommunalt samarbeidsorgan for kommunene Lillesand, Birkenes, Iveland, Vennesla, Kristiansand, Søgne og Songdalen. Her finner du vedtektene for Knutepunkt Sørlandet:

Publisert av Randi Røinaas Lomeland . Sist endret 03.02.2009

VEDTEKTER FOR KNUTEPUNKT SØRLANDET

§ 1 Interkommunalt samarbeid

Knutepunkt Sørlandet (KnpS) er et interkommunalt samarbeid mellom kommunene Birkenes, Iveland, Kristiansand, Lillesand, Songdalen, Søgne og Vennesla.

Samarbeidet er organisert med hjemmel i kommunelovens § 27.

KnpS er et eget rettssubjekt.

§ 2 Formål

KnpS skal samordne interkommunalt samarbeid mellom deltagerkommunene, og skal arbeide aktivt for å fremme tiltak som skaper effektive og gode løsninger for innbyggerne og næringslivet.

§ 3 Organisering

§ 3-1 Representantskapet

KnpS ledes av et representantskap på 43 medlemmer. Representantskapets medlemmer velges av deltagerkommunene. Hver deltagerkommune deltar med minst 3 representanter. Øvrige representanter fordeles utfra antall innbyggere og areal etter de samme prinsipper som fordeling av stortingsmandater.

Representantskapets medlemmer oppnevnes av det enkelte kommunestyre ved forholdstallsvalg. Ordføreren må være en av dem som velges fra deltagerkommunene. Hver kommune velger vararepresentanter.

Kommunene etterstreber kjønnsmessig balanse blant sine representanter, jfr. kravet i kommunelovens §36 om at det skal være kjønnsmessig balanse ved valg av medlemmer til kommunal utvalg og nemnder.

Representantskapet velger selv leder og nestleder. Leder og nestleder velges for 2 år om gangen. Leder av rådmannsutvalget har møte- og forslagsrett i representantskapet.

Representantskapet fastsetter selv sine møter. Møteplan fastsettes for ½ år av gangen. Innkalling til representantskapets møter skal skje skriftlig og med minst 8 dagers varsel. Innkalling skal inneholde saksliste over de saker som skal behandles.

Representantskapet gjør sine vedtak i møtet under ledelse av leder eller nestleder, eller dersom begge har forfall, tiltrer en møteleder som velges blant styrets medlemmer. Gyldige vedtak kan ikke gjøres uten at minst halvparten av representantskapets medlemmer er til stede. Vedtakene gjøres med vanlig flertall av de stemmer som er avgitt. Står stemmetallet likt avgjør leders stemme.

Representantskapet kan ved alle møter innkalle representanter for aktuelle tjenesteområder, organisasjoner mv. Disse har ikke stemmerett.

§ 3-2 Representantskapets rettigheter og plikter

Representantskapet skal sette politisk dagsorden for samarbeidet mellom kommunene.

Representantskapet skal vedta overordnede prinsipper for samarbeidet mellom kommunene.

Representantskapet har myndighet til å treffe avgjørelser i saker som gjelder samarbeidet og dets virksomhet.

Representantskapet fastsetter budsjettet og avlegger rapport med regnskap innen 1. mars hvert år.

Representantskapet forpliktes utad ved underskrift av representantskapets leder med tillegg av en person utpekt av representantskapet. De samme personer kan i nødvendig utstrekning gi spesialfullmakter.

Representantskapet kan oppnevne underutvalg og delegere myndighet til disse i forbindelse med den daglige drift av samarbeidet eller i forbindelse med enkeltoppgaver.

Vedlegg nr. 6

Reglement for Kristiansand formannskap
Vedtatt av Kristiansand bystyre 27. april 1994, med senere endringer,
sist ved bystyrets vedtak av 26.11.03.

§ 1. OPPRETTELSE/VALG OG SAMMENSETNING KL.§ 8

Formannskapet er opprettet i henhold til Kl.§ 8 nr.1 og består av det antall medlemmer bystyret til enhver tid fastsetter innen lovens ramme på minimum 5 medlemmer.
Valg og sammensetning av formannskapet foregår etter reglene i Kl.§ 8 nr.2.

§ 2. ANSVARS-OG MYNDIGHETSOMRÅDE

Formannskapet er overordnet organ i forhold til alle faste utvalg og styrer (folkevalgte organ) som er opprettet i medhold av kl.§§ 10 og 11.

Formannskapet er overordnet organ for miljøvernsaker

Formannskapet har ansvaret for overordnet planlegging.

Formannskapet skal behandle og avgj innstilling i de saker som fremgår av kl. § 8 nr.3. For øvrig avgir formannskapet innstilling til bystyret i saker som går direkte til formannskapet, samt i saker hvor et hovedutvalgs mindretall ($\frac{1}{4}$) har krevd å få vedtaket behandlet i formannskapet.

Økonomiplan og årsbudsjett behandles på den måte som bestemt i Kl.§§ 44 nr.4 og 45 nr.3 og reglene om meroffentlighet i sakbehandlingsreglement for folkevalgte organer § 4.

Videre behandler og avgjør formannskapet overordnede saker som angår to eller flere sektorer dersom ikke annet fremgår av lov eller bestemmelse gitt i medhold av lov.

§ 3. DELEGERT MYNDIGHET

Formannskapet delegeres avgjørelsesmyndighet i alle saker hvor det ikke i kommuneloven eller særlovgivningen er bestemt at bystyret selv må treffe avgjørelse, jfr. Kl.§ 8 nr.3.

I saker hvor annet folkevalgt organ også er delegert avgjørelsesmyndighet, skal formannskapet utøve sin myndighet som subsidiær i forhold til underordnet organs myndighet. Formannskapet kan dog i enkelttilfelle forlange enhver slik sak lagt frem for seg til orientering eller avgjørelse, jfr. kl.§ 60 nr.1

§ 4. VIDEREDELEGASJON

Formannskapet kan delegere avgjørelsesmyndighet så langt annet ikke fremgår av lov, i medhold av lov eller bystyrevetak.

Delegasjon til administrasjonen skjer til rådmannen, jfr. Kl. 23 nr. 4

§ 5. UTVIDET MYNDIGHET I HASTE-SAKER KL.§ 13

I saker som skal avgjøres av bystyret selv, treffer formannskapet vedtak, når det er nødvendig at vedtak treffes så raskt at det ikke er tid til å innkalle bystyret, jfr. Kl.§ 13 nr.1.

Melding om vedtak truffet i medhold av denne bestemmelsen forelegges bystyret i dets førstkommende møte etter at vedtaket ble truffet av formannskapet, jfr. Kl. § 13 nr. 2.

§ 6. SAKSBEHANDLING

For saksbehandling i formannskapet gjelder reglene i kommuneloven og utfyllende regler om saksbehandling for folkevalgte organer gitt av bystyret.

§ 7. ENDRING AV REGLEMENTET

Endringer av reglementet må vedtas av bystyret. Formannskapet skal avgj uttalelse til eventuelle endringsforslag.

§ 8. IKRAFTTREDELSE

Reglementet trer i kraft fra vedtakstidspunktet i bystyret. Fra samme tidspunkt oppheves formannskapsreglementet av 8. desember 1965 med senere endringer.

Vedlegg nr. 6

Vedlegg nr. 7

REGLEMENT FOR FORMANNSKAPET I SØGNE KOMMUNE (Kommuneloven §8)

Vedtatt av kommunestyret 11.10.07 – sak 83/07

Formannskapet består av 7 medlemmer og velges av kommunestyret.

Medlemmer og varamedlemmer til formannskapet velges for fire år av og blant medlemmene kommunestyret. Valget holdes som forholdsvalg når minst ett medlem krever det, ellers som flertallsvalg

Den til enhver tid fungerende ordfører og varaordfører er h.h.v leder og nestleder.

1. Har medlemmer gyldig forfall til et møte i hovedutvalg, innkalles varamedlemmer i den nummerorden de er valgt. Er medlemmene valgt ved forholdstallsvalg, innkalles varamedlemmer fra den gruppe hvor det er forfall.
2. Dersom et medlem av hovedutvalget trer endelig ut eller får varig forfall, velges nytt medlem, selv om det er valgt varamedlem. Er hovedutvalget valgt ved forholdstallsvalg, skal det suppleres fra den samme gruppe som den utredende tilhører.
3. Trer lederen endelig ut av utvalget, velges ny leder.

FORMANNSKAPETS ANSVARSOMRÅDE

Formannskapet behandler forslag til økonomiplan, årsbudsjett og skattevedtak (Kommuneloven § 8). For øvrig fastsetter kommunestyret selv områder for formannskapet virksomhet. Formannskapet kan tildeles avgjørelsesmyndighet i alle saker hvor ikke annet følger av lov.

Oppgaver som ellers legges til formannskapet.

- finansforvalning
- rapportering økonomi
- kommuneplan, kommunedelsplan, næringsplan, andre overordnede planer
- næringsutvikling
- strategiske satsingsområder
- interkommunalt arbeid/samarbeid (eks. areal, transport, samferdsel renovasjon, vann avløp)
- skattesaker
- representantskap knp. Sørlandet
- interkommunale selskaper
- Valgstyre (valglovens § 15)
- Eiendomssaker (kjøp/salg og saker som "kommunen er grunneier")
- Evt. saker vedr. husbanken.
- Kommunaltekniske saker.
- Evt. avvikssaker i forhold til vedtatte planer/budsjett.
- Øvrige saker som naturlig ikke er plassert annet sted.
- Havnestyret

Formannskapet innstiller til kommunestyret i saker innenfor ansvarsområdet og som ikke avgjøres endelig i formannskapet.

Kommunelovens **hastekompetanse** (§ 13) tillegges utvalget for saker innen eget ansvarsområde.

Formannskapet skal innenfor eget ansvarsområde gi forslag til uttalelser som kommunestyret skal gi til statlige/fylkeskommunale planer som er av vesentlig betydning for kommunen.